

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MEDYATİK ŞİDDET VE TOPLUMSAL CİNSİYET:
HABERDE KADIN CİNAYETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Memet ARSLAN

Enstitü Anabilim Dalı : Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Özlem OĞUZHAN

ŞUBAT- 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

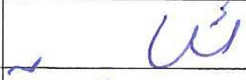
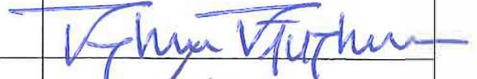
**MEDYATİK ŞİDDET VE TOPLUMSAL CİNSİYET:
HABERDE KADIN CİNAYETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Memet ARSLAN

Enstitü Anabilim Dalı : Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

“Bu tez .../.../2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Prof. Dr. Zeynep Z. Yılmaz	olumlu	
Doç. Dr. Özlem Öner	olumlu	
Doç. Dr. Nurettin Yılmaz	olumlu	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrenci Adı Soyadı	:	MEMET ARSLAN
Enstitü Anabilim Dalı	:	HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK
Enstitü Bilim Dalı	:	HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	MEDYATİK ŞİDDET VE TOPLUMSAL CİNSİYET: HABERDE KADIN CİNAYETLERİ
Benzerlik Oranı	:	18%

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

MEMET ARSLAN

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini ve yukarıda verilen öğrenci bilgilerinin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda bilgileri verilen tezin jüri karşısında savunulabilir olduğunu bilgilerinize arz ederim.

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. ÖZLEM OĞUZHAN

Tarih: 15.02.2018

İmza:

.....// 20..... tarih vesayılı EYK kararı ile tez savunma jürisine TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK RAPORUNUN gönderilmesine OYBİRLİĞİ/OYÇOKLU ile karar verilmiştir.

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yer/me kan ve zaman fark etmeksizin tüm sorularımı yanıtlayan değerli danışmanım Sayın, Doç. Dr. Özlem OĞUZHAN'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkür ederim. Son olarak da tüm eğitim öğretim hayatım boyunca benimle olan sevgili aileme şükranlarımı sunuyorum.

Memet ARSLAN

15 /02/ 2018

*Özgecan ASLAN, Şefika ETİK, Münevver KARABULUT, Çilem Hülya BERKİL,
Sarai SIERRA ve tüm kadınlara ithaf edilmiştir.*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
RESİM LİSTESİ	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEDYATİK ŞİDDET	8
1.1. Toplumsal Cinsiyet ve Ataerkillik	8
1.2. Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Yaklaşımlar	12
1.3. İktidar Düzleminde Şiddetin Topolojisi ve Türleri	18
1.3.1. Fiziksel Şiddet	26
1.3.2. Cinsel Şiddet	28
1.3.3. Psikolojik Şiddet	29
1.4. Medyatik Şiddetin Üretimi	31
1.4.1. Haberde Kadına Yönelik Medyatik Şiddetin Üretimi	38
1.5. Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Ve Haber Fotoğraflarına İlişkin Etik Kurallar	44
BÖLÜM 2: TEUN A. VAN DİJK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ VE KADIN CİNAYETİ HABERLERİ	47
2.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Amaçları	47
2.2. Kadın Cinayetlerinin Haber Metni ve Çözümlemesi	57
2.2.1. Özgecan Aslan Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi	57
2.2.1.1. Haber Metni	57
2.2.1.2. Haber Çözümlemesi	58
2.2.2. Şefika Etik Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi	62

2.2.2.1.	Haber Metni	62
2.2.2.2.	Haber Çözümlemesi	63
2.2.3.	Münevver Karabulut Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi	69
2.2.3.1.	Haber Metni	69
2.2.3.2.	Haber Çözümlemesi	71
2.2.4.	Çilem Hülya Berkil Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi	74
2.2.4.1.	Haber Metni	74
2.2.4.2.	Haber Çözümlemesi	75
2.2.5.	Sarai Sierra Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi	78
2.2.5.1.	Haber Metni	78
2.2.5.2.	Haber Çözümlemesi	79
SONUÇ		83
KAYNAKÇA		87
EKLER		95
ÖZGEÇMİŞ		104

KISALTMALAR

TGC : Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

DİA : Devletin İdeolojik Araçları

DA : Devlet Aygıtları

vb : ve benzeri

vs : ve saire

RESİM LİSTESİ

Resim 1 :	“Fatmagül’ü izledi, Özgecan’ı öldürdü” haberi, Akşam Gazetesi, 15 Şubat 2015.....	58
Resim 2 :	“Koş Fatmagül Koş Oyunu Çıktı”, 2016.	60
Resim 3 :	“Kadına şiddette son nokta” haberi, Habertürk Gazetesi, 7 Ekim 2011.....	63
Resim 4 :	“Hande istesin herkesi kapıya koyarım! Fatih Altaylı’dan ilginç açıklamalar 2011.....	68
Resim 5 :	“34 Yaşımı Bekliyorum “ haberi, Habertürk Gazetesi Haberi, 6 Aralık 2012.....	70
Resim 6 :	“Sarıldı sonra yakıtı” haberi, Hürriyet Gazetesi, 27 Ağustos 2013.....	75
Resim 7 :	“Eşini terk edip gelmiş” haberi, Takvim Gazetesi, 5 Şubat 2013.....	79

Tezin Başlığı: Medyatik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet: Haberde Kadın Cinayetleri**Tezin Yazarı:** Memet ARSLAN**Danışman:** Doç. Dr. Özlem OĞUZHAN**Kabul Tarihi:** 15.02.2018**Sayfa Sayısı:** 104**Anabilimdalı:** Halkla İlişkiler
ve Reklamcılık**Bilimdalı:** Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

Şiddet, gündelik hayatta sıklıkla karşılaşılabileceğimiz bir olgudur. Hem geleneksel hem de modern toplumlarda kadın, şiddetten dolayı olarak etkilenmekte ya da doğrudan maruz kalmaktadır. İktidarın ideolojik araçlarından olan medya, kadına yönelik şiddeti olumlayan ve üreten yapılardan biridir. Bu yapı, egemen ataerkil düşünce paralelinde kadın ile erkeğe rol ve kimlikler inşa etmektedir. İnşa edilen rol ve kimlikler ile toplumsal cinsiyet bağlamında medyada kadınlar, sıklıkla magazin ve şiddet haberlerine konu olmaktadır. Bu haberlerde kadınlar cinsel bir obje olarak sunulmakta, metalaştırılmakta, ötekileştirilmekte ve var olan şiddet algısı yeniden üretilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, fiziksel şiddet kadar önemli olan söylemsel şiddetin, medya tarafından gazete haberlerinde nasıl ve hangi yöntemlerle, yeniden kurgulanarak üretildiğini ve “medyatik şiddet” in nasıl ortaya çıktığını açıklamaktır.

Gazete haberlerinde yer alan, erkeğin kadına uyguladığı şiddete yönelik haber ve haber fotoğraflarının analiz edildiği bu çalışma, Teun A. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yönteminden yola çıkarak, haberlerde ana olayın nasıl sunulduğuna, neyin ön plana çıkarılıp/çıkarılmadığına, bağlam/artalan bilgilerine odaklanmıştır. Özellikle haberde kullanılan metin-dil ile fotoğraf arasında nedensellik ve bağlam ilişkisi kurularak çözümleme yapılmıştır. Buna ilaveten Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından 2016 yılında yayımlanan “kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik ilkeler doğrultusunda da çözümleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İktidar, Medya, Toplumsal Cinsiyet, Medyatik Şiddet, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Etik İlkeler

Title of the Thesis: Mediatic Violence and Gender: Women Murders News	
Author: Memet ARSLAN	Supervisor: Assoc. Prof. Özlem OĞUZHAN
Date: 15th February 2018	Nu. of pages: 104
Department: Public Relations and Advertising	Subfield: Public Relations and Advertising
Violence is a phenomenon that we can often come across with in daily life. Both in traditional and modern society, women are affected by violence indirectly or exposed to violence directly. Media, which is used as the ideological tool of power, is one of the structures that affirms and produces violence against women. This structure constructs identities for men and women in parallel to hegemon patriarchal ideas. Within the context of gender mainstreaming and roles and identities that constructed, women are frequently mentioned to magazine programme and violent news. In these news, women are presented as sexual objects, they are commodified, marginalized and the exist perception of violence is reproduced. The main purpose of this study is to explain the discursive violence ,which is important as physical violence, is how and with which methods produced with the reconstruction by the media in their reports and how ‘mediatic violence’ outcrops. This study that analyzes the news and the photos of the news about violence towards women by men which take part in the newspaper reports, focuses on how the main event is presented in the news, what is brought to forefront or not, and the context/ background information starting from the point of views of Teun A. Van Dijk’s critical discourse analysis method. The analysis has been done by having causation and context relationship between the text-language and photo that especially used in the news. In addition, an analysis has been carried out in line with the ethical principles that should be paid attention to when reporting the "murder of women" published by the Journalists Association of Turkey in 2016.	
Keywords: Power, Media, Gender, Mediatic Violence, Critical Discourse Analysis, Ethical Principles	

GİRİŞ

İktidarın temel koşullarından biri, kendi egemenliğini ve denetimini toplum üzerinde kurmaktır. Bu denetimi kimi zaman fiziki müdahale kimi zaman da ideolojik söylemle kurar. Althusser'e göre, iktidar bu egemenliği ve denetimi, kendi ideolojik araçlarıyla kurmaktadır. Bu ideolojik araçlardan biri de medyadır (Althusser, 2015: 49-61). Medya, değişen ve gelişen koşullar doğrultusunda kamuoyuna egemenin ideolojisini sunarak, kamuoyunun bunları sahiplenmesini sağlar. Bu sayede iktidar, medya aracılığıyla şiddeti bir yöntem olarak kamuoyunda meşrulaştırmaya çalışır. Böylece niyetlerinin, düşüncelerinin, söyleminin yani ideolojisinin doğru olduğuna kamuoyunu inandırır ve kamuoyundan destek sağlar. Bu nedenden ötürü iktidarın ideolojisi ve ürettiği söylem, medya aracılığıyla şiddeti körükler. Foucault'ya göre insanlar arasındaki ilişkilerde, iktidar birden fazla etken tarafından belirlenir. Ancak rasyonelleşme iktidar üzerinde sürekli olarak çalışır.

İnsanların insanlar tarafından yönetilmesi -bunlar ister büyük ister küçük gruplar olsun; iktidar ister erkekler tarafından kadınlar üzerinde, yetişkinler tarafından çocuklar üzerinde, bir sınıf tarafından başka bir sınıf üzerinde, isterse de bürokrasi tarafından bütün bir nüfus üzerinde uygulansın- belli bir rasyonalite türü gerektirir. Ancak araçsal şiddeti gerektirmez (Foucault, 2014: 55).

Burada önemli olan nokta, seçilen rasyonalitenin biçimidir. Rasyonalite seçiminde araçsal şiddeti gerekli gören iktidar biçimi ve bu iktidarı oluşturan erkek egemen zihniyeti kendi egemenliğini kurmak ve sağlama almak için medyayı bir araç olarak kullanmaktadır.

Medya aracılığıyla toplumsal cinsiyette dayalı şiddet rasyonalitesini yeniden üreten ve kurgulayan iktidar, toplumda var olan toplumsal cinsiyet rollerini ataerkil düşünce yapısına göre yeniden belirlemektedir. İktidarın rasyonalitesi doğrultusunda medya tarafından üretilen şiddet, fiili olmaktan ziyade söylemseldir. Söylemsel şiddet ise, söylem'e yazınsalla daha yakın ve ilgilidir. Fakat medyada kurgulanan ve yeniden üretilip sunulan şiddet, hem yazınsal hem de görseldir. Bu şiddet türünü tanımlamak

için “Medyatik Şiddet” kavramı kullanılmıştır. Medyada sunulan ve kurgulan şiddet, topyekûn bir dil olarak ele alınmıştır. Haberlerde kullanılan hem yazınsal hem de görsel dil’in yani medyatik şiddetin, hem yapısal hem de bağlamsal söylem çözümlemesi bu çerçevede yapılmıştır.

Şiddeti haber olarak sunan medya, çoğu zaman kadına yönelik şiddet ve cinayet olaylarını hikâyeleştirerek aktarmakta ve söylemsel şiddetin yeniden üretimini sağlamaktadır. Medya, kurgulanmış, hikâyelendirilmiş her tür cinayet ve şiddet olayını topluma haber olarak sunmaktadır. Çünkü şiddetin kendisi haberdur, kadına yönelik şiddet ve cinayet ise altın haberdur yani tirajı her zaman yüksek, alıcısı her zaman hazır haberdur. Başka bir deyişle, medya tarafından yapılan haberlerde, olayın olumlu taraflarından ziyade, olumsuz tarafları aktarılmaktadır. Bu yüzden olayın olumluluğu değil, olumsuzluğu medya için önem arz etmektedir. Buradaki amaç, toplumun bilgilendirilmesi değil, haberin toplum tarafından ilgi görmesidir. Dolayısıyla haberin ne olduğu ya da kiminle ilgili olduğu da bu noktada sorun teşkil etmemektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde toplumsal cinsiyet ve ataerkillik kavramları ile feminist yaklaşımlar ele alınmıştır. Bununla birlikte şiddetin topolojisi anlatılarak şiddet türleri hakkında bilgi verilerek medyatik şiddetin oluşumu anlatılmıştır. Kadına yönelik şiddet haberleri ve haber fotoğraflarına dair etik ilkeler de bu aşamada ele alınmıştır. İkinci bölümünde ise, Teun A. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi açıklanmış ve bu doğrultuda konu kapsamında ele alınan gazetelerde yer alan kadın cinayetlerin çözümlemesi yapılmıştır.

Çalışmanın konusu, önemi, amaç ve yöntemi daha detaylı ve başlıklar altında şu şekilde açıklanabilir:

1. Çalışmanın Konusu

Medyada şiddet farklı biçimlerde sunulmakta ve temsil edilmektedir. Temsil edilen şiddet kimi zaman görsel kimi zaman da yazınsal olmaktadır. Haber medyası tarafından gerçeklikte var olan şiddet, kurgulanarak ve yeniden üretilerek aktarılmaktadır. Medyadaki bu temsil biçimi, medyanın kendine has bir şiddet türünün ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu yeni şiddet, medyatik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Medyatik şiddet niceliksel olmaktan ziyade nitelikselidir. Hem görsel hem de yazınsaldır.

Kadınlara yönelik şiddetin medya tarafından nasıl sunulduğu yani görsel ve metinsel kurguda nasıl sunulduğu bu noktada önem arz etmektedir. Şiddetin sunum ve temsil ediliş şekli, cinsiyetçi bir yapıya dayandırılmaktadır. Diğer bir deyişle şiddet, toplumsal cinsiyette dayandırılmakta ve kadınlar bu çizgi doğrultusunda temsil edilmekte ve sunulmaktadır.

Erkek ve kadın arasındaki farklılıkların biyolojik kaynaklı olduğunu savunan görüşlerin önem yitirmesiyle birlikte öne çıkan toplumsal cinsiyet olgusu, kadın ve erkeğe toplum tarafından inşa edilen kimlik, rol ve davranışlarının bütünü tanımlamak için kullanılmaktadır. Cinsiyetin toplumsal olarak da inşa edilmesi, ataerkil yapının oluşmasına ortam hazırlamıştır. Ataerkil yapının oluşumuyla beraber toplumda kadına verilen kimlik ve roller, kadını ötekileştirmektedir. Ataerkil yapı egemen erkek iktidarıyla, kadın ikincil bir konuma koyulmakta ve erkek iktidarının arzu ve istekleri doğrultusunda hareket etmekte ve yaşamaktadır.

Toplumda var olan egemen erkek iktidarı, medya aracılığıyla kadını ikincil bir konuma düşürmesi, kadını kendi arzu ve istekleri doğrultusunda kullanması, şiddet uygulaması, –ekonomik, fiziksel, ruhsal, psikolojik, söylemsel- metalaştırması vb. nedenlerden dolayı çalışmanın konusunu, söylemsel şiddet ve toplumsal cinsiyet bağlamında gazete haberlerinde yer alan kadına yönelik şiddetin yeniden nasıl üretildiğini ve kurgulandığını incelemektir.

2. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, medyanın gazete haberlerinde şiddeti, söylemsel olarak yeniden nasıl ve hangi tekniklerle ürettiğini ve medyatik şiddeti ortaya çıkarmaktır. Başka bir deyişle medya tarafından kadının gazete haberlerinde;

- Nasıl temsil edildiğini,
- Hangi konuda/konularda nasıl ön plana çıkarıldığını,
- Nasıl metalaştırıldığını,
- Nasıl ötekileştirildiğini,
- Ataerkil yapıdaki ve düşüncedeki mevcut yerini nasıl sağlamlaştırdığını,
- Toplumsal cinsiyet ayrımını nasıl yaptığını,
- Cinayet ve şiddet olaylarını nasıl meşrulaştırdığını ve normalleştirdiğini,
- Cinayet ve şiddet olaylarını nasıl manipüle ettiğini,

Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemini kullanarak analiz etmektir ve aynı zamanda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından belirlenen “kadın şiddeti “ haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik ilkelere uygunluğunun sağlanıp/sağlanmadığını ortaya çıkarmaktır.

3. Çalışmanın Önemi

Kadınların doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kaldığı şiddet, özellikle modern toplumlarda sıkça tartışılan ve çözüm bekleyen en önemli konulardan biridir. Geleneksel ve modern toplumlarda ataerkil yapı ve onun düşünce biçimi şiddeti ortaya çıkaran etkenlerden biridir. Ataerkil yapıyı sağlayan erkekler ve erkek egemen toplum, sosyal hayatta kadına belli rol ve kimlikler yüklemektedir. Kadının bu norm ve kimliklerin dışına çıkması durumunda toplumsal örf, adet ve geleneklerin dışına çıkıldığı kabul edilir. Ataerkil düşünceyi ve toplumsal cinsiyeti ayrıştıran bu normlar iktidar tarafından desteklenmekte hatta çoğu zaman iktidar tarafından yapılmaktadır. Bu noktada modern toplumda özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmeler iktidarın elini güçlendirmekte ve iktidar mekanizmalarını ve ideolojik aygıtlarını çoğaltmaktadır. Bu ideolojik aygıtların başında da medya gelmektedir. İktidar, medya aracılığıyla toplumu denetim altına almakta ve disipline etmektedir. İktidarın medya aracılığıyla medyatik şiddeti ürettiği savından yola çıkılarak ele alınan bu çalışmanın toplum açısından önem/önemlerini şu şekilde açıklayabiliriz:

- Kadına yönelik söylemsel şiddetin medya tarafından nasıl üretildiğini ortaya koyarak gazetelerde yer alan bu tarz cinayet ve şiddet haberlerini toplumun doğru okumasına ve yorumlamasına,
- Medyada yer alan kadına şiddet ve cinayetle ilgili haberlerin ataerkil düşünce tarafından manipüle edilmesine dikkat çekmesine,
- Kadına yönelik bu söylem ve temsillerde, kamuoyunun bilgilendirilmesine ve bilinçlendirilmesine,
- Kadına yönelik haberlerin etik kurallar çerçevesinde yapılması gerektiğine,
- Medya ürünlerindeki kadın temsillerine eleştirel bir bakış açısı sunmasına,
- Gazete haberlerinde kadını konu alan cinayet ve şiddet olaylarıyla ilgili kamuoyunda farkındalık yaratmasına, katkı sağlaması açısından önem arz eder.

4. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma kadına yönelik şiddetin nedenlerine değil, medyadaki temsil biçimlerine yani nasıl yeniden üretildiğine odaklanmaktadır. Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmakla birlikte TGC tarafından 2016 yılında yayımlanan “kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik ilkeler doğrultusunda da haberlerin analizi yapılmıştır.

Eleştirel söylem çözümlemesi metinler, konuşmalar, sosyal bilinç, iktidar, toplum ve kültür arasındaki karmaşık ilişkileri irdeleme amacındadır. Eleştirel söylem çözümlemesinin perspektifini, egemenlik ve eşitsizlik çerçevesinde mağdur edilmiş gruplar oluşturmaktadır. Eleştirel hedefleri ise, bu sosyal eşitsizliği yasalaştıran, destekleyen, meşrulaştıran, görmezden gelen ve yok sayan iktidar odaklarıdır (Van Dijk, 1993: 252). Başka bir deyişle eleştirel söylem analizi, sosyal güç üzerine odaklanır. Toplumdaki güç ve eşitsizliğin yeniden üretimini inceler. Bu noktada eleştirel söylem analisti ortada tavır alır ve toplumdaki eşitsizlikleri ortaya koymayı hedefler. Fakat bu durumda kullanacağı yöntemde; söylemsel içerik çözümlemesinden ziyade dil ve gramer üzerinde odaklanır. Van Dijk’ın çözümlemeleri, sınıfsal, etnik, ırka dayalı, cins temelli vb. toplumsal farkların nasıl ve hangi söylem içinde farklar ve hiyerarşiler olarak inşa edildiğini ortaya çıkarmayı amaçlar (Van Dijk, 1983: 320- 351). Van Dijk, söylemi incelerken eleştirel söylem çözümlemesi yöntemini kullanarak, haber metinlerini toplumsal yapı ve bu yapıyı oluşturan bütün mekanizmalar çerçevesinde açıklama amacı gütmektedir. Nitekim gazete haberlerinin nicelikleri – sözcük seçimleri ve sayısını, görsel seçimleri ve sayısını vb.- ve nitelikleri –olay ile iktidar bağlantısını, olay ile toplum bağlantısını, haber metni ile kullanılan görsel ilişkisi vb.- arasındaki ilişkiyi nedensellik bağlantısını kurarak çözümleme yapar.

Teun A. Van Dijk çalışmalarında, haber çözümlemesini “tematik ve şematik” yapı üzerinde kurmaya çalışır. Tematik çözümlemede, makro ve mikro yapılar önem arz eder. Tematik çözümlemede; ana başlık, üst başlık, alt başlık, spot, haber girişleri, haberler ve hikâyeler birbirlerini belli bir yöntemde, hiyerarşik olarak takip eder. Tüm bu unsurlar arasındaki art-alan ilişkisi tematik çözümlemede ele alınır. Şematik çözümlemede, durumsallığa ve yorumlara yer verilerek, hikaye ya da olayın örgüsü ve yapısı değerlendirilir. Haberin tarihi, işleniş biçimi, bilgiselliği ve art alan bilgileri ele

alınıp, değerlendirilir. Van Dijk mikro yapı çözümlemelerinde ise, haberin cümle yapıları – basit ve karmaşık cümleler, çatısı bakımından etken ve edilgen cümleler, haberin kip ve zaman bakımından yapısı, cümlelerin yapısı vb.- yani tüm gramer yapıları üzerinde durur. Aynı zamanda haberin retorığı yani haberde kullanılan resim, rakamsal veriler, alıntılar gibi durumları da sistematik bir şekilde yapılandırır (Akt. İncoğlu ve Çomak, 2009).

Haber analizi için kullanılan eleştirel söylem çözümlemesi yönteminde, yer alan makro ve mikro yapılar birlikte incelemeye tabi tutulmuştur. Makro yapı içinde bulunan başlıklar, alt başlıklar ile mikro yapıda yer alan fotoğraf ve sözcük seçimlerinin tek tek yani nicel olarak belirtilmesinden ziyade bu yapılar arasında bağlamsal ilişki kurularak çözümleme yapılmıştır. Buradaki amaç, habere konu olan olayın metnini daha doğru ve bir bütünsellik içinde çözümleme yapmaktır. Ayrıca Türkiye Gazeteciler Cemiyet'i tarafından yayınlanan 'kadın cinayeti' haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik hususlar kapsamında da çözümleme yapılmıştır.

5. Çalışmanın Varsayımları

Çalışmanın varsayımları şunlardır:

- 1 İktidarın ideolojik araçlarından biri olan medyanın, hâlihazırda var olan şiddeti yeniden söylemsel olarak üretmektedir.
- 2 Medyanın kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde kamuoyunu hem üretici hem tüketici hem de yeniden üretici konumuna getirmektedir.
- 3 Toplumsal cinsiyet bağlamında, gazete haberlerinde yer alan kadına yönelik şiddet ve cinayet olaylarında medyanın kadını,

- Ötekileştirdiği
- Objeleştirdiği
- Magazinleştirdiği
- Kurbanlaştırdığı, öne sürülmektedir.

Buna ilaveten, gazetelerde yer alan haberlerin kadına yönelik şiddet ve cinayetleri,

- Meşrulaştırdığı
- Normalleştirdiği
- Hikâyeleştirdiği, düşünölmektedir.

4 Kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinin, Türkiye Gazeteciler Cemiyet'i tarafından belirlenen etik kurallara uymamaktadır.

Bu varsayımlardan yola çıkılarak, fiili şiddetten daha tehlikeli olan, söylemsel olarak yeniden üretilen medyatik şiddetin önemine dikkat çekme amacı güdölerek toplumda farkındalık yaratmak istenmiştir.

BÖLÜM 1: TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEDYATİK ŞİDDET

Çalışmanın bu bölümünde toplumsal cinsiyet ve ataerkillik kavramları ile feminist yaklaşımlar ele alınmıştır. Bununla birlikte şiddetin topolojisi anlatılarak şiddet türleri hakkında bilgi verilerek medyatik şiddetin oluşumu anlatılmıştır. Ayrıca “Kadına yönelik şiddet haberleri ve haber fotoğraflarına ilişkin” etik ilkeler açıklanmıştır.

1.1. Toplumsal Cinsiyet ve Ataerkillik

Toplumsal cinsiyet kavramı 1968 yılında Robert Stoller tarafından, “biyolojik cinsiyet” ten nasıl farklı olduğunu ifade etmek amacıyla ortaya atılmıştır (Segal, 1992: 98). Araştırmacılar, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ikililiği/ ayrımı tanımlamak ve açıklamak için çeşitli görüş ve yaklaşımlar çerçevesinde farklı kuramlar geliştirmişlerdir. Biyolojik kuramlarcılar, erkekler ve kadınlar arasında eşitsizliğe neden olan faktörlerin fizyolojik olmaktan ziyade, doğal faktörler olduğunu savunurlar. Bu yüzden eşit bir topluma ulaşmanın olanaksız olduğunu ileri sürerler. Toplumsallaşma kuramları ise, cinsiyet eşitsizliklerinde biyolojik faktörlerden ziyade toplumsal faktörlerin önemine vurgu yaparlar. Bu kurama göre, cinsiyet eşitsizliklerinin nedeni, kadınlar ve erkekler arasındaki farklı toplumsallaştırılmış rollerdir (Pilcher, 2014: 109).

Simone de Beauvoir “*Kişi kadın doğmaz, kadın olur*” mottosu cinsiyet/toplumsal cinsiyet ikililiğin ortaya çıkmasına bir nevi öncülük etmiştir. Kadının özellikle doğurganlığın sosyal anlamları nedeniyle bedenine ve döngüsel ev içlerine mahkûm kılındığını belirtirken, kadını bedenine içkin kılıyor; erkeği ise evin dışındaki üretkenliği nedeniyle aşkın görüyordu (Beauvoir, 2010). S. Firestone, Cinselliğin Diyalektiği kitabında kadını ikincil kılanın doğrudan biyolojik özellikleri olduğunu, yani doğurması olduğunu söyler. Firestone gebeliği barbarca bir şey olarak nitelendirmekte ve gebeliğin bireyin bedeninin türünü devam ettirmek amacıyla geçici bir biçim bozukluğuna uğraması şeklinde tanımlar (Firestone: 1993:210). Bu tanımlardan yola çıkan Firestone, “*kadının ezilmesinin nedeni, çocuk doğurması ve çocuk yetiştirmesidir*” iddia eder (Firestone,1993: 84). “*Toplumsal cinsiyet sadece kültürel bir gerçeklik olarak ele alınamaz, sınıf ilişkilerinin bir özgürleşmesi olarak düşünülmelidir*” diyen Federici, kadınların tarihini sınıf tarihi olarak görür ve asıl sorulması gereken sorunun toplumsal cinsiyet kavramını oluşturan/üreten cinsiyete

dayalı iş bölümünün aşıp ya da aşamadığıdır çözömlenmeye, cevaplamaya çalışır (Federici, 2012: 27).

Foucault Cinselliğin Tarihi adlı eserinde, “*Cinsiyet arzu-değil, bedenler ve hazlar olmalıdır*” diye yazar (Foucault, 2015a: 112). Cinsiyet bu şekilde açıklandığında, yani cinsellik olarak adlandırıldığında, bir başka deyişle söylem olarak inşa edildiğinde, cinselliğin de iktidar ilişkilerinden bağımsız olduğu söylenemez. Dolayısıyla cinselliği anlayabilmek için iktidar ilişkilerini çözömlenmek gerekir. İktidar, cinsiyette ve cinselliğe dair söylemi kurar onu biçimlendirir, ortaya çıkartır ve cinsellik üzerinde sürekli denetim kurmaya çalışır (Foucault, 2015a: 105).

Judih Butler, “*Kişi, öteki toplumsal cinsiyet olmadığı denli kendi toplumsal cinsiyetidir*” diyerek cinsiyet/toplumsal cinsiyet ikililiğinde, kültürel imlemin bir aracı olarak cinsiyetin söylemsel bir oluşum olduğunu söyler.

“Toplumsal cinsiyet bir yandan da, “cinsiyetli doğa”nın ya da “doğal bir cinsiyet”in üretilmesinde ve bunların söylemsellik öncesinde, kültür öncesi bir şeymiş gibi, siyasi olarak tarafsızken kültürün gelip üzerinde etki ettiği bir yüzeymiş gibi tesis edilmesinde kullanılan söylemsel/kültürel araç” haline gelmektedir (Butler,2014: 52).”

Cinsiyet- toplumsal cinsiyet ayrımında cinsiyet, gerçek ve olgusal olanmış gibi durur. Ancak gerçek ve cinsel olarak olgusal olan şeyler, bedenlerin başaramadığı töz yanılsamalarıdır (Butler, 2014: 237-238). Toplumsal cinsiyetin kültürel bir kategori olduğunu söyleyen Keller “*Toplumsal cinsiyet, bir kültürün neyin eril, neyin dişi olduğuna ilişkin ortak inançlarını anlatır*” der (Keller, 2007: 19).

Connell, cinsiyetin insan bedeninin üreme ve cinsellik kapasiteleri üzerine yapılan yorumlar ve tanımlamaların en son ürünü olduğunu savunur. Erillikler ve dişillikler bu yorumlamalar ve tanımlamaların bedenler ve kişilikler üzerine ve toplumun kültür ve kurumları üzerine etkileri biçiminde anlaşılabilir. Bu nedenle Connell cinsiyeti “*bireysel etkinliği kurumsal ve yapısal düzeyde de sınırlayan insan etkinliğinin yarattığı, sürekli gelişmekte olan bir olgu*” şeklinde de açıklar (2016:143-176) Connell ‘a göre emek, iktidar ve kateksis cinsiyet ilişkilerinin belli başlı yapılarıdır. Bu yapılar, “cinsiyet düzenini” ya da cinsiyet ilişkilerinin yapısını oluşturur.

Toplumsal cinsiyet düzenini oluşturan yapılardan biri olan devlet, evlilik ve annelik gibi kurum ve ilişkileri düzenler ve yönetir (Connell, 2016: 195). Evlilik ve annelik gibi kurumların devamlılığı ise ataerkil düzenin temelini oluşturan aile kurumu ile sağlanır. Ataerkil düzende toplumun aynası ve bağlantı noktası olan aile, politik ve diğer faktörlerin yetersiz olduğu durumlarda denetim ve düzenin devamını sağlar (Millet, 2011: 60).

Kate Millet, Cinsel Politika adlı kitabında ataerkilliği, “*nüfusun kadın olan yarısının erkek olan yarısı tarafından denetlendiği*” yönetim biçimi şeklinde tanımlar. Ama ataerkilliğin bir kurum olarak toplumlara göre değiştiğini de ekleyerek ataerkil düzenin ilkelerinin iki aşamada gerçekleştiğini söyler:

“Birincisi, erkeklerin kadınlara egemen oluşu, ikincisi yaşlı erkeklerin genç erkeklere egemen oluşudur. Ne var ki, bütün toplumsal kurumlarda olduğu gibi, burada da gerçekte ideal arasında büyük ayırım vardır. Sistem kendi ayrıcalıklarını ve çelişkilerini içinde taşır. Ataerkillik bir kurum olarak, sınıf ve zümreler ne olursa olsun, feodal ya da bürokratik düzende olsun, bütün oluşumları etkileyecek güçte bir toplumsal değişmezlik niteliği taşıdığı halde, tarih ve coğrafya çerçevesi içinde büyük değişkenlikler gösterir (Millet, 2011: 47-48).”

Foucault’ya göre ise “*aile, cinsellikle evlilik bağına değiş tokuş eden şeydir*” (Foucault, 2015a: 80). Cinsellikle evlilik bağı üzerinde ise iktidar denetim kurar:

Evlilik bağı tertibatı ayakta tutmakla yükümlü olduğu bir toplumsal bünye dengesine göre düzenlenmiştir; onun için can alıcı noktanın “üreme” olması da, hukukla ayrıcalıklı bir bağ kurmuş olması da buradan kaynaklanır. Cinsellik tertibatının varoluş nedeni kendini yeniden üretmek değil, bollaştırmak, yenilemek, eklemek, icat etmek, bedenlere giderek daha ince ayrıntıları kuşatacak biçimde sokulmak ve nüfusları gitgide daha bütünsel biçimde denetlemektedir (Foucault, 2015a: 78-79).

Ataerkil düzende cinsellik üzerine yüklenen suç, koşullar ne olursa olsun kadının üzerine yığılır. Kadını nesneleştirmek eğilimi kadını bir kişi durumuna getirmekten çok, bir cinsel nesne niteliğine indirger. Bu durumun en belirgin biçimi, kadına bir taşınabilir

mal gözüyle bakılmak suretiyle onu insan haklarından yoksun kılmaktadır (Millett, 2011: 96-97).

“Ataerkil düzende, kadını tanımlayan simgeleri, kadın yaratmamıştır (Millett, 2011: 83)”. Çünkü heem ilkel hem de uygar dünyada, kadına yönelik kültürü biçimleyen fikirler de erkeklerin fikirleridir. Öğretilen kadın kavramı, erkeklerin gereksinmelerine karşılık verebilecek biçimde ele alınır. Buda ataerkil düzenin kurulmuş olduğunu, erkeğin kendisini insan normu olarak gördüğünü, kadını “başka” ya da yabancı kaldığı bir varlık olarak tanımladığını gösterir (Millett, 2011: 83-84).

Ataerkil düzendeki sınıfın başlıca etkilerinden biri, *“bir kadını bir diğerrinin karşısına koymaktır”*. Geçmişte fahişelerle namuslu kadınlar karşılaştırılırken, günümüzde çalışan kadınlarla ev kadınları karşı karşıya getirilmektedir (Millett, 2011: 68). Geleneksel ataerkil düzende en etken yöntemin yönlerinden bir diğeri ise, kadınlar üzerindeki ekonomik baskıdır. Kadınlara hem para kazanma ve para sahibi olma hakkı hem de hukuki kişilik tanınmadığından, kadının hiçbir ekonomik varlığı ve gücü olmazdı. Reform geçirmiş ataerkil toplumlarda ise kadınlara belirli ekonomik haklar tanınmıştır (Millett, 2011: 71-72). Connel da ataerkil düzenin kadınlar üzerindeki ekonomik baskını Millett’in görüşlerine paralel olarak şu şekilde açıklamaktadır:

Kapitalist endüstri ve devlet tarafından kurulan emek piyasası, düşük ücretli, düşük statülü bazı yarım günlük işler sunar ve bu yarı zamanlı işlere giren insanların büyük bir bölümünün evli kadınlar olması da yeterince tuhaftır. Bu işe girme örüntüsü, evli kadınların ev içi yükümlülüklerinden ötürü yalnızca yarım günlük iş istedikleri ve bu onlar için “ikinci bir ücret” olduğundan yalnızca düşük ücrete ihtiyaç duydukları gerekçesiyle işverenler tarafından da onaylanmaktadır. Kadınların evlerindeki çok daha ağır ev işleri ise karıların yalnızca yarım günlük iş bulabildiği gerekçesiyle kocalar tarafından onaylanmaktadır (Connell, 2016: 201).

Kadınlar “çalışma hakkını” elde etmekle ekonomik bağımlılıktan kurtulduklarına inanmışlardı. Oysa ne çalışmada eşit koşulları yeterince zorlayabiliyorlar; ne de çalışmaya bir sorumluluk veya temel toplumsal katkı gözüyle bakabiliyorlardı. Ya kocalarının serveti ya da toplumun baskısı yüzünden, yine bağımlılığa dönüyorlardı. Bir sonraki kuşak, kadınları “yedek işgücü” olarak kullanmayı pek elverişli buldu. Savaş

ekonomisi gerektirdiği zaman kadınlar işe alınıyor, bu dönem sona erince “yuva”larına gönderiyorlardı. En önemlisi de, cinsel “toplumsallaştırma” süreci öylesine onarıcı bir nitelik taşıdı ki, yeni ve daha güçlü denetleme ve baskı biçimlerinin oluşumuna yol açmıştır. Hukuk sistemindeki reforma rağmen, ataerkil düşünce biçimi, birinci aşamanın sonunda bütün gücü ve heybetiyle yeniden ortaya çıkıyor. Reform, ister yapılmış olsun, ister yapılmamış, ataerkillik yine ataerkilliktir (Millett, 2011: 141-142).

Üretim araçlarının kolektif mülkiyete dönüşmesiyle, tek eşli aile toplumun ekonomik birimi olmaktan çıkacaktır. Çocukların bakımı ve eğitimi bir kamu sorunu olacaktır (Millett, 2011: 207).

Engels, kadınların hukuksal ve asgari siyasal eşitlik elde etmeleriyle başlayan cinsel devrimin, ekonomik ve toplumsal eşitlik kazanılncaya dek tamamlanamayacağını belirtir: *“Kadınların özgürlüğü öncelikle bütün kadınların kamu işlerinde yer almalarıyla gerçekleşir. Bunu başarmak için, tek eşli ailenin, toplumdaki en önemli endüstri birimi olmasına son vermek gerekir”* (Millett, 2011: 206).

Özetlemek gerekirse, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ikililiği üzerine yapılan tartışmalar, cinsiyetin daha çok kültürel bir inşa olduğu sonucunu vermektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı toplum değerleri tarafından inşa edilmekte ve toplumsal düzenler tarafından denetimi ve sürekliliği devam ettirilmektedir. Toplumsal cinsiyet hem kadın hem de erkeğe, toplumsal düzende belli normlar çerçevesinde belli rol ve kimlikler yüklemektedir. Fakat kadına yönelik cinsiyet inşası, yüklenen kimlik ve roller ataerkil yapıda daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ataerkil düzen ise kadınların erkekler tarafından hem ekonomik hem sosyal hem de siyasal olarak haklarının kısıtlandığı bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Özellikle ataerkil düzenin temel taşı olan aile, erkeği kadına karşı üstün kılmaktadır. Erkeğin soyu devam ettirmesi ve ekonomik olarak aileye katkı sağlaması kadına karşı çoğu alanda bu üstünlüğünü sağlamasına süreklilik kazandırmaktadır. Yani kadın ataerkil düzende ikincil bir konuma sokulmaktadır.

1.2. Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Yaklaşımlar

Kadın erkek ayrımcılığına karşı gelerek, cinsler arasında eşitliği savunan görüş feminizm olarak tanımlanır (İmançer, 2006: 23). Kadın hareketlerinin ortaya çıkış nedeni kadının toplumun her kesiminde ikincil bir konumda olmasından, daha doğrusu

kadın haklarının ihlal edilmesi veya verilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu ikincil konum ve hak ihlalleri hem kamusal alanda hem de özel alanda kendini göstermektedir (Pilcher, 2014: 111). 19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan kadın hareketleri ve kadın haklarına ilişkin yenilikler ve gelişmeler -kadınların emek gücüne dâhil olması, oy verme hakkı vb. - kadınların kamusal alana çıkmasına olanak sağlamıştır. Ancak toplumsal ve güncel politika kuramı bu konuları eski haliyle bırakmak ister. Bu tutucu anlayışın iki sonucundan bahsedilebilir:

Birincisi, çağdaş normatif ahlak ve politika kuramı kadınları yok saymaya devam etmektedir ve kadın farklılıkları dikkate alınmaz ve erkek özne anlayışı sürmektedir. İkincisi, “kişisel alan”daki iktidar ilişkileri kadın aleyhine devam ettirildi. Kadınların etkinliklerinin aile alanıyla sınırlandırılması ve aile söylemi ile idealleştirilmiş kadınlık söylemi yan yana konarak, erkek egemen kamusal alan ideal tip olarak savunulur hale gelmiştir (Yükselbaba, 2012: 190-191).

Feminist çalışmaların kamusal alan ile özel alan arasındaki eşitsizliklerden yola çıktığını söyleyen Keller ise, bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

Erkeğin konumunun siyasetini bilmek erkeklerin kişisel dışı yaşamlarını bilmektir. Fakat erkeklerin yaşamları, tam da kadınların yaşamları kişisel olduğundan ve olduğu oranda, kişisel dışıdır. Kamusal erkeğin kişisel dışı siyaseti yine de evcilleştirilmiş, özel alana ait kadınla olan evliliğine bağlıdır; erkeğin akliliği kadının akıldan arındırılmış duyguyu ete kemiğe bürüdürebilme kapasitesine dayalıdır. Bir diğer deyişle, siyasal olan kişisel içeriğini kamusal ile özel arasındaki programatik bölünmeye –kendisi de kişisel anlama sahip siyasal bir inşa olan bölünmeye- bağlılığı yoluyla ortaya serer. Kamusal ile özel arasındaki sınır yalnızca siyasal olanın sınırlarını tanımlayıp savunmaz, aynı zamanda onun içeriğini ve biçimini de şekillendirmeye yardımcı olur. Feminist analiz bu bölünmeyi reddederek işe koyulmuş ve özel olanın kamusal olana, kamusal olanın da kişisel olana bağlı olduğunu göstermiştir, kişisel olanın siyasal, siyasal olanın da kişisel olduğunu gözler önüne sermiştir (Keller, 2007: 33).

Feminist kuramların ortak çıkış noktası kamusal ve özel alandaki hakları düzeltmek olsa bile farklı görüşler ve farklı yöntemler kullanmışlardır. 1970’lerden beri, feminist kuramları, aralarındaki zıtlıkları daha fazla belirginleştirmek üzere “Marksist feminizm” ya da “Radikal feminizm” gibi kategorilere ayırmak yaygın bir uygulama olmuştur. Ancak 1990’larda, kimi feminist yazarlar bu gibi kategorilerin artık yararlı olmadığını savunmuştur. Bu tür ayrımların yapay olduğu ve yaklaşımlarında ve ele aldıkları başlıca noktalarda hem çok yönlü oldukları hem de birbirleriyle örtüşüklerinden, bunların çağdaş feminist kuramların gelişmişliği, kapsamı ve karmaşıklığına dürüstlikle yaklaşmadığı söylenmiştir (Pilcher, 2014: 111).

Feminist çalışmaların ilki “birinci dalga” olarak isimlendirilmiştir. Birinci dalga kadını “kız kardeşler” olarak tanımlanır. Temel yaklaşım, ortak kadın kimliği ve eşitlik politikalarıdır. Bu dalgaın en önemli hareketlerinden biri, orta sınıf/beyaz/heteroseksüel kadın hareketi olan Liberal Feminist Kuramdır. Özel ve kamusal alan ayrımını güçlendiren kapitalizm, bir yandan kadınları ev içine hapsederken öteki taraftan yedek iş gücü olarak çalışma yaşamına çekmeye çalışır. Orta sınıf kadının dışlandığı kamusal alana dâhil olabilmek için tüm kadınların özgürlük talep etmesiyle başlayan bu hareket, kapitalizm ve ataerkil yapı arasındaki işbirliğinden doğar. Kadın mağduriyetinin, eşit haklar aracılığıyla çözülebileceği savunulmaktadır. Eşitsizliği üretenin kapitalist ilişkiler olduğu düşünüldüğünde, yasa önünde eşitliğin reel bir eşitlik olmadığı ve elde edilen kazanımların temel bir dönüşüm ve değişime neden olmadığı ortadadır (Altun, 2016: 71-72). Kısacası, Fransız ihtilalinden sonra akılcılık ve aydınlanmacılık çağı döneminde savunulan, insanların doğal haklarına hükümetler müdahale edemez ilkesinden hareketle liberal Feminizm, kadının özel alan ile sınırlandırılmasına tepki göstererek, kadının birey olarak kendini geliştirecek duruma sahip olması gerektiğini savunur (İmançer, 2006: 24-25).

Kültürel Feminizm, toplumsal cinsiyetin biyolojik farklılıklardan ziyade toplumsal inşa sorunundan kaynaklandığını öne sürer (İmançer, 2006: 27).Yasa önünde eşitliğin çözüm olmadığını düşünen sosyalist ve anarşist eğilimli kadınların oluşturduğu Kültürel Feminist Kuram, ezilmenin ve ikincilleştirmenin köklerinin kültürde yattığını ve kültürün bu bağlamda sorgulanması gerektiğini savunur. Kadının kendi kültürünü yaratması ve erkek egemen kültürle hesaplaşılması gerektiğini ileri sürerek geleneksel

kurumları sorunlaştırır. Kadının farklılığına yaptığı vurgu ile ikinci dalganın nüvelerini oluşturur (Altun, 2016: 72).

Anarşist Feminist Kuram, kadını ortak kimlik olarak tanımlar. Anti-otoriter ve anti-hiyerarşik tavrı ve ortak riski alan herkesin yönetime ortak olması ilkesi ile anarşizm, feminizme gelişebileceği uygun bir ortam sunar. Özgürlükte eşitlik, iktidar karşıtlığı, herkese söz ve karar hakkı, emperyalizm ve militarizme karşı duruş anarşist feminizmin, feminist kuramlara sağladığı açıklıktır (Altun, 2016: 72).

Marksist feministlere göre, cinsiyet eşitsizlikleri kapitalist ekonomik sistemin işleyişinden kaynaklanır. Çünkü kapitalist ekonomi ev içindeki kadınların ücretsiz emeğini gerektirmekte ve bunda yarar sağlamaktadır. Ataerki toplum düzeninde kadının erkeğe boyun eğişini, emeğin sermayeye boyun eğişi sonucunda ortaya çıkan bir yan ürün gibi görme eğilimi ortaya çıkar. Sınıf eşitsizliği toplumun temel niteliğidir ve cinsiyet eşitsizliğini belirleyen de odur (Pilcher, 2014: 111). Marksist Feministlerin temel savunusu, kadınların üretime geniş ölçüde katıldıkları ve özel alan sınırlandırılmasının önemsiz hale getirilmesi durumunda cinsiyet ayrımcılığının son bulacağıdır (İmançer, 2006: 29). Sosyalist Feminist Kuram, kadınların bir sınıf olup olmadığı sorusu üzerinde yoğunlaşır. Kadınların kapitalizmi farklı deneyimlediği argümanından hareketle ortak kadın kimliğine vurgu yapar. Birinci dalga feminist kuramlar ortak bir kadın kimliğini varsaymış ve zaman zaman kadının farklılığına da vurgu yapmakla birlikte eşitlik politikalarını önde tutmuştur (Altun, 2016: 71-72).

Kadının toplum içindeki yerine ve kadının ezilmişliğinin nedenlerine odaklanan ikinci dalga feministler; toplumsal cinsiyet, cinsellik ve iktidar ilişkileri kavramlarına ataerkillik bağlamında odaklanır (Akt. Akca ve Ergül, 2016: 17). İkinci dalga feminist kuramlar, erkek egemen toplumun tüm kurum ve aygıtlarına karşı verilen ideolojik mücadeleye ve kadın merkezli bir karşı –kültür tasarımı ikinci dalga feminizmin başat özelliğidir. Kadının özsel kimliğini öne çıkarmakla birlikte, kadın ve erkek kimliklerini farklılık üzerinden inşa etmesiyle birinci dalgadan ayrılık farklılık politikası, ataerki içinde silinmeye karşı bir strateji olarak kullanılır ve kadına bir varlık alanı açar. Eşitlik anlayışını terk ederek kurtuluş ve özgürleşme kavramlarına yönelen İkinci Dalga Feminizm, varoluşçuluk ve psikanalizle yakın ilişkidir (Altun, 2016: 72-73).

İkinci Dalga Feminizm'in taşıyıcı direği Radikal Femist Kuram'dır. Kadının ikincil konuma düşürülmesinin ve ezilmişliğini ataerkil yapıya bağlar. Politik ve ekonomik çözümlerini yetersiz bularak, hiyerarşik cinsiyetçi sistemin kökten değişmesi gerektiğini savunur ve talep eder. Radikal feminizm eril olanı iktidar ve egemenlik alanı olarak tanımlayıp ortadan kaldırmaya, dişil olanı kültürel olarak var etmeye çalışır. Kadınların sınıf ve ırkı gözetmeksizin sadece kadın olmaktan dolayı ezildikleri savıyla ataerkil yapıya getirdikleri eleştiri, alana önemli katkı sağlar. Baskının olduğu her yerde iktidar ilişkilerinin olduğu savından özel alanın özel bir sorun olmadığını bu nedenle özel alanın politik bir sorun olduğunu ileri sürer. Pornografi, tecavüz ve kadın temsilleri ataerkil söylemin bir dolayımı ve aynı zamanda kadın bedeni ve cinselliği üzerinde denetim kurmanın aracıdır. Bu sayede kadını şekillendiren ataerkil yapıyı ve egemen kültürü sorunsallaştırır (Altun, 2016: 73). Radikal Feminizm, kadınların sömürülmesi ve denetim altına alınmasının nedenini cinsler arasındaki biyolojik farklılıklara bağlar (İmançer, 2006: 32).

İkili sistemler kuramı, cinsiyet ilişkilerinde Marksist ve radikal feminizme ilişkin düşüncelerinin birçok bakımdan sentezini ortaya koyar. Delphy ve Leonard'ın çalışması bu yaklaşıma birer örnek oluşturur:

Radikal feminizm Marksizm'in genellikle birbirlerine tezat oluşturduğu ifade edilir. Ancak batı toplumlarında kadınların erkeğe boyun eğişinde öncelikle yarar sağlayanların erkekler olduğuna ve Marksist yaklaşımın erkeklerin kadınları neden ve nasıl ezdiğini anlamamızı sağlayan en iyi yaklaşım olduğuna inanıyoruz (Pilcher, 2014: 112).

İkili sistem yaklaşımı, sınıf ve kapitalizmin önemini savunan Marksist Feministler ile ataerkilliğin önemine dikkat çeken Radikal Feminist kuramlara yönelik eleştiriler sonucu ortaya çıkmıştır. İkili sistem kuramının bazı biçimlerinde, kapitalizm ve ataerkillik kavramları birbirine bağlı ve uyumlu baskı sistemleri olarak anlaşılmaktadır. Her iki sistem de kadınlara boyun eğdiren koşulları yapılandırır ve bu yapıdan fayda sağlar. İkili sistem kuramlarında, cinsiyet eşitsizlikleri ortadan kaldırılmak isteniyorsa, her iki baskı sistemiyle de mücadele edilmesi gerektiği savunulur (Pilcher, 2014: 112).

Üçüncü dalganın eşiğinde duran Fransız Feminist Kuramı, farklılık kadın özgürlüğünün teminatıdır savı ile ortaya çıkar ve farklılık politikalarının yoğunlaşarak söylemin kendine dönmesi, ortak/özel kadın kimliğini de parçalamaya başladığını öne sürer. Farklı kimliklere sahip kadınların ikinci dalgayı sorgulamaya başlamasıyla üçüncü dalganın sınırlarına girilir. Bu sorgulama iki noktada gerçekleşir:

İlki normatif kadın kimliği olarak Batılı-beyaz-orta sınıf heteroseksüel kadının ölçü alınması ve bu normların dayatılması üzerinedir. İkincisi, özellikle Radikal Feminist Kuramın ortak kadın kimliği konusunda ısrarcı tutumu ve ayrılıkçılık duruşunun feminizmi etkili bir direniş haline getiremediği eleştirisine dayanır (Altun, 2016: 73-74).

1990'lı yıllarda gelişen post-modern düşünceyle beraber feminist hareket, farklı bir noktaya doğru evrilir. Üçüncü dalga feminizm olarak da adlandırılan bu dönemde kimliklerin farklılıklar ekseninde dile getirilmesi vurgulanmış, farklı kadınlık halleri ve kadınların öznel deneyimleri feminist çalışmaların konusu haline gelmiştir (Akt. Akca ve Ergül, 2011: 17). Üçüncü dalga feminist kuramların çekirdeğini politik ve kültürel olarak dışlanmalar oluşturur. Siyahlar, üçüncü dünyalılar, eşcinseller, çevreciler, karşıt-kültürel azınlıklar, vb. farklılıkları kimliklerinden feragat etmeden bir arada tutabilmesi nedeniyle üçüncü dalga feminizm çok seslidir. Kapitalizmin hem ürünü hem de uluslar-üstü kapitalizme karşı mücadele eder. Üçüncü dalga feminizm, yeni-emperyalizmin kimliksizleştirerek, çoğunluk içinde atomize etme politikasını tersten kat ederek, kadını özel/ortak bir kimlik olarak değerlendirmez. Üçüncü dalga feminizmde kadınlık(lar), konumsal kurulumlardır ve onların yaşamı deneyimlemelerinden kaynaklanır (Altun, 2016: 74-75). Postmodernistlere göre 20. yüzyılın sonlarında en çok karşılaşılan toplumsal koşullar; karmaşıklık, parçalanma ve örgütsüzleşmedir. Bu tür toplumsal koşulların, kadın ya da erkek gibi kategorilerden söz etme ya da ataerkillik ve sınıf kuralları gibi geniş ölçekli kuramları kullanma olanağının artık bulunmadığını savunurlar. Post modernistler kadın ve erkek kavramlarının kullanılmasının, kadınlar ve erkeklere yarar sağlamayacak kadar (örneğin, yaşa, sınıfa, etkin kökene ve ırka göre) bölünmüş olduğuna da inanırlar (Pilcher, 2014:113).

Lezbiyen aktivizmden köklerin alan Queer Feminist Kuram, doğal olan her şeyi reddederek, bütün kimliklerin toplumsal ve kültürel inşalar olduklarını ve bu bağlamda

toplumsal cinsiyetin de edinilmiş olduğunu savunur (Altun, 2016: 75). Eko-feminist Kuram, kadının ve doğanın sömürsünün kaynaklarının aynı olduğunu savından insanın canlı olamayan çevresiyle ilişkisinin siyasal olduğunu ileri sürerek sorgulamaya başlar (Altun, 2016: 75).

Feminist düşüncenin kültürel, sosyal, ekonomik ve küresel farklılıklara duyarlı hale gelmesi, iletişim ve medya araştırmalarında değişimlere neden olmuştur. Erken dönem feminist medya çalışmalarının odak noktası, toplumsal cinsiyetin medya temsillerinin gerçek dünya koşullarını ne derece yansıttığı olmuşken, günümüz feminist medya araştırmaları, medyanın toplumsal cinsiyetin kültürel anlamlarını nasıl yarattığı, sürdürdüğü ya da karşı çıktığı ile ilgili sorulara odaklanır (Akt. Akca ve Ergül, 2016: 28). Üçüncü dalga ya da post-modern feminizm, toplumsal cinsiyetin egemen ideolojilerini üreten anlamların, medya metinlerde nasıl işlediğine odaklanmıştır.

Maskülen ve feminen kategorilerinin anlamlarına dair önceden var olan bir gerçeklik kabulü yerine medya, aktif olarak toplumsal cinsiyeti üretmeye bulaştırılmıştır (Akt. Carter 2011: 373-374'den Akt. Akca ve Ergül, 2016: 28).

Özetle Feminist yaklaşımların ortak noktası kadının ötekileştirilmesine karşı hem hukuki hem de sosyal alandaki hakların eşitliğini sağlamaktır. Bununla birlikte ataerkil düzende kadına verilen kalıplaşmış görev ve kimliklerin ortadan kaldırmayı amaçlanan feminist yaklaşımlar temelde her noktada eşitliğin sağlanması gerektiği temeline dayanır. Feminist yaklaşımların ortaya attığı düşünceler kadınların toplum nezdinde erkeklerle eşit olmadığıdır. Nitekim hem kamusal hem de özel alanda erkeğin kadından daha üstün olması çözüm noktasında farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kimi feminist yaklaşımlar ekonomik iyileşme ile kadının erkek ile eşit haklara sahip olacağını öne sürerken kimi yaklaşımlarda bunun kültürel bir sorun olduğunu ve bundan dolayı toplumdaki ataerkil düşünce yapısının değişmesi gerektiğini savunurlar.

1.3. İktidar Düzleminde Şiddetin Topolojisi ve Türleri

Hem sosyal hem de doğa bilimlerinin inceleme konusu olan şiddet kavramı, farklı bilimler tarafınca kendi araştırma sınırları doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Şiddetin topolojik sürecinde; iktidar, hukuk, ekonomi, din, kültür vb. gibi faktörler etkili olmuştur. Topolojik süreçte şiddet, farklı alanlarla ilişkilendirilerek, farklı görüşler ve tanımlar çerçevesinde ele alınmıştır.

Benjamin, şiddetin hukuk ve adaletle ilişkisini ortaya koymaya çalışır. Ona göre şiddet ilk olarak amaçlar değil, araçlar düzleminde ele alınmalıdır. Ama önemli olan nokta, şiddetin ilkesel düzeyde, adil amaçlara hizmet eden bir araç olarak ahlaki olup olmadığıdır. Bu çerçevede doğal hukuk, adil amaçlar için şiddet araçlarının kullanılmasında herhangi bir sorun görmez. Pozitif hukuk ise, şiddetin tarihsel bir oluşum olduğunu öne sürer. Ve pozitif hukuka göre eğer adalet amaçlarının ölçütü ise, araçların ölçütü de hukuka uygun olmalıdır. Bu noktada temel sav, adil amaçlara sadece ve sadece hukuka uygun araçlar hizmet eder, hukuka uygun araçlar da ancak adil amaçlara hizmet eder. Hukuk kurma edimi ise şiddetten bağımsız değildir, şiddete bağlı bir amaç iktidar adı altında hukuk biçiminde kendini ortaya koyar. Yani hukuk kurmak, iktidar kurmaktır; şiddet de bunun dolaysız tezahürüdür (Benjamin, 2014: 19- 36). Kısacası araçsal olarak şiddet, en uygun biçimde bile hukuksal soruna dâhildir. Düzensizlikleri, çatışmaları hukuksal bir sözleşmeye tabi tutarak tamamen şiddetten arınmış bir biçimde gerçekleştirilemez:

Çünkü hukuksal bir sözleşme, sözleşme taraflarının barışçıl amaçlarından bağımsız bir şekilde, sonuçta muhtemel bir şiddete yol açar. Çünkü sözleşme, karşı tarafın sözleşmeyi ihmal etmesi durumunda, taraflara bir şekilde şiddet uygulama hakkı tanır. Her sözleşmenin yalnızca sonucu değil, kaynağı da şiddete işaret eder. İktidar, sözleşmede şiddet yoluyla hukuka uygun biçimde devreye sokulmadığında, hukuk kuran şiddet, sözleşmede doğrudan doğruya yer almazsa bile, sözleşmeyi güvence altına alan iktidar da şiddetten doğduğu için sözleşmede temsil edilir. Hukuksal bir kurumda şiddetin gizil mevcudiyetine dair bilinç yok olduğunda, kurumda çöker (Benjamin, 2014: 29-30).

Arendt ise siyasal açıdan iktidar ve şiddetin aynı şey olmadığını öne sürer. Ona göre, iktidar ve şiddet birbirinin zıttıdır. Birinin hâkimiyetini kurduğu yerde diğeri var olamaz daha doğrusu hâkimiyet kuramaz. Şiddet, iktidarın zora girdiği durumda ortaya çıkar ama kendi başına bırakılırsa, iktidarın kayboluşuna neden olur. Dolayısıyla şiddetin

karşıtını şiddetsizlik olarak düşünmek yanılgıdır. Gerçekte, her iktidar şiddette dayalıdır (Arendt, 2016: 67-68). Bu noktadan hareketle Arendt, iktidar ile şiddet arasındaki ayrımı şu şekilde yapar:

İktidar her zaman sayılara gereksinim duyar; oysa şiddet, araçlara dayalı olduğundan, bir yere kadar sayıların gücü olmaksızın da, idare edilebilir. İktidarın aşırı uçtaki biçimi, Bir'e karşı Herkes'tir. Şiddetin aşırı biçimiye, Herkes'e karşı Bir'dir ve böylesi, şiddet araçları olmaksızın mümkün değildir. İktidar asla tek bir bireyin mülkiyetinde değildir; bir gruba aittir ve grup bir arada bulunmaya devam ettiği sürece var olabilir. İktidar gerçekten de devletin özüne ilişkindir, ama şiddet değildir. Şiddet doğası gereği araçsaldır; tüm diğer araçlar gibi, amacın rehberliğine ve onun meşrulaştırılmaya gereksinir. Ve başka bir şeyle meşrulaştırılma ihtiyacındaki hiçbir şey, başka hiçbir şeyin esası olamaz (Arendt, 2016: 52-62).

Foucault'ya göre iktidar ilişkilerinin etkili olması şiddet kullanımını, rıza elde edilmesini dışladığından daha fazla dışlamaz. İktidarın araçları olan konsensüs ve şiddet, iktidarın temelini oluşturmazlar. İktidarın uygulanması istendiği kadar kabullenme üretir:

İktidar, mümkün eylemler üzerinde işleyen bir eylemler kümesidir: eyleyen öznelerin davranışlarının kaydolduğu imkân alanı üzerinde yer alır: kışkırtır, teşvik eder, kolaylaştırır veya zorlaştırır, genişletir ya da sınırlar hale getirir; uç noktada kısıtlar ya da mutlak olarak engeller; ancak eylemde bulundukları ya da bulunabilecekleri ölçüde eyleyen özne ya da özneler üzerinde eylemde bulunma biçimidir (Foucault, 2014: 73-74).

İktidar ilişkileri; ekonomik süreçler, bilgi ilişkileri, cinsel ilişkiler vb. ilişkilerle iç içedir. Bağıntılar iktidar içinde oluşan bölüşüm, dengesizlik ve eşitsizliklerin birer sonucudur. İktidar ilişkileri, yasaklama veya sürdürme rolü olan üst yapı konumunda değil, var olduğu yerde doğrudan üretici bir rol oynar ve etki eder (Foucault, 2015a: 70). İktidarın olduğu yerde direnme vardır; bu yüzden direnme ile iktidar daima iç içedir (Foucault, 2015a: 71). Şiddetin dışlanması ile birlikte iktidar bedeni denetlemek için yeni teknikler geliştirmiştir. Foucault'nun "dispositif" olarak adlandırdıkları bu

tekniklerin temelinde; bilgi, iktidar ve sorunsallaştırma odakları pratikleri yer almaktadır. Bu pratikler yoluyla dispoitifler bir takım deneyimler kurup insanları bu deneyimlerin öznesi olarak tanıtır, onlara kendileriyle ilgili hakikatler dayatır. İktidarın şiddet kullanmadan bedeni kuşatmasını ve denetim altına almasını sağlar, onu itaatkâr ve uysal hale getirir:

Dispoitif'ler söylemler, kurumlar, mimari biçimler, düzenleyici kararlar, yasalar, idari tasarruflar; bilimsel, felsefi, ahlaki önemlerden oluşsan heterojen bütünler; bu söylemsel ve söylemsel olmayan arasındaki ilişkilerin oluşturduğu sistemlerdir. Dispoitif'lerin işlevi temelde stratejiktir; yani güç ilişkilerini güdümlmek, belli bir yönden geliştirmek ya da önlerine geçmek, dengelemek, kullanmak işlevine sahiptirler. Dolayısıyla dispoitif'ler her zaman bir iktidar oyunu içerisinde yer alırlar; ama aynı zamanda bu iktidarlardan doğmakla birlikte iktidarlarının kendisini koşullandıran bir bilginin sınırlarına da bağılırlar. Çünkü iktidar ve bilgi karşılıklı olarak birbirlerini içerirler; karşılığında bir bilgi alanı oluşturmayan iktidar ilişkisi olmadığı gibi iktidar ilişkileri varsaymayan ve oluşturmayan bilgi de yoktur (Foucault, 2014: 18- 19).

Foucault'ya göre, 19. yüzyılın başlarında beden hem üretken hem de uysallaştırılmış beden olduğunda iktidar için faydalı güç haline gelmektedir. Hapishanenin Doğuşu adlı kitabında bedene yönelik verilen cezanın seyirlik unsur olmaktan çıktığını, cezanın bedene değil ruha yöneldiğini söyler:

Bedeni kudurtan kefarete cezasının yerine kalp, düşünce, irade, ruhsal durum üzerine derinlemesine etki eden bir ceza geçmelidir. Böylece, anatomi üzerinde oynayarak azap çektiren celladın yerini koskoca bir teknisyenler ordusu almıştır: gözetmenler, hekimler, papazlar, psikiyatrlar, psikologlar, eğitimciler, bunlar yalnızca mahkûmun hanındaki varlıklarıyla, adaletin ihtiyaç duyduğu methüsenayı ona yapmış olmaktadır; beden ve azabın cezalandırmaya yönelik eyleminin nihai amacı olmadığı konusunda ona güvence vermektedirler (Foucault, 2013: 39-51).

Foucault'ya göre disipline edici söylem, bedeni cezalandırmak yerine, ruh ve düşünce yapısına etki etmektedir. Bu durumda beden yerine cezalandırılan, kişinin kendisi olur. Buradaki amaç suçlu bedene fiziksel acı çektirmekten ziyade, ruhsal bedeni normalleştirmek ve kontrol altına almaktır. Bu sistem günümüz toplumunda da yer almaktadır. Günümüz toplumunda her şey iktidar tarafından gözetim ve denetim altına alınmış ve alınmaktadır.

Foucault'ya göre 17. yüzyılın sonundan itibaren Batı toplumlarında negatif ve sınırlayıcı olan hukuksal-söylemsel iktidar anlayışından ziyade; yaşamı destekleyen ve güçlendiren bir iktidar anlayışı hâkim olmaya başlamıştır (Foucault: 2003: 105). Foucault bu yeni iktidarı *biyo-iktidar* olarak adlandırmakta ve şu şekilde açıklamaktadır:

Biyo-iktidar yaşama iki ana biçimde müdahale eder: insan bedenine bir makina gibi yaklaşan birinci biçimi “disiplinci” bir iktidardır. Foucault'nun ‘bedenin anatomo-politiği’ olarak adlandırdığı bu biçimin amacı, insan bedenini disipline etmek, yeteneklerini geliştirmek, daha verimli ve uysal kılmak ve ekonomik denetim sistemleriyle bütünleştirmektir. “Nüfusun biyo-politiği” olarak adlandırdığı ikinci biçim ise bedene bir doğla tür olarak yaklaşır ve nüfusu düzenleyici bir denetim getirir (Foucault, 2003: 105).

Biyo-iktidarda, hukuksal yasa sisteminin yerine normlar önem arz etmektedir. Çünkü yasa, sınırlandırıcı ve ölümcüldür. Oysa nesnesi yaşam olan bu yeni iktidarın, düzenleyici ve denetleyici mekanizmalara ihtiyacı vardır. Bu denetlenme ve düzenlemeleri de normlar aracılığıyla yapar. Yani yaşam üzerine odaklanan biyo-iktidar bir *normalizasyon* toplumu oluşturur, insanları normlara uymaya zorlayan, onları normalleştiren bir toplumu hedefler (Foucault, 2003: 147-148).

Chul Han'a göre, modernite öncesi zamanlarda şiddet gündelik hayatın bir parçasıdır ve alenidir. Hükümdar iktidarını öldürme fiili üzerinden kan dökmek vasıtasıyla ilan eder. Kamusal alanlarda sahnelenen kanlı seyirlikler, iktidarını kurgulamak içindir. Şiddet ve şiddetin tiyatral sahnelenişi burada iktidarın ve hegemonyanın önemli bir aracıdır. İktidar kan simgeselliğine başvurur. Şiddet gizlenmez görünür ve apaçıktır. Hem arkaik

kültürde hem de Antik Çağ'da şiddetin sahneleniş i toplumsal iletişimin içsel ve hatta merkezi bir öğesidir (Chul Han, 2016: 16-17).

Modernitede şiddet sadece siyaset sahnesinde değil toplumun tüm düzlemlerinde giderek meşruiyetini kaybeder. Şiddetin her türlü gösteri mekânı da kapanır. Şiddet artık kamuoyunun giremediği özel mekânlarda icra edilir. Şiddet gösteri haline getirilmez. Egemenlik toplumunu simgeleyen şiddet sahnesi her türlü kamusal ilgiye kapalı ve kendini gururla sahnelemek yerine utançla gizlemektedir. Şiddet her türlü dilden, simgeden yoksundur. Modernitede şiddet politik ve toplumsal iletişimin bir parçası değildir. İletişimin satır aralarına ve ruhun iç mekânlarına sinmeye başlar. Görünürden görünmeze, apaçıktan mahreme, askeri olandan medyatik olana kayar. Etkisini yüz yüze gelerek değil enfeksiyonla göstermeye başlar. Modernitede şiddetin en merkezi topolojik kaymalarından biri ruhsal içselleştirmedir. Şiddet, ruhun içindeki bir çatışma biçiminde yaşanır. Modernitede iktidar teknikleri de şiddetin içselleştirilmesinden yararlanır. İktidar bu şekilde çok daha basit uygulanır. Simgesel şiddet de, alışkanlığın otomatizminden yararlanan bir şiddettir. Kendini alışkanlık haline gelmiş algı ve davranış biçimlerine saklar. Şiddet aynı zamanda doğallaşır. Böylece modernite öncesinin şiddeti, masif dekapitasyon, yerini modern toplumda deri altına kadar nüfuz etmiş bir deformasyona bırakmıştır (Chul Han, 2016: 17- 19).

İktidar hiyerarşik ilişkilerden oluşan bir süreklilik hedeflerken, şiddet kırılmalara yol açar. Şiddetin daimi yapısal özelliği olan kopuş iktidar için kurucu nitelikteki hiyerarşiden farklıdır. İktidar daima bir iktidar ağı olarak örgütlenir. Şiddet ağı ise kendi içinde tezattır, çünkü şiddet ağları yırtar ve var olan ilişkileri yerinden oynatır. Hem iktidar hem de şiddet bir bükme tekniğinden faydalanır. İktidar itaat edilene kadar eğip bükür şiddet ise kırılana kadar bükür. Şiddet, kurbanı hiçbir hareket alanı bırakmazken iktidar, kurbanı sadece kendi ideolojisine hizmet eden bir hareket alanı bırakır. Bu yönüyle eyleme alan bırakan iktidar, şiddetten ayrılır. Yani iktidar, eylemi ve özgürlüğü ilkesel olarak dışlamaz. İktidar ötekinin özgürlüğünü kullanırken şiddet o özgürlüğü yok eder. İktidara boyun eğen kişi hala özgürlüğünü hükümdarın iradesi doğrultusunda kurma şansına sahiptir. Yani öteki'nin özgürlüğüne giden yolda şiddet ve tecavüz değil, yönetim ve baştan çıkartma vardır. Gerek şiddet gerekse iktidar öteki'nin tedirgin edici

farklılığını ısrarla direnen özgürlüğünü etkisiz hale getirme stratejileridir (Chul Han, 2016: 72-73).

İktidarın şiddete dayandığını varsaymak yanılgıdır. Şiddetin iktidardan farklı bir niyetselliği vardır. Hiç iktidar olayıyla ilgisi olmayan bir şiddet olayı mümkündür. Öteki'ni nefret yüzünden öldürmek, Öteki'nin varlığını yok etmeye yönelik bir şiddet eylemidir ve bundan ibarettir. Öteki üzerinde bir tahakküm kurmaya çalışmaz. Şiddete salt iktidar penceresinden bakıldığında özü anlaşılamaz. Ve iktidarı da sadece şiddet açısından incelemek, iktidarın kendi niyetselliğini gözden kaçırmaya yol açar (Chul Han, 2016: 75-76).

Günümüzün başarıya ve performansa odaklı toplumu, özgürlük fikriyle ve kendi mevzuatını asgariye indirerek, disiplin toplumunu kuran yasakları ortadan kaldırmaktadır. Olumsuzluğun azaltılmasıyla verimliliğin artması istenir (Chul Han, 2016: 40). Olumluluk şiddeti olumsuzluğun şiddetinden beterdir çünkü kendini özgürlük olarak sunar. İnsan kendi kendine şiddet uygular. Disiplin toplumunun zindanlarından değil, başarıya odaklı bireyin ruhundan gelmektedir. Disiplin toplumunun şiddet türü deformasyondur, geç modern başarı ve performans toplumunu tarif etmeye yeter. Bu topluma olumluluğun şiddeti egemendir ve bu yeni şiddet, özgürlükle mecburiyet arasında ayrım yapmaz. Patolojik tezahürü ise depresyondur (Chul Han, 2016: 94).

Kısacası şiddetin nasıl, kimin tarafından, hangi koşullarda temsil edildiği sorunu, iktidarla ve bilgiyle ilgili bir sorundur (Hobart, 1996: 52).

Şiddetin topolojik süreci, iktidar ve iktidar ilişkileri çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Hem Foucault hem Benjamin hem Arendt hem de Chul-Han, geçmişten günümüze değin toplumlarda yaşanan siyasal, sosyal, ekonomik, teknolojik, hukuksal ve kültürel değişim ve gelişmeler çerçevesinde bu süreci açıklama yoluna gitmişlerdir. Modernite öncesi toplumlarda şiddet olgusu tiyatral bir oluşumdur. İktidarı elinde bulunduran kişi ya da mekanizmalar, hükümlanlığını sağlamak ve devam ettirmek için şiddette açık bir şekilde başvururlardı. Şiddet bir güç göstergesi olarak, iktidar ve iktidar mekanizmaları tarafından kamusal alanda açık bir şekilde sergilenmekteydi ve üstelik şiddet modernite öncesi toplumlarda direkt bedene yönelik müdahale şeklinde yapıldı. Bu sayede iktidar

ve mekanizmaları iktidarlığını korumaya devam ettirirlerdi. Modernite ve modernite sonrasında ise şiddet, bedene değil direkt ruha yönelmiştir. Şiddet, iktidar ve mekanizmaları tarafından bir yandan serbest bırakılmış diğer yandan da denetim altına alınmıştır. İktidar ve mekanizmaları egemenliğini devam ettirmek için yaşanan toplumsal değişimler ve yenilikler çerçevesinde, yeni teknikler geliştirmişlerdir. Bu teknikler özellikle bedene yönelik somut şiddetin yerine daha çok ruha yönelik, ruhun denetimi ve kontrolüne yöneliktir. Yani bireyi ve bireyin eylemlerini, toplumu ve toplumun değerlerini tamamen yeniden üretmek ve yönlendirmek, denetim ve kontrol altına almaktır. Bunun için iktidar ve mekanizmaları bu yeni teknikler aracılığıyla şiddeti görünmez kılmışlardır.

Modern ve modernite sonrasındaki toplumlarda şiddetin yaygın olan türlerinden biri de kadına yönelik şiddettir. Kadına yönelik şiddet, şiddetin en uç noktası olan ölümle sonuçlanabildiği gibi, kadın bedenine ve ruhuna da direkt ya da dolaylı etki şeklinde de sonuçlanabilmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1993 yılında yayımlanan “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi”nde kadına yönelik şiddet şu şekilde tanımlanmaktadır:

İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmaktır (<http://bianet.org>, 2016).

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi ise, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti şu şekilde tanımlar:

Bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilecek ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddettir (<http://bianet.org>, 2016).

Kadına yönelik şiddetin öncesinde şiddetin topolojik sürecinin ele alınmasının sebebi de budur. Kadına yönelik şiddeti açıklamak ve önlemek için şiddet kavramının geçmişten günümüze geçirdiği değişimi ve hangi mekanizmalar çerçevesinde yoğunlaştığı kısacası topolojik süreç bilinmelidir. Şiddetin topolojik süreci, iktidar ve iktidar ilişkileri doğrultusunda ele alınmış ve açıklanmıştır. Modernite ve modernite sonrası hiçbir

iktidar ve iktidar mekanizmaları şiddeti dışlamaz, şiddeti üretir, şiddetle yaşar ve aynı zamanda şiddeti gizler. Dolayısıyla günümüzde şiddetin yaygın türlerinde biri olan kadına yönelik şiddet, iktidar ve iktidar mekanizmalarından soyutlandırılarak açıklanamaz.

BM’lerin “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi”nde kadına yönelik şiddetin tanımından yola çıkılarak şiddet kavramı fiziksel, cinsel ve psikolojik olmak üzere üç ayrı kategoride incelenmiştir.

1.3.1. Fiziksel Şiddet

Şiddet türleri arasında en çok bilinen ve toplumda sıkça karşılaşılan fiziksel şiddet, bedene yapılan her türlü müdahale olarak tanımlanabilir. Fiziksel şiddetin en çok bilinen olması bedene uygulandığı durumda görünür ve kalıcı etkiler bırakmasındandır. K. Owen ve W. Owen (2010: 186) fiziksel şiddetin belli başlı davranış şekillerini şu şekilde açıklamaktadır:

Vurmak, itmek, ısırarak, bıçak çekmek, yaralamak, yakmak, boğazlamak, silahla yaralamak, sarsmak, öldürmeye kalkışmak vb. fiziksel şiddetin belli başlı davranış çeşitleridir.

Fiziksel olarak güçlü olanın zayıf olanın bedeni üzerine uyguladığı her türlü müdahale olarak da tanımlanan fiziksel şiddet, çocuklara ve kadınlara daha kolay uygulanabilmektedir. Özellikle kadının erkek karşısındaki fiziki zayıflığı, erkek tarafından kullanılmaktadır. Gücün fiziki olarak erkekte bulunması kadına yönelik şiddeti artırmaktadır. Kadına yöneltilen bu şiddetin en önemli sorunu görünürlüğün özellikle ataerkil yapılarda aile ve yakın çevresinin ört pas etmek istemesidir. Fiziksel şiddete maruz kalmış kişiler, toplumsal cinsiyet kavrayışının dogmatik ve geleneksel cinsiyet rollerini sorgulamayan yakın çevreleriyle paylaşmaktadır. Bu durum özellikle aile içi şiddet vakalarında gözlemlenmektedir (Rathe, 2010: 186). Aile içi şiddet olaylarında sergilenen bu tutum, şiddeti daha yaygın hale getirmektedir. Rathe (2010: 187), bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Ailenin korunması için kendi insani haklarından vazgeçmesi beklenen kadına, yakın çevreden, bir yanlış bilinç halinin bir ürünü olan “negatif destek” gelmektedir. Negatif destek, dayakçı kocaya evini

terk eden karısının adresini vererek iyilik yaptığını sanan yakın arkadaş ile örneklenebilir. Ya da “baba evine” giden kadının babası ya da erkek kardeşinin, şiddet uygulayan kocayı eve çağırarak “karından özür dile sonra da al götür evine” demesindeki kutsal evlilik kurumunu ve aile birliğini koruma niyetinde de, şiddete uğrayan kadın açısından negatif sonuçlanabilecek bir destek söz konusudur.

Aile içi şiddette sergilenen bu tutum ataerkil yapıdan kaynaklanmaktadır. Toplumda var olan örf, adet, gelenek ve ahlak normları bu yapıyı sağlamlaştıran unsurların arasında yer alır. Ataerkil yapıdaki normlar, kadından ziyade erkeği korumaya yöneliktir. Özellikle bu toplumlarda yapılan evliliklerde kadın tamamen erkek için inşa edilen normlara bağlı kılınmıştır. Simon de Beauvoir ataerkil yapıdaki evlilikleri şu şekilde açıklamaktadır:

Evlilik, erkeğin keyfi sömürgeciliğini körükler: boyunduruk altına alma eğilimi en yaygın, en karşı konmaz eğilimdir; çocuğu kadına, kadını kocaya teslim etmek, yeryüzüne zorbalık tohumu ekmektir; çoğu kez onaylanmak, hayran olunmak, öğüt vermek, kılavuzluk etmek de yetmez kocaya; buyruklar verir, efendilik eder; çocukluğu ve yaşamı boyunca biriktirdiği, varlıklarıyla kendisini horlayan ve yaralayan öbür erkeklerle bir arada yaşarken içinde biriken hınçları, yetkesini karısının beynine indirerek giderir; şiddet, güç, dediğim dediklik gösterileri yapar; sert bir sesle buyruklar verir, ya da bağırır çağırır, masaları yumruklar: bu güldürü kadının günlük gerçeğidir. Haklarından öylesine emindir ki, karısının en küçük bağımsız hareketi başkaldırı gibi gelir ona; elinde olsa, tek başına soluk almasını bile engellerdi (Beauvoir, 2010: 81).

Evliliğin kadına yüklediği kimlik ve roller açıkça görülmektedir. Erkeğe bağımlı haline getirilen kadına, evlilikte yüklenen kimlik ve roller her türlü şiddeti -fiziksel, ekonomik, cinsel, söylemsel vb- olumlamaktadır. Geleneksel ailelerde evliliğin kadına yüklediği bu rol ve sorumluluklar modern hayatta devam etmektedir. Kadın günümüzde de evlilikte hem erkeğe hem de aileye tamamen bağlı kılınmaktadır. Nihayetinde fiziksel şiddet, gücünün güçsüze yaptığı her türlü müdahaledir. Bu müdahaleleri sağlayan yapılar ve

bu yapıların normları –ekonomik, sosyal, siyasal, hukuki, dini vb.- tarafından da şiddet üretilmektedir.

1.3.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddetin uygulanmasında asıl olan, şiddete dayalı cinsellikten ziyade cinsellik görünümü şiddettir. Yani önemli olan nokta, cinsel şiddet olayında şiddetin belirleyici olduğunun kavranmasıdır (Godenzi, 1992: 19). Godenzinin’de ifade ettiği şekilde cinsel şiddet de dikkat edilmesi gereken nokta, cinsellikten ziyade cinselliğin şiddet aracı olarak kullanılmasıdır. Cinsel şiddet de cinsellik araç olarak farklı yapılar ve düzenler tarafından kullanılmaktadır. Bu düzen veya yapılardan birisi de iktidardır. İktidar modern toplumlarda cinselliği denetim ve disiplin altına almaktadır. Foucault Cinselliğin Tarihi adlı kitabında cinselliğin iktidar tarafından denetim altına alındığını şu şekilde açıklamaktadır:

Cinselliğe ilişkin söylemlerin, bizatihi iktidarın uygulanım alanında artmasıdır. Cinselliğin gittikçe daha çok sözünün edilmesi için kurumsal bir kışkırtma başlar. İktidar mercilerinin bir yandan cinsellik üzerine konuşulması için, diğer yandan da cinselliğin kendisini, açıkça dile getirmek ve sonsuz ölçüde biriktirilen ayrıntılar yoluyla konuşturmak için üstelemesi söz konusudur (Foucault, 2015a: 20).

Cinsel şiddete yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. Godenzi, cinsel şiddetin neden, nasıl ve ne amaçla uygulandığına dair üç farklı yaklaşımdan bahsetmektedir. Bunlardan ilki, Sınırlayıcı yaklaşımdır. Özellikle psikolojik, psikoanalitik ve psikiyatrik çözümlemeleri kapsamaktadır. Bu yaklaşımda, kişi çoğunlukla sapkın, davranışı ise genelde cinsel sapkınlık olarak tanımlanır. Cinsel şiddet uygulayan erkek; teşhirci, röntgenci veya sübyancı benzeri bir sınıflamaya tabi tutulur. Bu tarz bir erkeğin, ölçülebilir bir şekilde normal erkekten farklı olduğu varsayımına dayanır. Güdülen amaç ise bu farklılıkları ortaya koymaktır. Yaklaşımlardan ikincisi ise yapısalcı görüştür. Kişisel davranışın kültürel olarak belirlendiğinden yola çıkar. Kişinin davranışını belirleyen toplumsal değerler ve normlardır. Bu bağlamda incelemenin konusu, erkeği ve kadını şiddeti mümkün kılan biçimde şekillendiren sosyal çevredir. Erkeklerin şiddet kullanmalarındaki önemli bir neden, edindikleri erkeklik rolünün, şiddeti sorunların çözümünde bir olanak olarak sunmasıdır. Son yaklaşım ise Millitan

görüşür. Bu görüş özellikle feministlerce savunulmaktadır. Kamuoyu nezdinde ölüm sessizliğine mahkûm edilmiş cinsel şiddetin ifade edilmesi ve bunun belli ölçüde algılanmasında, erkek egemen toplumun cinsel şiddeti yok saymakta araç olarak kullandığını ortaya çıkarmakta, feminist çalışmalar önemli bir yer tutmaktadır. Mağdur kadınlar için destek isterler, erkek ayrıcalıklarının kaldırılması gerektiğini de savunurlar. Onlar için cinsel şiddetin nedenini toplumumuzun egemen yapısıdır (Godenzi, 1992: 23-25).

Cinsel şiddetin kadına yönelik olanı oldukça yaygın görülmektedir. Kadına yönelik uygulanan cinsel şiddet 'in nedenin ne olduğu çoğu zaman önem teşkil etmemektedir. Kimi zaman giydiği kıyafet bahane edilir kimi zaman kullandığı kelime kimi zaman saç rengi kimi zaman da kadın olması bile cinsel şiddete uğraması için yeterlidir. Godenzi (1992: 98) kadına yönelik cinsel şiddet hakkında şunları dile getirmektedir:

Kadının dış görünüşünün çok fazla bir önemi yoktur; genç ya da sempatik olması, pantolon ya da etek giymesi, başına gelecek olayda belirleyici bir etken değildir; bir kadın olması yeterlidir. Sosyal sınıflamada “kadın” olmak, tecavüz için gerekli meşruluğu ve çekiciliği veriyor.

Kadına yönelik cinsel şiddeti kamuoyunda farklı sunan yapılardan biri de medyadır. Medya iktidarın ideolojik aracı olarak siyasetler tarafından kullanılmaktadır. Medya aracılığıyla cinsel şiddet olayları farklı nedenlere bağlanmaktadır. Politikacılar ve medyalar aracılığıyla güçlendirilen kamuoyunun eğilimi ise cinsel şiddeti sarhoşluk, kıskançlık, sosyo-ekonomik mağduriyet, kalıtım, hatta kurbanın mazoşist eğilimleri ile açıklamak yönündedir. Amaç, saldırıyı haklı çıkarmanın ve de kadına yönelik şiddetin sapkın bir davranış biçimi olarak tanımlanmasını sağlamaktır (Godenzi, 1992: 25-26).

1.3.3. Psikolojik Şiddet

Şiddet türlerinden olan psikolojik şiddet simgesel ve ekonomik olarak da ele almak mümkündür. Diğer bir deyişle simgesel ve ekonomik şiddetin sonucu psikolojik şiddet meydana gelmektedir. Daha doğrusu şiddet türlerinin tamamı birbirilerini etkilemekte ve oluşum bu şekilde sağlanmaktadır.

Psikolojik şiddet, uygulanan kişi ya da kişilerde derin ve kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Özellikle kadına yönelik uygulanan psikolojik şiddet, uygulanan kişilerde çeşitli hastalıklara ve kalıcı ruhsal bozukluklara yol açabilmektedir. Bu konuda Gökkaya görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır:

Kadınlarda şiddet sonucu oluşan ruhsal (psikolojik) rahatsızlıkları ise önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Fiziksel bulguların olmadığı ancak depresyon, anksiyete, uyku problemleri, yaşamdan zevk almama vb. gibi hastalıkların oluşması, kadınları toplumdan uzaklaştırmakta hatta kendine bile yabancılaştırmaktadır. Uygulanan şiddet sonucu ruhsal problemler yaşayan kadınlarda intihar girişimleri, sigara, alkol kullanımı, aşırı yeme ya da hiç yememe gibi davranışlar da gözlenmektedir (Gökkaya, 2009: 175).

Her ne kadar fiziksel şiddet, şiddetin en önemli dile gelme biçimlerinden biri olsa da, modern hayatta fiziksel şiddetin yanı sıra fiziksel olmayan, belirli zaman ve mekânlara özgü şiddet biçimleri, şiddet pratikleri mevcuttur. Özellikle işyerlerinde gözlemlenen mobbing olgusu, belli mimik ve jestlerle karşıdakini aşağılamaya ya da yok saymaya yönelik, orta sınıflara hiyerarşi gözetken simgesel şiddet, modern hayatla birlikte ortaya çıkan şiddet biçimlerini oluşturur (Çelebi, 2014: 256-257).

Duygusal şiddet kadının kimliğine, duygularına ve kişiliğine yönelik uygulanan şiddet türlerinden biridir. Duygusal şiddet sonucu kadın kendine olan güvenini ve kimliğini kaybetmektedir. Eşler tarafından duygusal açıdan uygulanan şiddet kadınla beraber çocuklara ve kadının ailesine de yönelebilmektedir. Fiziksel şiddet boyutunun arka planında kaldığı duygusal şiddet, kadında psikolojik travma yaratmakta etkili bir araç halini almaktadır (Uçar, 2003: 81).

Şiddete uğrayan kadınlar, hem psikolojik hem de sosyal ve ekonomik sorunlar yaşamaktadırlar. Öncesinde şiddette maruz kalmış kadınlar, iş bulmakta zorlanmakta bunun sonucu olarak da sürekli iş değiştirmektedir. Maruz kaldığı şiddetten ötürü fiziksel ve ruhsal problemler yaşayan kadınların, iş alanındaki verimliliğini azaltmaktadırlar. Şiddet uygulanarak toplumdan uzaklaştırılan kadınlar aynı zamanda eğitim, sağlık, siyasal, ekonomik ve sosyal-hukuki haklarından da maruz bırakılmış oluyorlar (Gökkaya, 2009: 177).

Özellikle ataerkil yapıda kadına ve erkeğe biçilen roller ekonomik şiddetin temelini oluşturmaktadır. Ataerkil yapıda erkek evin reisi ve çalışanı olduğu için maddi gücü elinde bulundurmaktadır. Kadının ataerkil yapıda çalışmasına olanak sağlanmaması, kadının maddi açıdan erkeğe mecbur bırakılmaktadır. Kadının ataerkil yapıda ekonomik bağımsızlığının olmaması, kadını hem manevi hem de maddi açıdan yaşadığı aileye ve erkeğe bağlılığını zorunlu kılmaktadır. Böylece kadının özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Simone de Beauvoir Kadın “İkinci Cins: Evlilik Çağı” kitabında bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

Kadın, evlenirken, tımar olarak yeryüzünün bir parçasını alır; birtakım yasal güvenceler onu erkeğin geçici heveslerine karşı korur; ama aslında uyruktur. Ekonomik açıdan ailenin başı erkektir, dolayısıyla toplumun gözünde aileyi de erkek temsil eder. Kadın, erkeğin soyadını alır; onun dinine, sınıfına, ortamına girer; onun ailesinden biri, “yarısı” olur. Erkeğin işi neredeyse o da oraya gider: Aile, erkeğin çalıştığı yerde oturur; kadın, yavaş yavaş ya da birden bire geçmişinden kopar, kocasının evrenine katılır; ona verir kendini: hem kızlığını, hem de ölene dek kendisine bağlı kalmaya söz verir (Beauvoir, 2010: 15-16).

Ataerkil yapıda var olan bu ekonomik sistem, meydana gelen şiddet olaylarında kadına karşı bir araç olarak kullanılmaktadır. Kadının ekonomik özgürlüğünün bulunmaması şiddete maruz kalmasının ve bu şiddetin karşısında çoğu zaman sessiz kalmasını etki eden etmenlerden biridir. Ataerkil yapıda kadının pasif kılınması, erkeğin şiddeti alışkanlık haline getirmesine de imkân sunmakta ve oluşturmaktadır. Böylece kadın ekonomik şiddet ile birlikte hem psikolojik hem simgesel hem de duygusal şiddete uğramaktadır.

Medyatik Şiddetin Üretimi

Kitle iletişim araçları –radyo, televizyon, sinema, internet vb.- ile gerçekleştirilen iletişim 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış ve giderek toplumsal üretim ve yeniden üretimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Kitlel olarak üretim ve tüketime dayalı olan kapitalist düzende, insanlara kitlel olarak hitap edebilmek, duygu

ve düşüncelerini etkileyebilmek ve onları belli ürünleri tüketmeye yönlendirmek için en uygun araç kitle iletişim araçlarıdır (Yaylagül, 2016: 15- 20).

Ekonomi politik, insanların maddi varlıklarını devam ettirmek amaçlı gereken araçların üretim ve değişimini incelemeye tabi tutan bir bilim ve konusu kapitalist toplumdur. Kitle iletişiminde, medya ve kültür endüstrileri kapitalist düzen içinde hareket ederler. Bu kurumlar kapitalist Pazar ekonomisi ve siyasal otorite tarafından belirlenen ortamlarda faaliyet yaparlar. Ekonomik politik, üretilen medya içeriklerinin kültürel alandaki üretim ve dağıtım süreçlerini inceler. Üretilen kültürel ürünler ile içerikler birer emtiadır ve bu emtialar ideolojiktir. Çünkü egemen iktidarın üretim yapısının kurallarına bağlı olarak yapılır bu emtialar. Böylece emtialar, egemen toplumsal yapının iktidar ilişkilerini meşrulaştırma ve yeniden üretme fonksiyonunu da gerçekleştirir. Medyanın mülkiyet yapısıyla ilgilenen medya ekonomi politiği yaklaşımına göre, kapitalist devlet ve kapitalist ekonomik ilişkiler medyayı kontrol eden kapitalist egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden yeni kapitalist kurumların oluşumuna neden olmaktadır (Yaylagül, 2016: 144-150).

Frankfurt Okulu'na göre, kitle iletişim araçları hem kültürel hem de ideolojik araçlardır. Neo –Marksist geleneği oluşturan bu yaklaşım, kitle iletişim kurumlarının egemen sistemi meşrulaştıran kurumlar olduğunu savunur. Medyada, yer verdiği olay ve olgulara yeniden anlamlar yükleyerek egemen sınıf ve topluma ait ideolojilerin yayılmasını sağlar. Medya haber üretim sürecinde olay ve olguları seçme, dışarda bırakma ya da ön plana çıkarma/çıkarmama gibi haber pratikleri ile gerçekleri ideolojik olarak yeniden kurar ve inşa eder. İdeolojinin gerçekleri çarpıttığını söyleyen Frankfurt Okulu'na göre bunun amacı, eşitsizlik üzerine kurulu güç ve iktidar mücadelelerini saklamak ve mevcut sistemi meşru hale getirmektir. Egemen sınıf iktidarını kurmak amaçlı hem fiziksel güç kullanır, hem de kültürel ve ideolojik aygıtlar kullanır. Kültürel çalışmalar yaklaşımına göre iktidar, egemenliğin rıza üretimi sonucu ortaya çıkan hegemonya kavramsallaştırmasıyla açıklanır. Toplumsal düzenin ve kontrollün sağlanmasında devletin baskı aygıtları ile ideolojik aygıtları da ürettikleri mesajlar ve temsillerle var olan toplumsal ilişkilere anlamlar yükler (Yaylagül, 2016: 97-136).

Althusser, Devletin ideolojik aygıtları ile (baskıcı) devlet aygıtlarının aynı şey olmadığını ileri sürer. Ona göre, Marksist teoride Devlet Aygıtı (DA) Hükümet, İdare,

Ordu, Polis, Mahkemeler, Hapishaneler, vb. kurumları kapsarken; Devletin İdeolojik Aygıtlarını Dinsel, Okul, Aile, Hukuk, Siyasal, Sendikal, Haberleşme ve Kültürel DİA'lar oluşturmaktadır (Althusser, 2015: 50-51). Devletin Baskı Araçları ile Devletin İdeolojik Aygıtlarını birbirinden ayrı tutan Althusser, aralarındaki ayrımı şu şekilde açıklar:

(Baskıcı) Devlet Aygıtı “şiddet kullanarak” işler, oysa DİA'lar “ideoloji kullanarak” işlerler. Bu fark, (baskıcı) Devlet Aygıtının, öncelikle baskıya (fiziksel baskı dâhil) ağırlık vererek işlemesi, ancak ikincil olarak ideoloji kullanarak işlemesidir. Bütünüyle baskıya dayanan aygıt yoktur (Althusser, 2015: 52).

Marksist düşünürlerden olan Gramsci'nin kültür ve ideoloji konusundaki çalışmalarının temel kavramı “hegemonya”dır. Ona göre hegemonya kültür, iktidar ve ideoloji kavramlarıyla bağlantılıdır ve çalışmada elit bir azınlığın güç kullanmadan, çoğunluğu nasıl kontrol edebildiği sorusunu yanıtlamaya çalışır. Bu sorunun cevabını hegemonya kavramıyla açıklayan çalışan Gramsci, bu elit azınlığın hem devlet kurum ve organlarına hem de kitle iletişim araçlarına sahip olduğunu söyler (Yaylagül, 2016: 113- 114). Bu sayede azınlık grup çoğunluk üzerindeki hâkimiyetini kurar. Yani hâkim sınıf kontrolünde tuttuğu güç ve iktidarını korumak, devamlılığını sağlamak için kendi bilim, kültür, felsefe ve ahlaki görüş ve değerlerini ideolojik olarak topluma mal eder (Akt. Yaylagül, 2016: 115). Gramsci'nin hegemonya yaklaşımı çerçevesinde medya, topluma egemen sınıfın görüşlerini aktaran ideolojik bir araçtır. Genel olarak medya, egemen sınıfın değerlerine karşı çıkan ve bunları tehlikeye atan her türlü olay ve olgulara karşıdır. Medyada haber değeri taşıyacak olay ve olgular egemen sınıfın bakış açısı ve arzusu doğrultusunda sunulur. Sonuç olarak medya egemen değerleri aktararak hegemonyayı yeniden üretir (Yaylagül, 2016: 118-119).

Toplum, söylem alanı dolayısıyla dil ve düşünceye dayanan diğer alanlarla ilintilenir. Bu bağlamda ideoloji söylem alanı ile etkileşim içerisinde olan alanlardan bir tanesidir. Söylem yansız ya da iktidar ilişkilerinden soyunuk bir yapılanımda değildir. Söylem var olan koşulları belirleyen üretim biçimi ve ilişkilerinin belirleyen olduğu, sınıfsal çelişki ve çatışmaları da içsel olarak barındıran bir alandır ve homojen bir yapılanımda değildir. Toplumsal kültürün dil ve dil dışı alanları toplumun söylemini, dünyayı

anlamlandırma biçimi yansıtır. Toplum söylem alanında kendi dünyasını kurgular, iktidarın topluma dışsal bir güç olarak ortaya çıkması ile beraber temel belirleyen iktidar olmaya başlar ve toplumun anlamlandırma biçimleri de kendi denetiminden çıkmış olur (Oskay, 2015: 11). İktidar kendi anlamlandırma biçimini, ideolojisini tüm toplumsal pratiklerde yeniden-üretecek bir sisteme, düzene sahiptir. İktidar ideolojik aygıtlarını, bu bağlamda temel olarak iletişimsel olanları etkin bir şekilde kullanarak söylem alanını elinde tutar ve toplumsalın söylemini belirler. Ve tüm toplumsal söylemsel pratiklerde, ideolojik söylemini yeniden üretir (Oskay, 2015: 11).

Foucault'ya göre dil; ilkel varlığı içinde, bir yazının dünyaya yayılmış olan ve onun en silinmez figürlerinden birini meydana getiren bir işaretin maddi biçimi altında ortaya çıkmakta ve var olmaktadır. Dilin bu tabakası, onu çevreleyen iki söylem şeklini ortaya çıkarmaktadır. Birincisi, yeni bir söylem halinde verilen işaretleri yeniden ele alan yorum; ikincisi ise herkes tarafından görülebilir nitelikteki işaretlerin yani yorumun altında gizli olan öncelikli metindir (Foucault, 2015b: 79- 80). Başka bir deyişle Foucault'ya göre, düşünce ifade edilmesi ardışık bir işlemdir. Dilin onu hem temsilden hem de işaretlerden farklılaştıran özelliği de burada yatmaktadır. Dil, düşüncenin çözümlenmesidir (Foucault, 2015b: 134). Dilbilimci, yapısal yaklaşımçı Ferdinand de Saussure göre ise dil, kavram ve düşüncelerle bunları ifade etmeye ve aktarmaya yarayan seslerden oluşan bir göstergeler sistemidir. Gösteren işaret ya da seslerden oluşurken, gösterilen düşünce ve kavramlardır. İşaretler sistemi olan dili anlamak ve çözümlmek için, sistemin yapısına bakmak gerekir (Yaylagül, 2016: 125). Roland Barthes ise Sassure'ün gösteren ve gösterilen simgesel sistemini kabul eder ve bunlara ek olarak yan anlam ve düz anlam kavramlarını kullanır. Ona göre her ifade, düz anlamın dışında yan anlamlara da sahiptir. Yan anlamlar ideolojilerin aktarılmasında kullanılan üst dil'dir (Akt. Yaylagül, 2016: 127 -128). İngiliz Kültürel Çalışmaları, medya bağlamında dilin, kültürün ve ideolojinin çözümlemesinde göstergebilimin tekniklerini özellikle Barthes'in düz anlam ve yan anlam kavramını kullanmışlardır. Medyada anlatı içeriklerinde hem düz anlam hem de gizli anlamlar ve ideolojiler mevcuttur. anlatırken bu anlatının sadece düz bir anlamı yoktur aynı zamanda her metinde ilk bakışta göze çarpmayan gizli anlamlar ve ideolojiler de vardır. Yani medya var olan gerçekliği yeniden kurgulayarak ve yeniden inşa ederek sunar ve var olan eşitsizlikleri, güç ve iktidar düzenini doğallılaştırır. Yani Hall'ın dediği gibi medya,

gerçeği inşa etmesine rağmen gerçeği yansıtıyormuş gibi yapar (Yaylagül, 2016: 137). Medyanın anlam üretme pratiğini Marksist kültürelci bir perspektifle analiz eden, İngiliz Kültürel Çalışmaları Temsilcilerinden olan Stuart Hall, medyanın dünyadaki olaylar hakkında anlamlar ürettiğini söyler. Ona göre medya, olayları ve olguları seçer, biçimlendirir ve yeniden yapılandırır aynı zaman var olan anlamı iletmek yerine yeni anlamlar üretilir ve üretilen anlamlar iletilir (Yaylagül, 2016: 119).

Chomsky'ye göre, medyayı anlamak için öncelikle medyanın toplumsal yapı içindeki konumuna bakılmalıdır. Bu sayede haberlerin neye benzediği anlaşılır. Kitle iletişim şirketleri, izleyiciyi ve okuyucuyu mal ve hizmet üreten diğer kapitalist kuruluşlara satarlar (Yaylagül, 2016: 178). Herman ve Chomsky'nin Amerikan ekonomisini incelemek üzere geliştirdikleri "Propaganda Modeli"ne göre kapitalist toplumlarda medyanın amacı, halkla devamlı propaganda yaparak egemenin değerlerini topluma yaymaktır. Çünkü toplumda var olan yapı ve düzenin kendini yeniden üretmesi ve devamlılığın sağlanması için kitlelerin rızası üretilmelidir.

Medya popüler kültürün sürekli bir biçimde oluşturucusu olmuştur. Medyanın ideolojik eğilimi ve söylemi; milliyetçi ve cinsiyetçidir. Dolayısıyla popüler medya program ve içerikleri cinselliğe, sansasyona, kişisel hikâye ve kişisel doyuma dayanır (Yaylagül, 2016: 160). Medya her zaman sisteme karşı olan radikal düşüncelere karşıdır. Radikalci hareketler düşüncelerini yaymak için yeterli sermayeye sahip değillerdir. Daha çok okuyucuya izleyiciye ulaşma isteği medya içeriklerinin daha çok benzerliğine yol açmaktadır. Bu içerik de daha çok popüler kültürün kavramları –tüketim, moda, kişisel yaşamlar vb.- olan konular üzerinde yoğunlaşır. Bunun sonucunda da medya alt sınıfların toplumsal sorunlarına yer vermez, verse bile anlamından ve bağlamında kopartılarak gösteri şeklinde sunar (Yaylagül, 2016: 160).

Medya ekonomik işlevlerinin yanı sıra ideolojik bir araçtır ve aynı zamanda toplumu manipüle ederek zihinleri yönlendirmekte ve topluma paketlenmiş bilinç sunmaktadır (Akt. Yaylagül, 2016: 166).

1970'lerden günümüze medya ve şiddet ilişkisi çerçevesinde yapılan çalışmalar özellikle televizyon ile bağlantısı olanlar sonucunda bir dizi kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Televizyonda gösterilen ve sunulan şiddete ilişkin var olan bu yaklaşımlar, televizyondaki şiddetin izleyici üzerindeki etkisini çözümleme amacı

gütmektedirler. Bu yaklaşımların ortak noktası, televizyonda sunulan şiddetin izleyici üzerinde etki ettiğidir. Sadece kullandıkları yöntem bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar:

Boşalım Kuramı, medyada saldırganlık içeriğini izleyenlerin doğal saldırgan güdülerinin tatmin edilmiş olduğunu savunur. Toplumsal Öğrenme Kuramı, insanların çevrelerindeki öteki insanları gözlemleyerek nasıl öğrendiklerini özdeşleşme ile açıklamaya çalışır. Toplumsal Bilişi Kuramı; gözlemcilerin, davranışların sembolik temsillerini edinebildiklerini ve bu sembollerin sonraki davranışların temelini oluşturan enformasyonu sağladığını savunur. Modelleme, davranışların gözlemleme ile enformasyon edinir. Saldırgan İpuçları, medyanın şiddet betimlemelerinde belirli kurbanlara karşı saldırganlığın uygun olduğunu ima eden enformasyon bulunur. Önceleme Etkisi; medyadaki sunumların gerçek hayatta bu sunumlarla ilgili konularda benzer fikirler geliştirmesi olasılığını arttırdığını düşüncesini savunur. Yetiştirme (Ekme) Kuramı, televizyonun yeni bir dünya görüşü inşa ettiği ve bu görüşün kurgu olduğu takdirde, insanların gerçek olduğuna inandıkları için gerçeklik haline getirildiği düşüncesine dayanır (Çoban, 2009: 17-18).

Yazılı basında sunulan şiddet de tıpkı diğer medya mecralarında olduğu gibi gerçeklikle ilişkisi iktidarın arzuları doğrultusunda uzaklaştırılarak ve kurgulanarak yeniden üretilerek okura sunulmaktadır. Habere konu olan olay hakkında okura verilen, sunulan düşünce medya patronları ve iktidarın düşünceleridir. Çünkü medya bize nasıl bir hayat yaşamamız gerektiğini ya da yaşamamız gerektiğini; neyi, nasıl düşünüp ya da düşünmemiz gerektiğini, neyi konuşacağımızı ya da konuşmamız gerektiğini söylemekte ve belirlemektedir. Yani medya yaşamımızın üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Gazetecilik alanında modern toplumda yaşanan değişim ve gelişmeler sonrası ticari mantığın gittikçe önem kazanması ile birlikte, yapılan haberlerin ticari gelir sağlayıp sağlamaması niteliği de önem kazandı. Böylece ticari kâr ya da gelir sağlayan olaylar haberlerde yer almaya başladı. Dacheux bu durumu şöyle açıklamaktadır:

Gazetecilik alanında bilgilenen seçkinler ve eğlenen kitleler arasında gitgide büyüyen uçurum, daha da derinleşmektedir. Basın, kendi

işleyiş yapısını ticari bir mantığa uyarlamayı başarmıştır ama devlet iktidarı karşısında da memnundur. Politika ve enformasyonun tüm güçleriyle izleyici sadakati ve ticari bir yaratım mantığının tarafına geçtikleri bir zamanda, televizyon gazeteciliği yaparken akılcı bir söylemden ciddi olarak söz etmek zordur (Dacheux, 2012: 47).

Sistem karşısında güçsüzleştirilmiş ve kitleselleştirilmiş sıradan insanlar medyadaki şiddet gösterimlerinin, tüketicisi olmaktadır. Medyanın şiddet gösterimi, kimi sosyal bilimcilerin savunduğu gibi katarsis sağlamanın çok ötesinde, insanların başkaları ötekilere şiddet uygulamalarını, ötekiler tarafından kendilerinin üzerinde şiddet uygulamasını meşrulaştırmaktadırlar (Oskay, 1996:195). Medya endüstrisinin, kâr amaçlı kurguladığı şiddeti meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Medyadaki şiddet savunusunu Potter (Akt. Özer, 2010: 16), 5 başlık altında toplamıştır:

1. Şiddet yaşamın bir parçasıdır.
2. Şiddet çatışmanın bir aygıtıdır.
3. Şiddet, sorumluluk ölçütlerinde negatif yönünü göstererek kullanılmaktadır.
4. Şiddet üreticileri de, en az onları eleştirenler kadar güçlü aile değerleriyle yoğrulmuş insanlardır.
5. Kurgulanan şiddet, izleyicilerin tümüne zarar vermektedir.

Medyada tecavüz, bireysel sapkınlık olarak sunulmaktadır. Ancak tecavüz, iktidar eşitsizlikleri ve erkek üstünlüğü ideolojilerinden kaynaklı ortaya çıkan “kişiden kişiye” şiddet biçimidir. Toplumsal düzenden saptıktan ziyade, bunun bir uygulamasıdır. Şiddet ile ideoloji arasındaki bu ilişki, toplumsal iktidarın çoğul karakterine odaklanır (Connel, 2016: 164-165). Medya, cinsiyetçi ve eşitsiz toplumsal ilişkileri yeniden kurgulayarak ve üreterek dolaşıma sokar. Yani medya hem toplumdaki güç ilişkilerini yansıtır hem de bu güç ilişkilerini yeniden kurgular ve sunar (Binark ve Bek, 2007: 147-148).

Medya bize sadece şiddeti göstermiyor –kullandığı bazı anlatı ve kurgu teknikleriyle- hangi şiddetin “suç” ve “gayrimeşru”, hangi şiddetin “suç değil” ve “meşru” olduğunu da söylüyor. (Alankuş, 2003: 26-27). Böylece hem okuyucu hem de izleyici de toplumsal şiddetin pasif bir izleyicisi konumuna getirilmiş olur. Özellikle de şiddetin haber olma biçimlerini dikkate aldığımızda, okuyucu/izleyici suç ve şiddetin nedenleri

hakkında düşündürecek ve bu tarz bir şiddetin ortaya çıkmasına neden olan toplumsal koşulları düzeltmek üzere harekete geçirecek hiçbir bilgiye yer verilmediği görülür (İnal, 2003: 68-69).

Baudrillard, simülasyon ve enformasyon sürecinde gerçek üzerine üretilen düşüncelerin belirsizliğe daha çok yol açtığını söyler ve bu belirsizliği bir imgeye benzetir. Sözde nesnel bir gerçeklik sunan bu imgeler bir yandan gerçeği yadsırken, bir yandan da yansıması olmak istemedikleri bir gerçekliği yeniden canlandırmaya zorlanmaktadır. Bu açıdan fotoğrafların çoğu gerçek imge değildirler (Baudrillard, 2015: 88).

İster görsel isterse analitik, ister kavramsal isterse fotografik olsun, yaratılan her nesne oyunu alegorik, temsil edici (mimicry) agonal (agon), rastlantısal (aléa) ve şaşırtıcı (ilinx) tek bir boyuta indirgemek durumundadır (Baudrillard, 2015: 206).

Bu noktada çalışma kapsamının sınırlarına çıkmamak amacıyla burada konu sınırlandırılmasına gidilmiştir. Medyanın şiddet üretimini, medyanın tüm mecraları yerine gazete haberlerinde yeniden üretilen ve kurgulanan şiddet ele alınacaktır. Haberde şiddet üretiminin toplumsal cinsiyet bağlamında hangi yapılar tarafından nasıl ve hangi amaçlarla üretildiği analiz edilecektir. Kadına yönelik şiddetin haberde nasıl sunulduğu ve temsil edildiği noktasında medyatik şiddetin oluşumu ve yeniden üretimi ele alınacaktır.

1.4.1. Haberde Kadına Yönelik Medyatik Şiddetin Üretimi

Günümüzde mevcut iktidarların en büyük mecralarından biri medyadır. Medya araç ve gereçlerinin çeşitlenmesi sonucu iktidarların hareket alanı çeşitlenmiş ve genişlemiştir. Her türlü iktidar yeni medya araçlarını –televizyon, gazeteler, internet, vb.- kullanarak geniş kitlelere ulaşmaktadırlar. İktidarlar tarafından kamuoyu oluşturma ve yönlendirme amaçlı kullanılan bu araçların en yaygınlarından bir tanesi de yazılı basın organlarıdır. Bunların başında da gazeteler yer almaktadır. Gazeteler tarafından basılan haberler ve bu haberlerin konuş şekli ile haberlerde tercih edilen üslup ve retorik aynı zamanda haberlerin alt metnindeki ideolojisini yansıtmaktadır. Haberlerin alt metninde yatan ideoloji egemen iktidarların ve egemen kesimin ideolojisini olumlamakta ötekileri ise dışlamaktadır. Bu çalışmanın temel misyonunu yansıtan haberlerde tercih edilen üslup

ile kullanılan görselin haberi doğru yansıtıp yansıtmadığını ortaya çıkarmaktır. Buradaki amaç toplumsal cinsiyet odaklı haberlerin söylemsel olarak analizini doğru yapmaktır.

Haber, gazeteciliğin gündelik pratikleri ve profesyonel etik kodları tarafsızlık, nesnellik vb. içinde inşa edilen bir söylemdir. Bundan hareketle haber söylemi, gerçeği objektif bir şekilde yansıtmaktan ziyade, gerçeği temsil etmekte ve toplumda var olan eşitsiz güç ilişkilerini kurgulayarak yeniden üretmekte ve inşa etmektedir (Erol, 2014: 37-38). Haberde temsil edilen gerçeklik, yaşanan gerçekliğin doğruluğu gibi gösterilse de haber ataerkil yapıda ve ataerkil medya da erkek bakış açısının ürünüdür. Çünkü bu yapılarda egemen olan erkektir. Erkekler egemen olduğu toplumlarda kamusal alanda gücü temsil ederlerken, kadınlar daha çok özel alanla sınırlandırılmıştır. Kadınlar, haberlerde cinsel obje, kurban olarak haber değeri taşımaktadırlar. Çünkü ataerkil yapıda medya mecralarında kadınlar geç temsil edilmeye başlanmıştır. Haber içeriklerinde ve fotoğraflarında kadınların neden geç ve az temsil edildiğine ilişkin Stanley, haber fotoğraflarında toplumsal cinsiyet dağılımını incelediği makalesinde konuyla ilgili 5 temel yaklaşımdan bahseder:

Birinci yaklaşıma göre medya, yaşanan gerçekliği temsil etmektedir. Kadınlar kamusal hayatta yoklarsa, haberde de olmayacaklardır. İkinci görüşe göre, haber odasının editör ve gazetecileri, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve politik görüşe göre bir araya gelen kişilerdir ve bu kimseler erkeklerden oluştuğu için kadın haberleri gazetelerde daha az yer alır. Üçüncü yaklaşıma göre, gazeteciler yazdıkları haberlere kendi dünya görüşlerini ve kişiliklerini çok az yansıtır. Zira onlar haberin yetişmesi gerçeği, haber kaynaklarıyla olumlu ilişkileri kurma ve sürdürme ihtiyacı içinde yer aldıkları gazetenin ve medya sisteminin mikro yapıları gibi etmenlerle çevrilmişlerdir. Dördüncü yaklaşıma göre, gazetelerin okuyucu kazanma konusundaki kaygıları neticesinde kadınlar, gazetelerde daha az yer almaktadır. Son yaklaşıma göre, medyanın içeriğini medyanın çevresindeki ‘aktörler’ belirler (Akt. Yavuz, 2016: 144-145).

Haberler, günümüzde var olan güç ve iktidar ilişkilerini sürdüren metinlerdir. Haberlerde gücün ve iktidarın görüşlerinin egemen hale gelmesi, içinde bulunduğumuz toplumsal alanın nitelikleri ile ilgilidir (Dursun, 2007: 107-108).

Haberci, habere konu olan bütün taraflara “seni kendi geçmişinden, yaşantından soyutlayacağım; senin oluşmuş bütünlüğünden işime yarayan parçaları seçip alacağım; seni önceden hazırladığım kategorilere yerleştireceğim, seni adlandıracam; seni kendini etrafıca ifade edemez kılacağım yani kısacası seni dilsizleştireceğim ve dilin ve sözün ben olacağım” diyerek insanın varoluşunu ihlal, imha ve iptal eden bu metinleri farkında olmaksızın yapmaktadır (Dursun, 2007: 126).

Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kuruluşunda kadın ve erkeğin akıl/duygu, güç/zayıflık gibi ikili bir karşıtlık kullanılarak gösterilmesi, toplumsal hayatta var olan erkek ve kadın temsillerinin devamlılığını sağlayan bir etken olarak işler. Medya erkek ve kadını temsil ederken yanlı davranmakta; esas olarak beyaz, orta yaşlı ve orta sınıftan, egemen/çoğunluk etnik gruptan, dinsel kökenden ve heteroseksüel erkekleri göstermekte, kadını yok saymadığı zamanda en iyi durumda kadınlarla erkekleri “yalancı bir eşitlik” içinde sunmaktadır (Akt. Yavuz, 2016: 144). Medyada kullanılan dil, cinsiyetçi temsilleri üretmektedir (Tanrıöver, 2007: 162). Balman (2013: 22) toplumumuzun dil aracılığıyla kurduğu kadın ile erkek arasındaki ayrımcılığı şu şekilde açıklamaktadır:

“Kadın” kelimesinin içinde kimlik yaratma tehlikesi sonucu kadının kendine ait bir kişiliği ya da kimliği olmasının yadsınması nedeniyle “kadın” yerine ‘bayan’ kullanılagelmiştir. Kadın kelimesi, insanın dışı olanını, tüm benliğiyle kabul eden, onu cinsel kimliğinden ayrı tutmayan bir kelimedir. Resmi, asexual ve kimliksiz "bayan" kelimesi ise; kadını cinsel kimliği olmayan bir yaratık olarak görme, sadece ete indirgeme eğiliminde olanların kullandığı bir kelimedir. Erkeğe erkek demek konusunda hiç bir şekilde kaygı duyulmamasının sebebi, erkek cinselliğinden utanılmaması ve toplumsal ayıp olarak algılanmamasındandır. Bazıları, kadına "bayan" denmesinin ‘kibarlık’ tan olduğunu söylese de, aslında kibarlık konusu değildiğinde, hitabın

kibarlıktan olmadığı açıkça ortadadır. Diyelim ki cinsellikten utanmıyoruz ve kadınlara kibarlıktan "bayan" diyoruz, peki o zaman erkeklere de "bay" diye hitap etmemiz gerekmez miydi? Oysa utandığımız şey cinselliğin kendisi değil de, kadının cinselliğidir.

Haberler; insanların hayatlarına, varoluşlarına müdahalede bulunan metinlerdir. Onları adlandırarak, kategorize ederek -iyi veya kötü, köle veya efendi, kurban veya fail- konumlarına sokarak etki eder (Dursun, 2007: 106). Kadınların temsil ediliş şekli, medyanın kadınlara ve dünyaya nasıl baktığını bize sunar. Ve bu sunuşu, bakışı meşrulaştırır ve toplumda kadın kelimesinin ve kimliğinin bu bakış çerçevesinde biçimlendirmesini sağlar (Tanrıöver, 2007: 154). Kadınlar çoğunlukla şiddetin – ölüm, savaş, çatışma ve doğal olaylar vb.- durumlarda acının simgesi ve yahut şaşırtıcı başarıların örneği olduklarında haber öznesine dönüşüyorlar. Bunların dışında haberleştirildiklerinde ise, kendilerine biçilen geleneksel roller yeniden üretiliyor; bağımsız bireyler değil, “ünlü” erkeklerin (karısı, kızı, sevgilisi vb.) yakını konumuyla atfedilen dolaylı kimliklerle sunuluyorlar. Cinsellikleri nesneleştirilen kadınlar bizatihi siyasetin içindeyken bile magazin malzeme haline getiriliyorlar. Dolayısıyla medya, gündelik hayatta egemen olan ayrımcı, eşitsizlikçi özetle kadını ikincil statüde ve erkeğe tabi olarak kuran söylemi yeniden üreten bir tavır gösteriyor (Mater ve Çalışlar, 2007: 178-179).

Medyanın verili kalıplarından birisine sığmaya zorlanarak “kişisizleştirilen” kadınlar, siyaset, ekonomi, spor gibi “erkeklere ait” sayılan alanlarda ise “yok sayılıyorlar”. Kadın haberleri bir “yan alan” olarak görülüyor; kadınlar kendilerine “ciddi konular” ve “ciddi adamlar” arasında bir türlü yer bulamıyorlar (Belge, 2007: 200).

Yazılı basında kadına yönelik şiddet haberleri, genellikle gazetelerin üçüncü sayfalarında yer alır. Bu haberlerde olay magazinleştirilir, süslenir ve haberin genel kuralları bile dikkate alınmaz. Kadına yönelik şiddetin ölümle sonuçlanan vakaları, basında en çok yer verilen şiddet türüdür. Bunun nedeni de öldürmenin diğer şiddet türlerinden daha çok meydana gelmesi değil, ama dayak ve cinsel taciz gibi daha yaygın olan ve olağanlaştırılan şiddet türlerinin sıradanlaştırılıp gazetelere yansımamasıdır.

(Binark ve Bek, 2007: 159).Haber metinlerinde cinsiyetçiliğin üretim pratiğine bakacak olursak, iki öğenin üzerinde durmanın gerekli olduğu ortaya çıkar:

Haber metinlerin yapısını oluşturan, dil ve gramer ile içerik, yani anlatının kendisi. Haberin dilinden kastedilen olay ve olguların hangi sözcükler ve etken ya da edilgen hangi eylem yapısıyla ifade edildikleridir. Medyada dil ve anlatı sadece haber metinlerinde değil, diğer medya türlerinde de cinsiyetçidir. (Binark ve Bek, 2007: 163-164).

Binark ve Bek’ e göre (2007: 167) haber metinlerinde kadın, kadın bedeni ve feminist hareket şu şekillerde parçalanır, bağlamından kopartılır:

1. Kadın bedeni erkeğin bakışına sunulur.
2. Haber metinlerinde farklı kadınlık durumları dikkate alınmaz; kadın ya örnek anne-eş’tir veya fettan-kötü ’dür. Haber metinleri cinsiyetçi ideolojilere ve söylemlere dayanır.
3. Farklı aidiyet tasarımlarına sahip kadınlar çoğu zaman erkek aktörler tarafından/üzerinden dillendirilmekte, ana akım medyanın haber metinlerinde farklı kadın kimliklerine söz-temsili alanı/olanağı sunulmamaktadır.
4. Kadınlara yönelik şiddet eyleminde kadınların ya müsait olduklarının, ya uygun ortam ve olanak sağladıklarına dikkat çekerler. Şiddet eğiliminin kurbanı kadın “mağdur” olduğu için suçlanır ve ötekileştirilir.

Sıradan kadınlar ve eşcinseller kişiselleştirilmiş ve duygusallaştırılmış öyküler ile haber metinlerinde olayların “kurbanları” olarak betimlenirler. Kişiselleştirme işlemi kadın kahramanın yaptığını veya başına geleni toplumsal ve ekonomik bağlamdan yalıtır. Haber metinlerinde cinsiyetçilik ve heteroseksist cinsiyet rejimi böylece dolaşıma sokulmakta ve yeniden üretilmektedir (Binark ve Bek, 2007: 163). Eşcinsellerin medyadaki temsili eski zamanlardan beri sorunludur. Medya; eğitim sistemi, din, aile gibi kurumlarla el ele vererek cinsiyetçi toplumsal yapının oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Öncelikle kadınların medyadaki temsiliyi araştıran feminist çalışmalar medyanın verdiği cinsiyetçi mesajlarla bilhassa çocukların ikili, hiyerarşik cinsiyet kalıplarını doğal ve normal olarak düşünmelerine neden olduklarını gözler

önüne serdiler (Akt. Selçuk, 2016: 131). Eşcinseller artık medyada nadiren hasta olarak gösterilse de ya yok sayılmakta ya da belirli stereotipler üzerinden temsil edilmektedirler. Bu durum toplumsal cinsiyet rejiminin hâkim söyleminin sürekli olarak yeniden üretilmesine sebep olmaktadır (Akt. Selçuk, 2016: 131). Medya kadına yönelik her türlü şiddeti çoğu zaman ya kadınlara atfedilen kışkırtma ya da erkeklere atfedilen “cinsel dürtülerini gemleyememe” açıklamaları ile sunarak, cinsiyetçi bakış açısını yeniden inşa etmekte ve meşrulaştırmaktadır (Binark ve Bek, 2007: 148).

Medyada insanlara doğrudan fiili zarar vermez fakat ayrımcılığa ve ötekileştirmeye sebep olan ideolojilerin toplumda yerleşmesine ve yeniden üretilmesine neden olur. Medyanın ürettiği ve yeniden ürettiği ayrımcılık biçimleri arasında nefret söylemi en tehlikeli olanlarındandır. Nefret söylemi ölümcül sonuçlara yol açabilecek bir suçtur ve düşünce ve ifade hürriyetinin sınırları içinde bulunmaz. Diğer taraftan medyada yapılan ayrımcılık yalnızca şiddete zemin oluşturmakla sınırla kalmaz. Belirli kişi ya da grupların dil, din, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim vb. nedenlerle medyada hiç temsil edilmemesi ya da önyargıların sonucu olan ve onları çoğaltan belirli stereotipler üzerin temsil edilmeleri de bir ayrımcılıktır. İnsanların medyada ayrımcılığa uğramamak istemeleri en doğal haklarıdır. Medyada eşit olarak temsil edilme beklentileri ve bir nefret söylemine konu olmama arzuları temel hak ve hürriyetlere diğer insanlarla eşit olarak sahip olmalarından kaynaklanmaktadır (Akt. Selçuk, 2016: 131-132).

İktidar kendi egemenliği kurmak ve devam ettirmek için medya üzerinde ideolojilerini kamuoyuna sunmaktadır. İdeolojilerin temeli kendi grup ya da gruplarını olumlama diğer grubu ya da grupları olumsuzlama ve ötekileştirme üzerine kuruludur. Bu doğrultuda medya da ötekileştiren her grup ya da birey egemen grubun ideolojilerine maruz bırakılmaktadır. Bu gruplardan biri de kadınlardır. Kadınlar ataerkil yapıda erkek ile eşit konuma sahip değildir. Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek kadından daha üstün sayılmakta ve ataerkil toplumlardaki normlar da bu çerçevede belirlenmektedir. Kadına yönelik şiddet ve cinayet olayları medyada egemen grubun istekleri doğrultusunda istenilen şekilde kamuoyuna sunulmaktadır. Medya profesyonelleri tarafından seçilen bu haberlerde, şiddet yeniden üretilmektedir. Üretilen şiddet bilinen fiili şiddetten ziyade, ondan daha yıpratıcı olan söylemsel şiddettir. Söylemsel şiddetin

üretimi ile medyada kadın ötekileştirilmekle birlikte toplumun algısı ideolojik söylemlerle değiştirilmekte ve şekillendirilmektedir.

Medyada kadınların temsil ediliş ve sunuş şekli, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır. Kadınlar gelenekselleşmiş anne, eş, sevgili vb. gibi kimliklerle sunulmaktadır. Kadınlar çoğu kez magazinел sayfalarda pornografik görüntülerle medyada yer alabilmektedir. Daha doğrusu medya bu şekilde kadınları sunmaktadır. Nihayetinde bu durum toplumda var olan şiddet algısını çoğu kez kadına doğru yöneltmekte ve şiddetin sıradanlaştırmasını sağlamaktadır. Şiddet medya tarafından meşrulaştırılarak kamuoyu egemen grubun istekleri doğrultusunda şekillendirmektedir. Böylece iktidar ve iktidar mekanizmaları medya sayesinde denetimini garanti altına almaktadır.

Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğraflarına İlişkin Etik Kurallar

Basın ya da gazetecilik anlayışına ilişkin etik ilkeler arasında; haberin olaya dayanması, objektiflik, nesnellik, doğruluk ve dengelilik kavramları öncelik olarak yer almaktadır (*İnal, 2010: 256*). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC)'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde gazetecinin temel görevleri ve ilkelerine ilişkin üçüncü maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz (TGC, 2016).

“Kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (TGC: 2016: 63-65):

- Haber fail ifadesine dayanarak yazılmamalı, ölen kadının katilin/failin iddialarını yanıtlayacak ve çürütecek durumda olmadığı unutulmamalı.
- Haberin tek kaynağı polis raporları, adli tutanaklar ya da fail/katil olmamalı.
- Haberi yapan kişi, psikolog, yargıç, falcı veya öykü yazarı değil, haberci olduğunu unutmamalı.
- Haber verilirken söylentilerden, yakıştırmalardan, kalıplaşmış söylemlerden ve önyargılardan uzak durulmalı.
- Cinayetin sorumlusu olarak cinnet, kıskançlık, öfke, namus, iflas, psikolojik sorun vb. gibi cinayeti "haklı" gibi gösterecek, cinayeti meşrulaştırmaya çalışan ifadeler kesinlikle kullanılmamalı. Bu bahanelerin kadın cinayetlerini meşrulaştırmasının yanı sıra "haksız tahrik indirimi" talebiyle mahkemeye delil olarak gösterilebildiği unutulmamalı.
- Kadınların -varsa- cinayet öncesi koruma talepleri, maktulün -varsa- karakol şikayetleri, hakkında verilmiş savcılık kararı, geçmişte şiddete maruz kalıp kalmadığı, gelenekler, destek olmayan aile vb. gibi etkenler mutlaka haberlerde yer almalı.
- Kadın cinayetlerinin tek bir sorumlusu olmadığı unutmamalı, iki "taraf"la sınırlı kalmayıp, tüm sorumlular ve süreç iyice araştırılmalı.
- Melodramdan, sansasyon ve pornografiden kaçınılmalı. Cinayetin ayrıntılarını pornografik olarak resmederek şiddetin pornografisi üretilmemeli.
- Haber metni, cinayeti dramatize eden unsurlar içermemeli.
- Cinselliğe dair gereksiz ayrıntılar ve magazinél yaklaşımlardan uzak durulmalı, haber yazımında çekici veya heyecanlı hikâye üslubu kullanılmamalı.
- Öldürülen kadının bedeni teşhir edilmemeli. Bunun yerine zanlı ve zihniyeti teşhir edilmeli.
- Şiddeti sıradanlaştıran olay mahalli fotoğrafları kullanılmamalı.
- Fotoğraf ve görsel malzeme seçiminde ve kullanımında dikkatli olunmalı, maktulün fotoğrafı ya hiç kullanılmamalı veya olay sonrası değil öncesinde çekilmiş fotoğrafı, eğer gerek varsa kullanılmalı.

- Katil ve maktule dair "mutlu günler" fotoğrafları da dikkatli kullanılmalı. Bu fotoğraflar ya hiç kullanılmamalı ya da kullanım biçiminin "Sizin de en yakınınız, bir gün katiliniz olabilir" çağrışımı yapmasına özen gösterilmeli.
- Haberde 5 N1K kuralını uygularken, "neden "in yanıtı katilin sözde gerekçelerinde değil, cinayete giden süreçte yaşanan sorunlar da olmalı.
- Maktulün mesleği, yaşam tarzı, sosyal ilişkileri veya davranışları ancak haberin anlaşılır kılınması için şartsa açıklanmalı ve yanlış anlamaya, özellikle de ahlaksal yargıya yer vermeyecek şekilde aktarılmalı.
- Meslek, davranış ya da yaşam tarzı kadınların erkekler tarafından öldürülmesinin bahanesi/gerekçesi gibi sunulmamalı.
- Şiddet gören bir kadınla ilgili haberde, onu tehlikeye sokacak ve gelecekte öldürülmesine neden olabilecek bilgiler vermekten kaçınılmalı.
- Fikri takip yapılmalı. Cinayet haberinin ardından failin yakalanma, yargılanma süreçleri de takip edilerek haberleştirilmeli.
- Kadın cinayetlerine verilen cezaların yeterince caydırıcı olup olmadığı ve bu durumun yeni cinayetlerin işlenmesinde nasıl bir rol oynadığı da araştırılmalı. Benzer olaylarda yargının verdiği örnek kararlara dikkat çekilmeli.
- Cinayet davalarını izlerken haberde, kadın örgütleri veya herhangi bir kurum/kuruluşun cinayet davalarına müdahil olma talebi, yargı sürecinde maktule destek veren eylem ve görüşlere yer almalı.
- Kadın cinayetleriyle ilgili hukuki süreçlerde, kadın katillerine yaygın olarak verilen "haksız tahrik" ya da "iyi hal" gibi indirimlerin ne kadar hukuki ya da ne kadar "ideolojik/ siyasal/ahlaki yaklaşımlarla" verildiği, bu yaklaşımların yeni cinayetleri teşvik edip etmediği sorgulanmalı.

BÖLÜM 2: TEUN A. VAN DİJK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ VE KADIN CİNAYETİ HABERLERİ

Çalışmanın bu bölümünde T. A. Van Dik'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi açıklanmış ve bu doğrultuda konu kapsamında ele alınan gazetelerde yer alan kadın cinayetlerin çözümlemesi yapılmıştır.

Bu çalışmada eleştirel söylem çözümlemesinin kullanılmasındaki temel sebep, medyatik şiddetin kaynağında söylemsel şiddetin yer almasıdır. Haberlerde yer alan olayları bir bütün olarak değerlendirebilmek için haberde kullanılan yazı ve görselin bütünselliği önem arz etmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesinin çalışmaya katkı sağladığı temel kısım bu noktadan ileri gelmektedir. Çünkü bu çözümleme yönteminde haberde kullanılan görsel ve yazınsal içerikler bir bütün olarak analiz edilmektedir.

Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Amaçları

Eleştirel söylem çözümlemesinin ilk öğretilerinin II. Dünya Savaşı öncesindeki Frankfurt Ekolü'nün ortaya koyduğu eleştirel kuramına dayalı olduğu ileri sürülmektedir. Bugün bilinen haliyle dil ve söylem boyutu kazanması 1970'lerin sonunda "eleştirel dilbilimi" kapsamında özellikle Birleşik Krallık ve Avustralya'daki çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi 1960'ların ve 1970'lerin baskın, genellikle eleştirilemeyen, toplumu gözetmeyen baskın formal paradigmalarına bir tepki olarak görülmekteydi (Akt. Doğan, 2014: 316).

Teun Van Dijk ve Norman Fairclough bu analiz yönteminin iki önemli temsilcisidir. Van Dijk'e göre eleştirel söylem analizinin amacı, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin ve anaakım ideolojilerin metin aracılığıyla yeniden üretim sürecinde metnin sahip olduğu rolün etkinliğini, ilgili konunun sosyal ve politik bağlamını göz önünde bulundurarak ortaya koymaktır (Akt. Görgülü ve Süllü, 2013: 7). Böylece söylem analizi yoluyla medya metinlerinin altında yatan anlamları ile anlamlandırma süreçleri, dil ile ideoloji arasındaki bağlantılar incelenerek açıklanmaya çalışılır. Foucault'nun söylem anlayışına yakın duran Fairclough'un amacı ise, söylemlere gömük olan ve söylem yoluyla yeniden üretilen ideolojileri ve güç ilişkilerini tanımlamak ve deşifre etmektir (Burr, 2012: 171). Foucault'nun söylemle ilgili görüşlerini temel alan eleştirel söylem analizi

ideoloji, güç ve iktidar meselelerine odaklanarak dil ile güç arasındaki ilişkiyi deşifre etmeye yönelik bir analiz gerçekleştirir (Burr, 2012:170-171).

Van Dijk'ın söylem çözümlemesi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm makro yapı ikinci bölüm ise mikro yapıdır. Makro yapı iki başlık altında çözülür. Bunlar “tematik ve şematik çözümleme” dir. Makro yapı çözümlemesinde; başlıklar, ana olay, haber girişleri, haber kaynakları, arda ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi gibi unsurlar ele alınmaktadır. Makro çözümlemede ele alınan bu unsur aynı zamanda tematik çözümlemeyi oluşturmaktadır. Fotoğraflar hem tematik yapı unsuru hem de sentaktik yapı unsuru olarak ele alınabilir. Mikro yapı çözülmesinde; sentaktik çözümleme, sözcük seçimleri, retorik çözümleme ve bölgesel uyum unsurları ele alınmaktadır. Sentaktik çözümlemede, cümlelerin kullanım yapısı analize tabi tutulur. Bölgesel uyumda art arda gelen cümleler arasındaki ilişkilere bakılır. Nedensel ilişkide ise, cümle içinde nedensel ve işlevsel bağlar kontrol edilir. Doğru anlatım, özetleme, örnekleme vb. unsurların yapıp yapılmadığına bakılır. Bu noktada ideolojik bulgulara rastlanabilir. Tercih edilen sözcükler, ideolojik yapı açısından önem teşkil etmektedir. Haberin retoriğinde haber fotoğraflarına, sayısal verilere, haber tanıklarına gibi ikna edici unsurlar dikkate alınmalıdır (Akt. Özer, 2011:84).

İkna, haber söylemi için çok özel amaç ve işleve sahiptir. Basındaki reklamdan farklı olarak, haber, öncelikli olarak, bir şirket ya da kurumdan gelen bir mal ve hizmetlerin satın alınması için teşvikte bulunmayı amaçlamaz. Ebetteki ekonomik olarak haber, teşvik edilmek ve satılmak zorunda olan bir pazar metasıdır. İdeolojik açıdan haber, toplumdaki elit grupların inanç ve düşüncelerini yayar. Bilgi ve inanç önermelerinin kabullü, karmaşık ve yoğun bir süreçtir. O, sahip olduğumuz bilgi ve inançlarımızla uyum içinde olmadığında, sınırlı derecede uyumun söz konusu olacağını kabul eder. İyi bir neden ve delil olmadıkça biz, yılların algılayışı, deneyimi ve eylemi dolayısıyla oluşmuş temel inançlarımızdan vazgeçmeyiz. Metin ve konuşmanın ikna boyutu, sık sık tartışmayı içerir. Dışsal ya da içsel savlar, konuşmacı tarafından sunulan, kabul edilen bir önerme için düşünüldüğünde, bizim yöneleceğimiz bilişsel çalışmaya tesirde bulunmak için ifade edilir. Bunu, basitçe retoriğin içerik görüntüsü olarak adlandırabiliriz.

Tartışmalı yapılar, onların örgütlenmesi ve bilişsel ilinti, ayrılmış uygulamalar ister (Akt. Özer, 2011: 173).

Haber söylemi zamansal bir sıralamaya değil, en önemli olayın, bilginin üste verildiği bir söylem türüdür. Haber söylemindeki yapının temel olarak yukarıdan aşağı, bağıntı kontrollü ve sarmal bir düzeni takip ettiğini söylemek mümkündür. Zaman sıralamasına bağlı olmayan, kategori öncelikli ve en önemli bilginin üst düzey bilgi olarak yer aldığı haber söyleminde içeriği süsleyen detayların konuların işlenmesindeki önemi vurgulayan Van Dijk, üst düzey soyut bilginin, genel olaylara ve eylemlere ilişkin aktörlerin kişiliğiyle özellikleri, koşullar ve eylemlerin sonuçları, zaman, yer ve durum betimlemelerinin bu detayları oluşturduğunu ileri sürmektedir. Özel bilgi vermede ölçüt, betimleme düzeyi, her seviyede tamamlanmışlık derecesi, konu düzeni ve bakış açısıdır. Numaralar(tarih, yer, ağırlık, vb.), aktörlerin ve rollerin belirlenmesi, yorum içeriği, olayların nedenleri ve sonuçları, durum, amaç veya plan gibi özel bilgilerin çeşitli gazetelerde farklılık göstermesi, bu gazetelerin benimsedikleri politik veya ideolojik görüşü yansıtmaları ile açıklanabilir (Görgülü ve Süllü, 2013:2-3).

Van Dijk, iletişimsel ve sembolik manipülasyon formlarıyla ilgilenmektedir. Bunlar, politikacılar ya da medyanın, oy sahipleri ya da okuyucuları manipüle etmesi türünden etkileşimin bir formudur ve söylemsel etkinin bir türü aracılığıyla söz konusu edilirler. İletişimsel ya da etkileşimsel pratikler içinde manipülatör, diğer insanları genellikle istek ve ilgileri çerçevesinde kontrol etmek istemektedir. Özünde manipülatörler diğerlerini inandırmaya ve onları kendi istekleri yönünde ikna etmeye çalışırlar. Bu süreçte, resimler, fotoğraflar, sinema ve diğer medyalar kullanılmaktadır. Ancak, medyada yapılan günümüz iletişimsel manipülasyonları açısından reklam, tipik bir örnektir. Manipülasyon ayrıca, belirtildiği gibi, sadece güç/iktidarı içermemekte aynı zamanda güç/iktidarın kötüye kullanımını da içermektedir. Manipülasyon, söylem gibi bir aracı kullanarak meşru olmayan bir formun işlemlerini kapsamaktadır (Akt. Özer, 2011:122).

Doğrudan manipülasyonla ilgilendiği makalesinde Van Dijk, manipülasyonun bazı özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu anlamda söylem, biliş ve toplumu açık bir şekilde bağlayan “üçgenlere bölünmüş” çerçeveyi (Akt. Özer, 2011:121) incelediği ifade edilebilir. Dik’in, başlangıçta ortaya koyduğu çerçeve şu şekildedir:

1. Söylem analitik yaklaşım yetkilendirilmiştir; çoğu manipölasyon, metin ve konuşmalarda yapılır.
2. Manipölasyona uğrayanlar insandır ve onların zihinleri manipölasyona uğrattılır; böylece bilişsel hesap manipölasyon süreci üzerinde aydınlatıcı olabilir.
3. Manipölasyon, etkileşimli bir karşılıklı konuşmadır ve güç/iktidar ve güç/iktidarın kötü kullanımını içerdiğinden sosyal bir yaklaşım ayrıca önemlidir.

Söylem boyutunda manipölasyon, metnin sayfa düzenini, jestleri, resimleri, sesleri, müzik ve sesli olmayan karakterleri de içerebilir. Manipölatif söylem, politika, bürokrasi, akademi, medya alanlarından egemen kişiler ya da ortak elitler tarafından kontrole dilen kamu iletişimi içerisinde söz konusu olur. Başlıklar, tipik olarak temayı ifade etmek ve metnin en önemli enformasyonunu işaret etmek için kullanılır. Vatandaşların için çok elverişli olan sorunlar ya da olaylar hakkındaki söylem, egemen grup ve kurumların olumsuz özelliklerine vurgu yapan başlıklardan kaçınır. Örneğin basın asla, ırkçılık hakkındaki hikâyeleri yayınlamaz; sadece ön sayfada dikkat çeken başlıklar aracılığıyla bazı enformasyonlara vurgu yapar (Akt. Özer, 2011:123).

Van Dik'in (1991) da belirttiği gibi, medya araştırmasının başlıca amaçlarından biri, basında yer alan haberlerin söylem-analitik yöntemle incelenmesidir. Eleştirel söylem analizi tekniğini kullanan bir araştırmacının göz önünde bulundurması gereken unsurlar, sosyal ve bilişsel yaklaşımları benimseyen Van Dijk (Görgülü ve Süllü, 2013: 7) tarafından aşağıdaki biçimde sıralanmıştır:

- a. Söylemin, bir çatışmanın tarihsel, sosyal ve politik bağlamları içerisinde değerlendirilmesi,
- b. İlgili tarafların, iktidar ilişkilerinin ve mikro çatışmaların belirlenmesi,
- c. "Biz ve Öteki" karşıtlığının yaratıldığı durumlarda, ötekileştiren söylemi destekleyen düşüncelerin ve görüşlerin açığa çıkartılması,
- d. Genel sentaktik yapının incelenmesi.

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümlemesi çalışmaları içerisindeki bir takım yaklaşımların yanı sıra sürdürülen bir başka yaklaşım bir ekol veya bir uzmanlaşma alanı olarak görülmemelidir; daha ziyade, söylem çözümlemesinin çok geniş bir alanı kapsayacak şekilde kuramsallaştırma ve uygulama çalışmaları kapsamında bir ekoldür ve bir paradigma değişikliği, farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Böylece, bu bize, edimbilim, bildirişim çözümlemesi, nesir çözümlemesi, söz sanatları, üslup, sosyodilbilim ve budunbilim (ethnography), medya gibi çeşitli alanlara az çok eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşabilme olanağı tanımıştır. Söylem alanındaki araştırmalar. Amaçlarını en iyi şekilde yerine getirebilmek için birçok koşulu yerine getirmelidir. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir (Akt. Doğan, 2014: 318-319):

- Eleştirel söylem çözümlemesi, diğer marjinal araştırma geleneklerindeki gibi, kabul görebilmek için diğer araştırmalardan daha iyi araştırmalar olmak zorundadır.
- Zamanın paradigmaları ya da moda konuları yerine öncelikle toplumsal sorunlara ve siyasi konulara odaklanır.
- Toplumsal sorunları ampirik eleştirel çözümleme yaparak layıkıyla araştırabilmek genellikle çok disiplinli bir çalışma gerektirir.
- Söylem yapılarını sadece betimlemekle kalmak yerine onları toplumsal etkileşim ve toplumsal yapının özelliklerini açıklayabilmek amacıyla araştırır.

Fairclough ve Wodak eleştirel söylem çözümlemesinin temel öğretilerini şöyle özetler (Akt. Doğan, 2014: 319):

1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi toplumsal sorunlarla ilgilenir.
2. Güç ilişkileri söylemseldir.
3. Söylemi, toplum ve kültür oluşturur.
4. Söylem ideolojik işle uğraşır.
5. Söylemin tarihsel bir boyutu vardır.
6. Söylem Çözümlemesi, yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
7. Söylem, bir çeşit toplumsal eylemdir.

Wodak ve Meyer (Akt. Doğan, 2014: 334-335) tarafından eleştirel söylem çözümlemesine konu edilen bazı önemli araştırma alanlarına göz atarak bakış açımızı

genişletelim. Bu kapsamda altı alan belirlenmiştir, bu alanlar hem gündemde olan altı konuyu hem de karşılaşılan güçlükleri belirtmektedir. Bunlar:

1. Edimbilgiye dayanan Ekonomi (Knowledge-based Economy – KBE) alışmaları, toplumun çeşitli alanlarında, edimbilgi dayanlı ekonominin etkisini özömlmek, anlamak ve açıklamak ve bununla bağlantılı olarak, dñyanın diğer yerlerindeki toplumlarda da bu tür ekonominin yeniden bağlamlaştırılması çalışmalarının gerçekleştirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır.
2. Eleştirel söylem özömlmesi alanıyla, bilişsel bilimlerden ilgili yaklaşımları bñtnleřtirme çalışmaları ortaya çıkmıştır. Bu tür çalışma, karmaşık epistemolojik, yani bilgi kuramı yaklaşımlarını ve gelişim araçlarını gerektirir.
3. Medyanın, ÷lkeler ötesi, küresel ve yerel gelişmelere ve ilgili kurumlara yaptığı etki açısından incelenmesi, bu kapsamda Avrupa politik sistemlerindeki yeni olgu ve olayları özömlme, anlama ve açıklama çalışmalarının, özellikle de ‘politikadan uzaklaşma ‘ ve katılım ile ilgili olayların ayrıntılarına kadar incelenmesi çalışmaları ortaya ıktı.
4. Yeni ortaya çıkan medya türleri ve yeni metin ya da üslup türlerinin ekilerini özömlme, anlama ve açıklama çalışmalarının yapılması, böylece gelişmekte olan yeni okluk – modern içeren kuramsal ve yöntemsel yaklaşımların geliştirilmesi çalışmaları ortaya ıktı.
5. Karmaşık tarihi süreçleri, hegemonya içerikli anlatılar ile eleştirel söylem özömlmesi arasındaki ilişkiyi özömlme, anlama ve açıklama çalışmaları ortaya ıktı. Bu çerçeve, her düzeyde kimlikle ilgili politikalar, hayatımızın her alanında geçmiş yaşantılarımızı, şimdi yaşamakta olduklarımızı ve gelecekte yaşama durumunda olabileceklerimizi, geleceğe bakışımızı etkilemektedir. Bu aşamada, Tarihsel Söylem özömlmesi (Discourse Historical Analysis – DHA) alanı yuıkarıda sayılanların gerçekleştirildiği alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. Nicel ve nitel yöntemlerin bütünleşik olarak kullanılması ve geçmiş ve şimdiki zamanda gerçekleştirilen araştırma süreçlerinin kendimizi yargılamak üzere yeniden ele alınması çalışmalarına gerek doğdu. Bu konularda, nesnel çalışmaların yapılması ve savlarımızı doğrulayacak en iyi örnekleri seçmekten kaçınılması dikkat edilmesi noktaların başında gelmektedir.

Bu noktada Eleştirel Söylem Çözümlemesinde temel teşkil eden çalışmaları nedeniyle Wodak ve Meyer, Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Söylem Çözümlemesinden benzerlik ve farklarını şöyle açıklamışlardır (Akt. Doğan, 2014: 340-347):

- Wodak ve Meyer'e dönersek, Eleştirel Söylem Çözümlemesi ile ilgili sayıtlardan biri de, tüm söylemlerin tarihsel bir boyutu olduğu ve dolayısıyla ancak, bağlamları içinde bir anlam ifade edebilecekleridir; bu yaklaşımlar, bu nedenle, bağlam oluşturacakları zaman, araştırma yöntemlerini kurarken ve veri toplarken kültür, toplum ve ideoloji gibi dil dışı bağlamlara başvururlar. Bağlam nosyonu eleştirel söylem çözümlemesi için çok önemlidir çünkü sosyo-psikolojik, politik ve ideolojik bileşenleri bir arada kullanarak disiplinler arası bir yol izlemektedir.
- Eleştirel Söylem Çözümlemesinde dil ve toplum arasındaki ilişkiye dair sayıtlarla ilgilidir. Eleştirel söylem çözümlemesi, bu ilişkiyi belirleyicilik (deterministic) özelliğiyle algılamaz, onun uzlaştırmacı ve aracı rolüne başvurur.
- Eleştirel Söylem Çözümlemesinin bir diğer özelliği ise, birçok araştırmacının, dilbilimsel sınıflamaları, çözümlemeleriyle bütünleştirmeleridir, ama çok az dilbilimsel işlevin eleştirel söylem çözümlemesi çalışmalarının merkezinde olabileceği izlenimi bile doğmaktadır çünkü eleştirel söylem çözümlemesi her bir çözümleme içinde geniş ölçüde dilbilimsel sınıflamalara yer vermez.
- Yöntem ve işlemler açısından eleştirel söylem çözümlemesi, her kuramcı için belirleyici bir özellik olmasa da, yorumlayıcı süreci (hermeneutic process) tercih eder. Doğa bilimlerinin nedenselliğe dayalı açıklamalarından farklı olarak, yorumbilim, ilişkileri kavrama ve anlam ilişkilerini oluşturma tarzında çalışmalara imkân verir.
- Eleştirel Söylem Çözümlemesinde kullanılabilecek dilbilimsel araçların tam bir listesi yapılamaz çünkü hangilerinin kullanılacağı eleştirel söylem çözümlemesi

ile yapılacak araştırmanın, araştırma sorularına bağlıdır. Söylem Çözümlemesinde, genel olarak iki türlü çözümleme yapılır: 1. İçerik odaklı yapısal çözümleme 2. Dilbilimsel odaklı ayrıntılı çözümleme. Yapısal çözümlemede, medyanın ve genel temaların nitelikleri belirlenir. Ayrıntılı çözümlemede ise, söylem çözümlemesi, bağlama, metin yüzeysel yapılarına ve söz sanatlarına odaklanır; dilbilimsel araçlar olarak, değişmecilik (figurativeness), sözcük dağarcığı ve tartışma türlerini kullanır. Ayrıca, söylem çözümlemesi, bu özelliklerin hem nicel hem de nitel çözümlemelerinin yapılmasını gerektirir.

- Sosyobilişsel yaklaşım, geniş bir bütüncüyü kapsamına alan metin ya da konuşmanın söylem çözümlemesinin, eleştirel söylem çözümlemesinde de yapıldığını, ancak eğer araştırmacının odağında bazı konuşucuların ya da yazarların güçlerini söylem yoluyla kullanmalarına ilişkin savlar varsa, o zaman çalışma sosyobilişsel bir boyut kazandığını vurgular. Dolayısıyla, sosyobilişsel yaklaşım, çözümlemenin, aşağıdaki dilbilimsel belirtgeçlere odaklanması gerektiğini söyler:

- ✓ Vurgu ve titremleme
- ✓ Sözdizimi
- ✓ Sözlüksel üslup
- ✓ Bağdaşıklık
- ✓ Yerel anlamsal ifadeler
- ✓ Konu seçimi
- ✓ sözeylemler
- ✓ Şematik örgütlenme
- ✓ Önermesel yapılar
- ✓ Konuşma sırası alma
- ✓ Konuşmada hataların telafisi
- ✓ Tereddütler

Sosyobilişsel yaklaşım 6 aşamalı çözümlemeden bahseder:

1. Anlambilimsel büyük ölçekli yapıların çözümlemesi: konular ve büyük ölçekli önermeler

2. Yerel anlamların çözümlemesi: sezdirimler, önsayıtlar, kinayeler, müphem ifadeler, ses düşmeleri, uçaşmalar özellikle ilginç olanlarıdır.
3. Kıvrak zekâ gerektiren, güç algılanan biçimsel yapıların çözümlemesi: burada dilbilimsel belirtgeçlerin birçoğu çözümleme konusudur.
4. Küresel ve yerel söylem biçimlerinin ya da formatlarının çözümlemesi.
5. Özel dilbilimsel gerçeklemelerin çözümlemesi: abartmalar (hyperboles), arıksayılar (litotes)
6. Bağlamın çözümlemesi

- Söyleme Tarihsel Yaklaşımın kullandığı stratejiler:

- ✓ Göndermesel (referential) stratejiler: bu strateji grubunda hangi stratejilerin kullanılacağını belirlemek (nomination) gerçekleşir; eğretilmeler (metaphores), düzdeğişmeceler (metonymies) ve kapsamlayışlar (synecdoches) bu tür stratejilerdendir.
- ✓ Yükleme (predication) stratejileri: Bunlar, olumlu ya da olumsuz özelliklerin, örtük ya da açık ifade taşıyan yüklemlere dönüştürülmesi kapsamındaki stratejilerdir.
- ✓ Tartışma stratejileri: Konuşmaya, siyasi olarak bir yere dâhil edilme ya da hariç bırakılma durumlarını haklı çıkarmak için kullanılan “topoi” denilen “yer kavramları”nın hâkim olduğu stratejilerdir.
- ✓ Bakış açısı kazandırma, çerçeve çizme ya da söylemin zihinde canlandırmaları ile ilgili stratejiler: Bunlar, rapor etme, betimleme, anlatı, olay ve sözcelerin alıntılamlarında kullanılırlar.
- ✓ Etkiyi kuvvetlendirme (intensification) ya da azaltma (mitigation) stratejileri: Bunlar sözcelerin edimsözel gücünü arttırmaya ya da azaltmaya yarayan stratejilerdir.

- Sosyal Aktörler Yaklaşımına gelince, en genel anlamda, toplumsal uygulamaları 7 temel ögeyi tanımlayarak betimlemeye ve açıklamaya çalışır. Öncelikle, (1) metinlerdeki eylemi tanımlamaya çalışır; sonra (2) edim biçimlerini ve bunların neyi simgelediğini (3) uygun olan aktörleri (4) bu aktörlerin kendi eylemlerini özel sunuş biçimlerini, (5) bu eylemlerin tam olarak hangi zamanda gerçekleştiğini (6) nerede gerçekleştiğini ve (7) aktörlerin gereksinim duyacağı kaynakları belirlemeye çalışır.
- Diyalektiksel İlişkisel Yaklaşım, çözümleme hazırlıklarında aşamalı bir işlem gerektirir. Tıpkı söyleme Tarihsel Yaklaşım gibi, edimbilimsel, probleme yönelik bir yol izler ve bu yaklaşım da ilk aşama, çözümlemesi gereken toplumsal sorunun tanımlanması ve betimlenmesidir. Diyalektiksel İlişkisel Yaklaşımın bazı önermeleri vardır; bunlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Göstergesel bir boyutu olan belirli bir toplumsal soruna odaklanma; metnin dışına çıkma ve soruna dışarıdan bakarak betimleme ve göstergesel boyutunu tanımlama.
2. Baskın olan üslupları, göstergesel boyutu olan metin türlerini ve söylemleri tanımlama
3. Bu bağlamda, üslup, metin türü ve söylemlerin aralarındaki fark yelpazesini dikkate alma.
4. Baskın üslup, metin türü ve söylem tarafından gerçekleştirilen sindirme süreçlerine karşı ortaya çıkan direncin niteliğini tanımlama.

Yukarıda Eleştirel Söylem Çözümlemesinde gerçekleştirilen temel çözümleme yöntemlerinin çok kısa bir biçimde üzerinden geçtik. Eleştirel Söylem Çözümlemesindeki bu farklı yaklaşımların kesin bir yöntemi yoktur; ancak, yine de aralarında bazı ortaklıklar göze çarpmaktadır:

- (1) Tüm yaklaşımlar sorun odaklıdır.
- (2) Belirli dilbilimsel araçlara bağımlı değildirler; ancak, araştırmada net ve incelikli hedeflerin saptanabilmesi için dilbiliminde uzmanlık zorunludur.
- (3) Kuram da yöntem de çeşitlilik arz eden kaynaklardan derlenmiştir.

(4) Kuram ve yöntem, inceleme konusu olan sorunu iyi anlayabilecek ölçüde birbiriyle bütünleşiktir.

Eleştirel söylem çözümlemesinin temelinde ideolojiler yatar. Haber metinlerinde kullanılan sözcükler, cümle yapıları, tercih edilen görseller vb. tüm unsurlar öteki tarafı olumsuzlama üzerine kurulmuştur. Nihayetinde ideolojilerin temelinde karşı tarafı olumsuzlama kendi tarafını olumlama yer alır. Dolayısıyla haber metinlerinde üretilen her şey bu nokta çerçevesinde yapılandırılır.

Kadın Cinayetlerinin Haber Metni ve Çözümlemesi

Bu çalışmada ele alınan haberlerin seçiminde dikkat edilen temel nokta, haberlere konu olan kişilerin Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda simge isimler haline gelmiş olmalarıdır. Bu haberlerin kamuoyu üzerinde bıraktığı etki ve farklı yayın organlarıncı ele alınmış olması bir diğer tercih sebebidir. Haberlerin ulaşılabilirliği çalışmanın yürütülmesi açısından kolaylık sağlamıştır. Haberler, metinsel ve yazınsal olarak bir bütün halinde incelenmeye tabi tutulmuştur. Yani haberin metni ile görseli arasındaki uyumsallık ve bütünsellik göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte ele alınan örneklem haberler farklı yayın organlarında yer alan kadına yönelik şiddet haberleri ile karşılaştırılarak da çözümleme yapılmıştır. Haberlerin T. A. Van Dijk’in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte haberlerin analizinin daha doğru yapılması adına çalışmada, Türkiye Gazeteciler Derneği Cemiyeti tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan ‘MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu’nda yer alan, “Şiddet haberi; ‘Kadın cinayeti’ haberi; Cinsel saldırı, taciz, tecavüz haberi yaparken” dikkat edilmesi gereken ilkeler de ölçüt olarak ele alınmıştır.

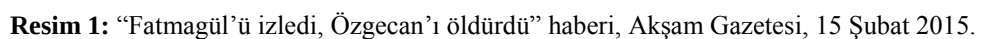
2.2.1. Özgecan Aslan Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi

2.2.1.1. Haber Metni

FATMAGÜL’Ü İZLEDİ ÖZGECAN’I ÖLDÜRDÜ

Mersin’de üniversite öğrencisi Özgecan Aslan’ı katleden 3 zanlı, adliyede linç girişiminden zor kurtuldu. Genç kızın cenazesi gözyaşlarıyla toprağa verilirken, Mersin Barosu katiller için avukat vermeyeceklerini açıkladı. Zanlılardan Fatih Gökçe’nin

Fatih Gökçe (7 Şubat 22: 41): Hatıralar ve Yaşananlar (Yusuf/Gölgeli) Fatmagül'ün Suçu ne? İzliyor.

Haberin makro analizi çerçevesinde kullanılan cümle yapıları, genel olarak edilgen yapıdadır. Haberin başlığı mavi zemin üzerine beyaz, kalın ve büyük puntolarla yazılmıştır. “Fatmagül’ü izledi Özgecan’ı öldürdü” başlığı göz önünde bulundurulduğunda dikkat çeken kelime, Fatmagül’dür. Haberde kullanılan bu kelime cinsiyetçi dilin bir örneğidir. Çünkü Fatmagül, Türkiye’de bir dönem popüler olan ve toplum nezdinde alay konusu haline gelen, bir dizi karakteridir. Ve bu karakter,

ima/örtüklük amaçlı kullanılmıştır. Aynı zamanda seçilen ve kullanılan bu kelime, cinsiyetçiliği yeniden üretmektedir¹.

İma/Örtüklük amaçlı atılan haberin başlığı, medyanın cinayet olayını nasıl ele aldığı ve topluma nasıl ve ne amaçla sunduğu doğrultusundaki düşünce ve ideolojiler hakkında da bilgiler vermektedir. Cinayeti gerçekleştirilen katillerin suçunu, alay konusu haline gelmiş dizi ile paylaştırmaktadır. Habere bakıldığında ataerkil bir yapıyı ve düşüncesini çağrıştıran bir görsel kullanıldığı görülmektedir. Haberin retoriğinde ikna ve kanıtsallık amaçlı kullanılan bu görselin hemen altında Katil Fatih Gökçe'nin olaydan 4 gün önce, sosyal mecra Twitter'da yaptığı şu paylaşımı da göstermiştir:

Fatih Gökçe (7 Şubat 22: 41): Hatıralar ve Yaşananlar (Yusuf/Gölgeli)
Fatmagül'ün Suçu ne? İzliyor.

Fatmagül'ün Suçu Ne? Dizisi, bir genç kızın gece geç vakitte evinden uzak تنها bir yerde tecavüze uğramasıyla başlayan bir hikâye olarak sunulmuştu. Kamuoyu bu tecavüz olayını popüler hale getirdi ve oldukça olağan karşıladı. Öyle ki Fatmagül karakteri sanal oyun, spor vb. çoğu alanda hem eğlence hem de ticari amaçlı kullanıldı. Örneğin, bir spor müsabakasında Ankaragücü taraftar gurubu gecekondu tarafından yapılan tezahürat gibi:

“Hapı aldık patladık,
Fatmagül'e rastladık,
Fatmagül'ün suçu yok
Biz onu Bihter sandık (“Gecekondu, Fatmagül'ün Suçu Ne?”, 2012).

Buna ilaveten internette “Koş Fatmagül Koş” isimli oyun çıkartıldı. Oyun, dizideki senaryoya bağlı şekilde yapıldı. Ve oyun Fatmagül yakalanınca son buluyor. Yakalanması, tecavüz edilmesi anlamında sunulmuştu. Ve devamında Fatmagül karakteri üzerine yapılan bazı haberlerde Resim 2'deki gibidir.

¹ “Fatmagül'ün Suçu Ne?” 2010 yılında Ay Yapım tarafından yapıyı gerçekleştirilen Türk drama televizyon dizisidir. Dizin ilk bölümü 16 Eylül 2010 tarihinde Kanal D'de yayınlandı. Dizide, dört adamın tecavüzüne uğrayan ve tecavüzcülerinden biriyle evlenmek zorunda bırakılan Fatmagül'ün ve onunla evlenmek zorunda kalan Kerim'in hikâyesi işlenmektedir. Dizi, 21 Haziran 2012'de ekranlara veda etti. Bkz. 17. 03. 2016 tarihinde [https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatmag%C3%BCl%27%C3%BCn_Su%C3%A7u_Ne%3F_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatmag%C3%BCl%27%C3%BCn_Su%C3%A7u_Ne%3F_(dizi)) adresinden edinilmiştir.

Resim 2: “Koş Fatmagül Koş Oyunu Çıktı”, 2016.

Katillerin Özgecan’ı öldürmeden Fatmagül’ün Suçu Ne? dizisini izlediklerini yazan haberin ayrıntılarında, katilin suçu diziyle paylaştırarak bir aktarma yapılmıştır. Medya burada ana etken olmazsa da haberin sürmanşette bu şekilde sunulması, cinsiyetçi yaklaşımın göstergesidir. Dizide yer alan Fatmagül karakterinin yaşadığı tecavüz olayı toplumda basit ve olağan karşılanmasının altında ataerkil düşünce yapısı ve toplumsal cinsiyet etkileri görülmektedir. Çünkü toplumda kadına biçilen rol, gece geç vakitte dışarı çıkılmamasıdır; çıksa bile تنها yerlerde kesinlikle bulunmamasıdır.

“Medya, toplumda başat olan cinsiyetçi bakış açısını pekiştiren, kadınlık rollerine ilişkin başat tanımları üreten, kadınlığı belli imge ve yaşam tarzları içine hapsetmektedir (Binark ve Bek, 2007: 148).”

Ataerkil yapıda aynı zamanda ataerkil medya mecralarında kadına biçilen rol ve kimlik yeniden hatırlatılmaktadır. Bu doğrultuda kadın, eğer toplumun biçtiği bu rolün dışına çıkarsa başına herhangi bir kötülük gelebilir ve bu gayet normaldir. Ayrıca bu kurala uymayanlar zaten toplum tarafından basit kadınlar olarak nitelendirilmekte ve tecavüze uğramaları ya da öldürülmeleri doğal karşılanmaktadır.

Haberin sunuş şekli ve kullandığı eri dil, toplumun düşünce yapısını etkilemekte ve söylemsel şiddeti yeniden üretmektedir. Eril dil, ataerkil toplumların kadınları ötekileştirmek için kullandığı bir araçtır. Bu aracın en önemli taşıyıcılarından biri, iktidarın ideolojik aracı olan medyadır. Dolayısıyla haberde kullanılan metafor yani işlenen cinayetin toplumda alay konusu haline gelmiş bir dizi karakterine göndermede bulunması, olayın etkisini hafifletmek ve asıl kaynağından uzaklaştırıp başka mecralara çekme amacı gütmüştür. Medya söylemsel şiddeti kullanarak toplumsal öfkeyi ötekilere yöneltmiştir. Medyanın başvurduğu bu söylemsel şiddete medyatik şiddet denir. Ne var ki medyatik şiddet, sadece medyanın şiddeti resmetmesini hikâyeler ve karakterler üzerinden şiddet üretmesi değildir. Asıl medyatik şiddet medyanın bir olayı gerçekte ilişkisinden kopartarak yeniden ürettiği gerçekliği; fiili gerçekliğin yerine yerleştirip söylemsel şiddeti yeniden ortaya çıkarmasıdır.

Ne haberi yapan kişi ne de gazete, TGC'nin MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu'nda yer alan, “Şiddet haberi; ‘Kadın cinayeti’ haberi; Cinsel saldırı, taciz, tecavüz haberi yaparken” dikkat edilmesi ve olması gereken etik maddelerini göz önünde bulundurmadağı da gözlemlenebilmektedir. Bu ilkeler (TGC, 2016: 63-68):

- 1- Şiddetin bir suç olduğı unutulmamalı, geleneklerin bir parçası olarak algılanıp, anlayışla karşılanmasına neden olacak biçimde meşrulaştırılmamalı.
- 2- Şiddet haberlerinin başlıklarına çok dikkat edilmeli; haber metni mağdurdan yana olsa da, düşünmeden atılan bir başlığın muhabirin niyetini belli ettiğı unutulmamalı.
- 3- Şiddete uğrayanın değil, şiddeti uygulayanın fotoğrafları yayınlanmalı.
- 4- Meslek, davranış ya da yaşam tarzı kadınların erkekler tarafından öldürölmesinin bahanesi/gerekçesi gibi sunulmamalı.
- 5- Cinayetin sorumlusu olarak cinnet, kıskançlık, öfke, namus, iflas, psikolojik sorun vb. gibi cinayeti "haklı" gibi gösterecek, cinayeti meşrulaştırmaya çalışan ifadeler kesinlikle kullanılmamalı. Bu bahanelerin kadın cinayetlerini meşrulaştırmasının yanı sıra "haksız tahrik indirimi" talebiyle mahkemeye delil olarak gösterilebildiğı unutulmamalı.²

² Detaylı bilgi için Bkz. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), 2016, ss. 61-69. Kadın ve medya: toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

Özetle medya, kadına yönelik şiddette ortam hazırlayan ve aynı zamanda üreten bir tutum benimsemektedir. Dikkat çekilmesi gereken nokta; kadına şiddeti körükleyen, destekleyen, besleyen ve bunu meşrulaştıran temel dayanakların/nedenlerin ortaya konması ve bunların irdelenmesi iken, medya burada tam tersi bir yaklaşım sergilemektedir. Medya burada ataerkil düşünce ideolojisini aktarmakta ve aynı zamanda baştan çıkarılma oyununu oynayarak fiziksel şiddetten daha tehlikeli/yıpratıcı olan söylemsel şiddeti yeniden, kurgulayarak üretmektedir.

2.2.2. Şefika Etik Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi

2.2.2.1. Haber Metni

Kadına şiddette son nokta

SIĞINMA EVİNDEN ÇIKARDI

Manisalı 2 çocuk annesi Şefika Etik, 19 yıllık dayakçı kocayı terk edip sığınma evine yerleşti. İşsiz koca İbrahim Etik, dün dil dökerek kadını eve getirdi. Bir saat geçmeden yine şiddete başladı. Kadın elinde mutfak bıçağıyla kendini banyoya attı.

BIÇAKLADI, EVİ ATEŞE VERDİ

Banyoya dalan gözü dönmüş koca, bıçağı kadının sırtına sapladı. Şefika Etik acı içinde kıvrılırken, koca tüpü açıp evi ateşe verdi. Yangına gelen itfaiye, kadını kanlar içinde buldu. Etik “İhanete uğradım, bıçakladım” dedi. Kadın kurtarılamadı.

Manisa Hafsa Sultan Mahallesi’nde yaşanan olay dehşet yarattı. 38 yaşındaki Şefika Etik, sırtında bıçakla ambulansa alınıp hastaneye kaldırıldı.

Resim 3: “Kadına şiddette son nokta” haberi, Habertürk Gazetesi, 7 Ekim 2011.

2.2.2.2. Haber Çözümlemesi

7 Ekim 2011 tarihinde Haber Türk Gazetesi Şefika Etik cinayeti ile ilgili haberi sürmanşette “günün olayı” olarak kamuoyuna sundu. Sarı renk ve kalın puntolarla yazılmış “Kadına Şiddette Son Nokta” başlığı, haberin çekiliğini ve habere ilgiyi artırma amacını taşımaktadır. Çarpıcı başlığın haber fotoğrafı üzerine konuş şekli, cinayet aletini ön plana çıkarmaktadır. Cinayet aleti olarak kullanılan bıçak gösterge, gösterilmek istenen de şiddetin boyutudur.

Haberin sunumu ve seçilen fotoğraf ele alındığında, ataerkil düşünce yapısının gazete yöneticilerinin bilinçaltından yansımaları görülmektedir. Haber başlığı kadına şiddeti eleştirerek bu yaraya parmak basarken, haber fotoğrafının yayınlanma biçimi toplumdaki şiddet eşiğinin yükselmesine ve normalleşmesine ortam hazırlamaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf, mozaikleştirme yapılmadan okura sunulmuştur. Fotoğrafta ölmüş olan kadının morarmış gözleri, kanlar içindeki çıplak bedeni ve cinayet aracı sırtında net bir şekilde görülmektedir. Kadın bedeninin medya tarafından nasıl metalaştırıldığı görülmektedir. Nihayetinde medyada yer alan her haber ve fotoğraf, medya profesyonelleri tarafından bilinçli bir şekilde hazırlanmakta ve basılmaktadır. Bu haberde kadın bedenin temsil ediliş şekli tamamen bilinçli olarak kodlanan görüntüsel bir göstergedir.

“Medyada ötekilerin temsil ediliş ve yer alış biçimlerine baktığımızda bir tür özensizlikmiş, gözden kaçıveren ayrıntıların, dikkatten kaçanmış hissi veren, ancak son derece farkında olunarak kodlanan görüntüsel göstergeler öteki’ni biz’in bakışları önünde savunmasız bırakır (Yanikkaya, 2009: 26)”.

Haberin içeriğinde cinayetle ilgili her türlü ayrıntının tek tek verilmesi var olan şiddeti yeniden ve yeniden söylemsel olarak üretmektedir. Maktulün yakınları için alışılsı güç olan bu psikolojik durumun ayrıntılarıyla sunularak bir mizansen havası içinde verilmesi habere olan ilgiliyi arttırma amacını gütmektedir. Haberin pornografik anlatısı ve haberde kullanılan fotoğraf, kadın istismarının en çirkin yoludur. Haberin sunuş şekli, kendini savunması mümkün olmayan maktulün yaşadıklarına dayandırmaktadır. Gerçek gibi aktarılan ve sunulan haberler algıya yön vermektedir. Bu nedenle okuyucu/izleyici tarafından yargılanmakta hatta kimi zaman toplum nezdinde mahkûm bile edilebiliyor (TGC, 2016 : 60). Kadına yönelik şiddet ve cinayeti arttırıcı bir etkiye sahip olan pornografik anlatış ve pornografik görüntüler aynı zamanda şiddete karşı olumsuz algıyı ve ideolojiyi ortadan kaldırmaktadır. Bu da toplumun şiddete duyarsızlaşmasını sağlamaktadır:

"Günümüz insanının ölüm karşısındaki tavrına, bu tavrın içerdiği ikililiğe işaret ettiği için, pornografi doğru kavram. Çünkü hem yasağı hem de ihlali içerir pornografi. İhlalin aynı zamanda bir kışkırtma üzerine kurulu olduğuna işaret eder. Bir başka deyişle metaforunu cinsellikten almış bir ölüm söz konusudur burada. Ama bu cinselliği yalnızca bastırılmış, yasaklanmış, üzeri örtülmüş bir şey değil, aynı zamanda Foucault'nun sözünü ettiği türden gizli bir haz bölgesi, bir itiraf konusu olarak söz dökülmeye zorlanmış, kışkırtılmış bir cinsellik olarak da düşünmek gerekir. Ancak o zaman bugünün toplumunun ölüm görüntülerini neden sürekli çoğaltıldığını, ölüm karşısında yaşanan suskunluğa neden bir başka düzlemde bozduğunu, insanların ölümü daima bir aşırılık olarak, bir skandal olarak, sıra dışı bir felaket olarak temsil etmeğe kışkırttığını anlayabiliriz (Gürbilek, 2001: 34)."

Kadın bedeninin medyada bu şekilde temsil edilmesi ve kullanılan eril dil, pornorafik iletişime örnek teşkil etmektedir. Cinsiyetçi ve ataerkil bir bakış açısıyla ele alınan haber, şiddeti (cinayeti) normalleştirmekte ve usulleştirmekte'dir.

“Medyanın temsil ettiği kadınlar çoğunlukla suçlu ya da mağdur kadınlar oluyor, bunlar haber yapılırken de pornografiden ödünç alınmış bir anlatıyla birlikte –eğer örneğin kadın mağdur olan ise- üzerine uygulanan şiddet ya meşrulaştırılıp, kanıksatılıyor, ya da istisnaileştiriliyor (Alankuş, 2007: 50)” .

Habertürk gazetesinde yayınlanan haber, kamuoyunda infial yaratmış ve tartışmalara yol açmıştı. Habertürk gazetesine özellikle de Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı 'ya, siyasi liderler, STK'lar ve kamuoyundan tepkiler geldi. O dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, Habertürk' ün manşeti ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

“Kadına yönelik şiddetin, ülkemizin baş edilmesi gereken çok önemli bir sorunu olduğunun bütün kesimlerce fark edilmiş olması olumlu bir gelişmedir. Ancak, bu konudaki duyarlılığı harekete geçirmek adına da olsa, kadına yönelik şiddeti işleyen haberlerde, şiddetin toplumun ruh sağlığını olumsuz etkileyecek biçimde sergilenmemesi için de azami özen gösterilmesi gerektiği açıktır. Sürmanşette yer verilen fotoğrafın, şiddete karşı duyarlılık yaratmanın ötesinde, eşi tarafından öldürülen bir kadının ölü bedenini sergileyerek, hayatını kaybetmiş de olsa en başta bir kadının kişilik haklarını zedelediğini düşünüyorum (Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü, 2011).

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği 'de haberi şöyle eleştirmiştir:

“Fotoğraf, toplumun ruhsal sağlığını umursamamakta, ölenin kişilik haklarını hiçe saymakta ve kadınlara gözdağı vermekte bir son nokta olmuştur. Ölen kadın, onun çocukları ve yakınları, sayenizde sonsuza dek yaşayacak bu fotoğrafla tekrar tekrar istismara uğrayacaktır. Sorumluların özür dilemesi tek doğru şey olacaktır (Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü, 2011).

Haklı Kadın Platformu ise,

“Çarpıcı olsun diye bu tür fotoğraflar kullanmak, kadını istismar etmenin en çirkin yoludur. Ölmüş, savunmasız bir insanın kişisel haklarını yerle bir etmiştir. Cinsiyetçi yaklaşımdan uzak, etik kurallara duyarlı bir medya istiyoruz (Tuduk, 2011).

Aile ve Sosyal Politikalar Eski Bakan'ının, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nin ve Haklı Kadın Platformu'nun habere ve haberin sunuş şekline vermiş oldukları reaksiyon ortak bir paydada buluşmaktadır. Medyada bu tarz haberlerin ele alınış şeklinin kadına karşı şiddete duyarlılığı arttırmaktan ziyade, kamuoyunun psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine ve duyarlılığın azalmasına ortam hazırlamaktadır. Nitekim medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin hem toplumun hem de medyanın etik kuralları çerçevesinde ele alınması gerektiğine dikkat çekilmişti. Kamuoyunda oluşan bu tepkilere ilişkin Habertürk Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı "Rahatsız oldunuz değil mi?" başlıklı yazısında haberde kullanılan görsel için şu cevabı verdi:

"... O fotoğrafı niye bastım biliyor musunuz? Bu tepkiler için. Sizin içinizi acıtmak için. Yüreğinizi dağlamak için. Kızmanız için, köpürmeniz için. Çünkü **"kadına şiddet"** denilen **"rezilliğin"**, gözü morarmış bir kadından ibaret olmadığını gözünüze sokmak için. (...) Fotoğrafa bakıyor ve geçiyorsunuz. Çünkü kadına şiddet denilen şeyin **"morarmış bir gözden ibaret"** olduğunu düşünüyorsunuz. (...) Morarmış göz sizi acıtmıyor. Dolap kapağına çarpsa da morarır o göz. İlle de erkek şiddetini gösteriyor çünkü. Ama o **"bıçak"** sırta saplanmış, o koca bıçak her şeyi gözünüze sokuyor. Ve siz bunun gözünüze sokulmasından hoşlanmıyorsunuz. Kendi ölçülerinizi aşıyor çünkü bu gerçek. Çünkü fazla rahatsız edici. Vicdanınıza dokunuyor. (...) Kadına şiddet budur. Morarmış bir göz değil, sırta saplanmış bıçaktır. (...) 11 yaşındaki kızım görsün diye bastım. Şimdiden erkek egemen toplumun kadına uyguladığı şiddeti görsün ve bu şiddete karşı sessiz kalanlara tepki göstermeye 11 yaşında başlasın diye bastım. Yarın yine basacağız böyle fotoğrafları (Altaylı, 2011)".

Tepkilere verdiği yanıtta 11 yaşındaki kızı için erkek egemen toplumun yapabilecekleri konusunda uyarmak ve ders vermek bu dersin neticesinde kızının bu tip baskılara sessiz kalmayan bir birey olması amacını güttüğünü belirtmektedir. Ancak cinayete konu olan kişinin şiddete karşı tepki gösterip sığınma evine başvuran, kaderine razı gelmeyip yaşama hakkı için mücadele eden bir kadının ve bu hakkını aradığı için karşılaştığı şiddetin haberini yaptığını unutmamalıdır. Diğer bir ifadeyle haber, Şefika Etik' in kaderine razı gelmeyerek maruz kaldığı şiddetten kurtulma çabası sonucunda cezalandırıldığını konu almaktadır. Haberin alt metninde ayağını denk almazsan başına

gelecek budur mesajı yatarken, 11 yaşındaki bir kızın bu haberden, bu şiddete karşı ses çıkarmalıyız sonucuna varması beklentisi içinde olmak abesle iştigaldir. Bir diğer önemli nokta ise, Fatih Altaylı'nın bireysel amaçlar doğrultusunda 11 yaşındaki kızına göre haberi yorumlamasıdır. Haberi 11 yaşındaki kız çocuğuna göre sunması ve olayı onun üzerinde yorumlaması hem habercilik etiğine hem de gazetecilik mesleğine aykırılık teşkil etmektedir. Haberin bireysel amaçla kendini haklı çıkarmak gibi gaye taşınması da haberciliğin toplum yararına olması ilkesini hiçe saymaktadır.

Şiddetin nicelik olarak önemine vurgu yapmak, kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılık, bilinç ve farkındalık yaratmak, haberde pornografik bir üslup ve pornografik fotoğraf kullanılarak yapılmamalıdır. Bu düşünce tarzı ataerkil yapının bir ürünü olmakla birlikte, medyanın cinsiyetçi yaklaşımının bir sonucudur. Çünkü morarmış bir göz de şiddettir, sırtta saplanmış bir bıçak da şiddettir. Şiddetin azı çoğu yani niceliği, sıklığı ve yoğunluğu olmaz. Burada önemli olan şiddetin erkek ya da kadına yapılması da değil, önemli olan ve dikkat edilmesi gereken nokta; her türlü şiddetin şiddet olduğudur. Ekonomik şiddette, fiziksel şiddette, söylemsel şiddette, medyatik şiddette; şiddettir.

Mecmua dergisi için Ayşe Arman'a röportaj veren Habertürk Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı'nın hem verdiği röportajın ayrıntıları hem de çektiği resimde oldukça dikkat çekicidir.

“ (...) O fotoğrafı ortalığı provoke etmek için mi koydun, yoksa doğal bir gazeteci refleksi miydi? İki de. Türkiye’de gazeteci ve gazetecilik kalmadığı için gazetecilik yapanlar garipseniyor. Gazeteci o fotoğrafı koyar. Abdi İpekçi koyardı. Çetin Emeç koyardı. Ertuğrul Özkök koyardı. Bizim işimiz, toplumun eşekliklerini toplumun gözüne sokmak. (...) Peki, sen o fotoğrafı koydun diye bu ülkede şiddet azalacak mı? Şiddet azalmayacak. Ama şiddetin ne olduğunu herkes görecektir, anlayacak, Şiddete karşı tepki artacak. Şiddete karşı müeyyide artacak. Kadınlar daha fazla korunacak. Korunmaları gerektiğini herkes anlayacak. (...) Şiddetin cinsiyeti var mı sence? (...) Şiddet her yerde şiddet. Erkeğin kadına, kadının erkeğe fark etmiyor (“Hande istesin herkesi kapıya koyarım! Fatih Altaylı’dan ilginç açıklamalar!”, 2011).

Resim 4: “Hande istesin herkesi kapıya koyarım! Fatih Altaylı’dan ilginç açıklamalar! , 2011.

Röportaj için kullanılan fotoğrafta bir empati çabası var ancak doğru empati “benim başıma gelse nasıl hissederim?” değil “bu yapılan doğru mu?” sorusundan yola çıkılarak yapılandır. Hatayı hata ile örtme bir şeylerin düzelmesi için doğru bir yaklaşım değildir. Hataya hata ile karşılık vermek daha fazla hatayı doğuracağı gibi, şiddete şiddetle karşılık vermek daha fazla şiddeti doğurur.

Buna ilaveten haberde cinayetin tüm ayrıntılarının tek tek verilmesi, seçilen sözcükler, yapılan tanımlar ve nitelemeler; TGC tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan ‘MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu’nda yer alan, “Şiddet haberi; ‘Kadın cinayeti’ haberi; Cinsel saldırı, taciz, tecavüz haberi yaparken” belirlediği etik maddelerin çoğuna uymamaktadır:

1. Şiddete uğrayanın değil, şiddeti uygulayanın fotoğrafları yayınlanmalı.
2. Mağdurun kişilik haklarına saygı duyulmalı, örneğin yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlatırma gayretinde olunmamalı.
3. Cinayetin sorumlusu olarak cinnet, kıskançlık, öfke, namus, iflas, psikolojik sorun vb. gibi cinayeti "haklı" gibi gösterecek, cinayeti meşrulaştırmaya çalışan ifadeler kesinlikle kullanılmamalı. Bu bahanelerin kadın cinayetlerini meşrulaştırmasının yanı sıra "haksız tahrik indirimi" talebiyle mahkemeye delil olarak gösterilebildiği unutulmamalı.
4. Melodramdan, sansasyon ve pornografiden kaçınılmalı. Cinayetin ayrıntılarını pornografik olarak resmederek şiddetin pornografisi üretilmemeli.
5. Öldürülen kadının bedeni teşhir edilmemeli. Bunun yerine zanlı ve zihniyeti teşhir edilmeli.

6. Şiddeti sıradanlaştıran olay mahalli fotoğrafları kullanılmamalı.
7. Fotoğraf ve görsel malzeme seçiminde ve kullanımında dikkatli olunmalı, maktulün fotoğrafı ya hiç kullanılmamalı veya olay sonrası değil öncesinde çekilmiş fotoğrafı, eğer gerek varsa kullanılmalı.
8. Haberde 5N1K kuralını uygularken, "neden "in yanıtı katilin sözde gerekçelerinde değil, cinayete giden süreçte yaşanan sorunlar da olmalı.
9. Süslenmemeli. Soslanmamalı. Trajikleştirmemeli. Dramatikleştirilmemeli. Romantikleştirilmemeli. Magazinleştirilmemeli(TGC, 2016: 63-68)³.

Sonuç olarak, gazetede yer alan bu haber ve kullanılan fotoğraf düşünülmüş ve planlanmış bir şekilde kamuoyuna sunulmuştur. Ataerkil ideoloji ve cinsiyetçi bir yaklaşımın ürünüdür. Ölüm ve cinayet haberlerinin sunumunda kullanılan görüntülerin altında yatan mana ya da sunumdaki pornografi ile şiddetin kontrolsüzce kamuoyuna sunulması habercilik etiğiyle de herhangi bir şekilde bağdaşmamaktadır. Pornografik iletişimin ve söylemsel şiddetin en belirgin örneklerinden biri olan bu haber, medyanın kadın bedenini nasıl metalaştırdığını, şiddeti yeniden nasıl ürettiğini ve kadın cinayetlerini nasıl normalleştirdiğini açıkça göstermektedir.

2.2.3. Münevver Karabulut Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi

2.2.3.1. Haber Metni

24 yıl ceza alan Münevver Karabulut'un katili, "Yeni hayata hazırlanıyorum " dedi.

'HUKUK OKUYACAĞIM'

"Üniversite sınavlarına gireceğim. Hukuk okumak istiyorum. Tahliye olacağım 34'üncü yaşına hazırlanıyorum."

'SPOR YAPIYORUM'

"Cezaevinde ilk başta kilo aldım. Spor yaparak verdim. Şimdi 21 yaşındayım. Burada spor yapıp ders çalışıyorum"

'ÇİN'E GİDECEĞİM'

³ Detaylı bilgi için Bkz. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), 2016, ss. 61-69. Kadın ve medya: toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

“1-1,5 yıl Çin’de yaşadım. Çıkınca Çin’de uluslararası hukuk okumak istiyorum. Çincemi geliştirmeye de çalışıyorum.”

‘İYİ MİYİM BİLMİYORUM’

“Bin mahkûma bir psikolog var, bir kez görüşebildim. Ruh halim iyi mi bilmiyorum. Buradaki herkes gibiyim.” ‘Bana verilen hapis fazla’ 2009’un mart ayında Münevver Karabulut’u öldürüp, kafatasını kesen Cem Garipoğlu, ‘Adil yargılanma olmadı. Kamuoyu baskısıyla en üst sınırdan mahkûm edildim. Ceza fazla AİHM’ye başvurduk’ dedi.

‘Pişmanlık’ sorusuna cevap yok

Münevverle ilgili sorulara “Avukatımın onayı olmadan konuşmam” diyen Garipoğlu, “Pişman mısın?” sorusunu yanıtsız bıraktı.

SAÇLARINI KAZITTI

Silivri Cezaevine girdikten sonra saçlarını kazıtan Cem Garipoğlu, 2 kişilik koğuşta bir gasp mahkûmuyla kalıyor.

Resim 5: “34 Yaşımı Bekliyorum “ haberi, Habertürk Gazetesi Haberi, 6 Aralık 2012.

2.2.3.2. Haber Çözümlemesi

Haberin makro yapı çözümlemesinde başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları gibi unsurlar ele alınmaktadır. 6 Aralık 2012 tarihinde Habertürk gazetesi, Münevver Karabulut cinayeti ile ilgili yaptığı özel röportajı sürmanşette verdi. Haber sarı renkli ve büyük puntolarla yazılmış ve oldukça dikkat çeken “34 YAŞIMI BEKLİYORUM ” başlığı altında okuyucuya sunulmuştur. Röportajın ayrıntılarında öne çıkarılan spotlar ve haberin başlığı, Münevver Karabulut cinayetini işleyen Cem Garipoğlu bir katilden çok; umutları, hayalleri ve geleceğe dair planları olan masum bir genç gibi kamuoyuna sunmaktadır.

Haber girişi, ‘24 yıl ceza alan Münevver Karabulut’un katili, ‘‘Yeni hayata hazırlanıyorum ‘’ dedi cümlesiyle başlamaktadır. Cümlede katil tanımlamasının ardından isim kullanılmadığı ve aldığı cezayı ön plana çıkarttığı görülmektedir. Bu cümlemin alt metni, cinayetten dolayı alınan cezanın çokluğuna dikkat çekmektir. Kırmızı üzerine beyaz renkte ve büyük puntolarla yazılmış ve tırnak içine alınmış “HUKUK OKUYACAĞIM”, “SPOR YAPIYORUM”, “ÇİN’E GİDECEĞİM” ve “İYİ MİYİM BİLMİYORUM” spotları ile vahşice ve barbarca işlenmiş bir kadın cinayetinden çok, haksız yere hayatı ve özgürlüğü başkaları tarafından kısıtlanmış, buna rağmen iyi şeylerle ilgilenmeye devam eden hayata tutunmaya çalışan bir genç profili çizilmektedir. Katilin “HUKUK OKUYACAĞIM” ifadesi, aldığı cezanın çok olduğunu ve ülkenin hukuk sistemine ve yargıya getirilmiş olan bir eleştiridir. Aynı şekilde Habertürk gazetesinin bu başlığı okuyucunun dikkatini çeken biçimde yazmış olması, katil gibi gazetenin de adalete ve yargıya getirmiş olduğu bir eleştiridir. Yine aynı metin de yer alan “İYİ MİYİM BİLMİYORUM” haberin ayrıntıların da “*Bin mahkûma bir psikolog var, bir kez görüşebildim. Ruh halim iyi mi bilmiyorum. Buradaki herkes gibiyim.*” İfadesi ile katil, hapisanedeki yönetim ve psikologların yetersiz olduğu noktasına dikkat çekmek istemektedir. Özetle haberin sunuş biçimi ve verilen mesaj, haberin konusunu vahşice işlenmiş bir kadın cinayetinden uzaklaştırmaya çalışmak ve okuyucu algısı bu yönde değiştirmekle birlikte, kamuoyu nezdinde katili masum göstermektir.

“Şiddet olaylarının haber metinleri tarafından gerçekliğe dönüştürülmesinde, genel olarak tüm haber metinleri için geçerli olan, “kişiselleştirme”, “dramatize etme” ve “normalleştirme”

gibi süreçlerin geçerli olduğu söylenebilmektedir (Akt. Erol, 2014: 39).”

Haber metni incelendiğinde cinayetin nasıl kişiselleştirildiği, normleştirildiği ve dramatize edildiği görülmektedir. Haberin sunum şekli olayı dramatize ederek ve aynı zamanda katilin gözünden aktararak okuyucuyla bir yakınlık hissi kurma amacı güdülmüştür.

Haberin mikro analizi ve retorik için, haberde kullanılan görsel önem arz etmektedir. Münevver Karabulut’un katili Cem Garipoğlu gözleri yere doğru süzülen, üzgün, yakışıklı bir genç fotoğrafı adeta başka bir fotoğrafı işaret ediyor gibi. Özenle seçilen ve röportaj için tercih edilen bu fotoğraf, katili **masum** bir genç olarak kamuoyuna sunmuştur. Yani fotoğrafın katilin pişmanlığını kamuoyuna ispat ve kanıtlamak amaçlı kullanıldığı apaçık görülmektedir. Fotoğrafın hemen altın kullanılan başlıkta “SAÇLARINI KAZITTI” haberinin açıklanmasında “*Silivri Cezaevine girdikten sonra saçlarını kazıtan Cem Garipoğlu, 2 kişilik koğuştaki bir gasp mahkûmuyla kalıyor.*” ifadesinde Cem Garipoğlu için herhangi bir sıfat kullanılmamıştır. Ama “*gasp*” mahkûmuyla kaldığı şeklinde belirtilmesi suçsuz bir insanın suçlu ve tehlikeli insanlarla aynı ortamda tutulduğu üzerinde durulmuştur. Ruhsal çöküntü içinde olduğunu (Saçlarını kazıtması) belirterek işlediği cinayetten dolayı pişmanlık duyduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Buna ilaveten fotoğrafın hemen yanında yer alan “*Bana verilen hapis fazla*” haberinde, katil ile beraber gözetiminde verilen cezaya itiraz ettiğini ve fazla olduğunu ve bu cezanın tamamen kamuoyu baskısıyla verildiğini gerçekte bunu hak etmediğini ve AİHM’ye başvuru yapmasını onayladığını ve savunduğunu görmektedir. Bu noktada hem gazete ve haberi yapan kişi de söylemsel olarak şiddeti yeniden üretmektedir. Çünkü, katile kendi propagandasını yapma ortamı hazırlanmış ve sunulmuştur. Haberin röportaj olarak okuyucuya aktarılması gazetenin söyleminden ziyade cinayet işleyeninin söylemi iletiliyor. Ancak gazetenin sunum şekli, konu katilin umutları, hayalleri, hedefleri ve kendi ruh hali olduğunda yazı karakterinin zemin ile ilişkisi dikkat çekici unsurlar kullanılarak yapılmakta ve kamuoyu algısı bu yöne çekilmektedir. Diğer bir yandan “pişmanlık sorusuna” verdiği cevap diğerlerinden ayrı sunularak okuyucunun dikkatinden kaçırılma amacı gülmüştür. Haberin ayrıntılarına dikkatlice bakınca çoğu zaman gazetenin, Cem Garipoğlu için “katil” vb. sıfatları kullanmadığını da görmekteyiz. Toplum tarafından haksız yere cezalandırılmış bir

gencin avukatlığını yaparcasına katili ve cinayeti meşrulaştırdığını, savunduğunu ve haberi bu şekilde okuyucuya aktardığı söylenebilir:

Medyada temsil edilen imgelerin veya söylemlerin gerçeklikle doğrudan bağı olmasa da anlamlandırma süreci içinde bir tür anlamsal “yuvarlama” işlemi yapılarak, buçuktan tam sayıya ulaşan bir rakam gibi, baskın anlamlandırma pratiğinin içinde belirli ve benzer bir anlama karşılık gelir. Böylece aslen nesnenin kendisi olmayan ancak o nesneyi temsil eden görsel/sözel/işitsel gösterge, izler kitlenin, nesnenin kendisi imiş gibi davrandığı bir göstergeye dönüşür. Bu noktada gerçeklik ve anlamlandırma pratiği açısından sorunlu bir alan oluşur. Çünkü özellikle haber medyasının izler kitleye geçmesini istediği his de budur (Yanıkaya, 2009: 16)

Yanıkaya’nın ifade ettiği gibi gazetenin haberi sunuş şekli bu perspektifte çözümlenebilir. Gazetenin haberi hedef kitleye yani kamuoyuna aktarması, sahip olduğu ve savunuculuğunu yaptığı ataerkil düşünce yapısını katilin röportajı üzerinden ima yoluyla yorumlamaya açık bir sunumla “yuvarlama” yapılarak, haberde bir anlamlandırma pratiği oluşturulmuştur.

Etik ilkeler çerçevesinde ele alındığına haber, cinayet olayını dramatize ettiği gözükmektedir. Katili masum diye kamuoyuna sunan haber cinayet olayını hafifletmekte ve konuyu farklı yönlere çekerek kamuoyu algısını değiştirme amacı gütmüştür. TGC tarafından bu çerçevede “Kadın cinayeti haberi” yaparken dikkat edilmesi gerek hususları göz ardı edildiği açıkça görülmektedir. Bu hususlar şunlardır:

1. Cinayetin sorumlusu olarak cinnet, kıskançlık, öfke, namus, iflas, psikolojik sorun vb. gibi cinayeti "haklı" gibi gösterecek, cinayeti meşrulaştırmaya çalışan ifadeler kesinlikle kullanılmamalı. Bu bahanelerin kadın cinayetlerini meşrulaştırmasının yanı sıra "haksız tahrik indirimi" talebiyle mahkemeye delil olarak gösterilebildiği unutulmamalı.
2. Haber metni, cinayeti dramatize eden unsurlar içermemeli.
3. Kadın cinayetleriyle ilgili hukuki süreçlerde, kadın katillerine yaygın olarak verilen "haksız tahrik" ya da "iyi hal" gibi

indirimlerin ne kadar hukuki ya da ne kadar "ideolojik/ siyasal/ahlaki yaklaşımlarla" verildiği, bu yaklaşımların yeni cinayetleri teşvik edip etmediği sorgulanmalı(TGC, 2016: 63-68)⁴.

Medya'nın söylemsel şiddetti ve şiddet ideolojisini nasıl yeniden ürettiğini, kamuoyuna bunu ideolojik olarak nasıl empoze ettiğini, işlenen cinayette katili nasıl savunduğunu, kadınların kişilik ve özlük haklarına ve kadınlara karşı yapılan tecavüz, şiddet ve cinayetlerin nasıl meşrulaştırdığını ya da normalleştirdiğini; kadına yönelik tecavüz, şiddet ve cinayetlerinin medya tarafından nasıl ataerkil bir bakış açısıyla ele alındığı bu haberde net bir şekilde görünmektedir.

2.2.4. Çilem Hülya Berkil Cinayetinin Haber Metni ve Çözümlemesi

2.2.4.1. Haber Metni

TATİL DÖNÜŞÜ SEVGİLİSİNİN ÜZERİNE BENZİN DÖKTÜ

SARILDI SONRA YAKTI

Antalya'da görülmemiş vahşet. Benzinle yakılarak feci şekilde ölen genç kadının sevgilisini tutuklatan ifadeye Hürriyet ulaştı.

TEK TANIK ORMANCI

Çilem Hülya Berkil (30), erkek arkadaşı Abdurrahman Göçer'le (37) tatil için geldiği Kemer'den Ankara'ya dönerken otomobilde kavga çıktı. Otomobil, Döşemealtı'daki ormanlık alanda durdu. Vahşete nöbet tutan ormancı tanık oldu: "Araçtan öfkeli indiler. Erkek kadının üzerine bidonla bir şey döktü."

ÇAKMAĞI UZATTI

"Çift bir ara sarılarak öylece bekledi. Sonra yine kavga ettiler. Erkek, sigara yakıp çakmağı uzatınca kadın yanmaya başladı. Adam paspasla söndürmeye çalıştı, sonra üzerine atladı. Otomobile bindirip götürdü." Ağır şekilde yanan çilem, öldü. Kolları yanan Göçer, tutuklandı.

Çilem Hülya Berkil, önceki gün Ankara'da toprağa verildi.

⁴ Detaylı bilgi için Bkz. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), 2016, ss. 61-69. Kadın ve medya: toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

Resim 6: “Sarıldı sonra yaktı” haberi, Hürriyet Gazetesi, 27 Ağustos 2013.

2.2.4.2. Haber Çözümlemesi

Haberin makro yapı analizine bakıldığında, haber için bir alt başlık ve bir de üst başlık kullanıldığı görülmektedir. Haberin üst başlığına bakıldığında yani “TATİL DÖNÜŞÜ SEVGİLİSİNİN ÜZERİNE BENZİN DÖKTÜ” cümlesinde dikkat çeken kelime “sevgili” kelimesidir. Sevgili kelimesi anne, eş vb. gibi kalıplaşmış rol ve kimliklerle benzetilerek, cinayet meşrulaştırmaya çalışılmıştır. Haberin üst başlığı ise büyük, kalın ve beyaz zemin üzerine siyah renkte yazılmış olan “SARILDI SONRA YAKTI” cümlesidir. Haber başlığının beyaz zemin üzerine siyah, kalın ve büyük puntolarla yazılan “SARILDI” ifadesi cinayeti bir babanın çocuğunun kulağını çekmesi gibi bir anlam yükleyerek “aslında seviyordu” mesajı vermektedir. Cinayet haberinin anlatımına herhangi bir katkısı olmayan bu ifadenin alt metni, cinayeti dramatize etmek ve normalleştirmektir.

Ataerkil kamu düzeninde hâkim olan genel görüş, erkeğin egemenliğini ve kadın üzerindeki haklarını bu tarz söylemlerle meşrulaştırma yöntemini benimser. “SARILDI” ve “YAKTI” ifadelerinin bir cinayet haberinde aynı cümle içinde kullanılması bir tezatlık örneği oluştururken okuyucuya katilin cinayeti işlemek zorunda kaldığı mesajı verilmekle birlikte, katilin yaşadığı ruh hali yansıtılmaya çalışılmıştır. Tıpkı çok sevdiği atı sakatlanan birinin acı çekmesin diye atını içi yana yana öldürmesi gibi bir senaryo benzerliği oluşturma çabası, ataerkil düzende erkeğe yüklenen rolün savunuculuğunu üstlenen bir anlayışın ürünüdür.

Haberin spotunda ve detayında yer alan ‘görülmemiş vahşet’, ‘feci’, ‘vahşete nöbet tutan ormancı’ gibi ifadeler haberi çarpıcı kılmayı hedeflemektedir. Ayrıca haberin detayında cinayetle ilgili her türlü ayrıntının tek tek verilmesi, bir film senaryosu gibi sunması, hikâyeleştirmesi cinayeti sıradanlaştırmakta ve şiddetin yeniden üretimine neden olmaktadır.

Aldatılan, tecavüze uğrayan, başına bin bir felaket gelen kadınlar medyanın en bol kullandığı malzemelerdendir ancak burada da kadınların temsil edilme biçimleri, bilgilendirme amacı şöyle dursun olabildiğince duygu sömürüsü odaklıdır. Özetle asıl temsil edilen kadınların çaresizliği, zavallılığı, hatta kimi zaman da bu durumu “hak etmiş” olmalarıdır (Tanrıöver, 2007: 159).”

Tanrıöver’inde (2007) ifade ettiği gibi, bu haberde kullanılan fotoğraf da kadının “*cinsel nesne*” olarak sunulması kadın bedeninin metalaştırılmasına örnek teşkil etmektedir. Hürriyet’in haberinde kullanılan fotoğraf, haberin niteliğinin önüne geçmekte ve okuyucunun algısını haber metninden ziyade haber fotoğrafına çekmektedir. Kadın bedeninin bu şekilde sunulması normal şartlar altında sıradan bir görüntü olan fotoğrafın cinayet haberi ile birlikte kullanılması ve evli bir adam olan katil Abdurrahman Göçer’in sevgilisi rolüyle okuyucuya aktarması maktule “zaten iffetsizdi” söyleminin alt metnini oluşturmaktadır. Binark ve Berk bu konuda şunları ifade etmektedirler:

Medya kadının bedeninin teşhir edilmesi ve erkeğin bakışına sunulmasından da öteye giderek kadını erkeğin cinsel arzularını

tatmin eden bir “meze”ye indirgeyebilir (Binark ve Bek, 2007: 154).

Haberde kullanılan cümleler etken yapıdadır ve kesinlik içeren geçmiş zaman ifadeleri kullanılmıştır. Haberin retoriğinde ikna amaçlı ormancı tanık gösterilmiştir. Bununla birlikte cinayetin detayları sanki her şey kamerada kayıt edilmiş gibi net ve kesin bir üslupla tek tek anlatılmıştır. Mikro yapı çözümleme çerçevesinde ele alınan haber görselinde kadın bedenini erkeğin bakışına sunulmaktadır. Cinayeti normalleştirme ve pornografik iletişimin örneklerinden biri olan bu görsel, haberin başlığı ile birlikte ele alındığında tamamen cinsiyetçi ve şiddeti tetikleyen, bu tarz giyinen kadınların bunu hak ettiği imajı vererek kamuoyunun katil hakkındaki düşünce ve tutumlarını etkileme ve değiştirme ile birlikte cinayeti ve katili savunma amacını gütmektedir. Böylece kamuoyuna kadına yönelik şiddetin sebebini düşündürmekten ve sorgulamaktan ziyade, medya tarafından hazırlanmış mesaj direkt aktarılmakta ve okuyucu pasif hale getirilmektedir.

Haber, TGC tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan ‘MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu’nda yer alan, “Şiddet haberi; ‘Kadın cinayeti’ haberi nasıl yazılmalı” başlığı altında yer alan etik maddelerden şunlara uyulmamıştır:

- Cinselliğe dair gereksiz ayrıntılar ve magazinел yaklaşımardan uzak durulmalı, haber yazımında çekici veya heyecanlı hikâye üslubu kullanılmamalı.
- Öldürülen kadının bedeni teşhir edilmemeli. Bunun yerine zanlı ve zihniyeti teşhir edilmeli.
- Fotoğraf ve görsel malzeme seçiminde ve kullanımında dikkatli olunmalı, maktulün fotoğrafı ya hiç kullanılmamalı veya olay sonrası değil öncesinde çekilmiş fotoğrafı, eğer gerek varsa kullanılmalı(TGC, 2016: 63-68)⁵.

Haberin sunuş biçimi ilk bakışta normal gibi görünse de, detaylarına bakıldığında alt metnin cinayeti normalleştirdiği görülmektedir. Kadına hak etmiş imajı veren haberin detayları ve haberde kullanılan görsel, şiddet eşiğini yükseltmekte ve kadını ötekileştirmektedir. Etik ilkelere uygunluğu olmayan bu tarz haberler, toplumsal

⁵ Detaylı bilgi için Bkz. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), 2016, ss. 61-69. Kadın ve medya: toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak bir yana dursun bu eşitsizliği artırmaktadır. Toplumun algısını değiştirerek bu tarz cinayetleri toplum nezdinde kabullenir hale getirmektedir. Nitekim bunun sonucunda şiddetin karşısında duran, kadını koruyan ve savunan bir toplum yerine; şiddete daha meyilli ve saldırgan bir toplum meydana getirmektedir.

2.2.5. Sarai Sierra Cinayetinin Haber Metni Ve Çözümlemesi

2.2.5.1. Haber Metni

EŞİNİ TERK edip gelmiş

Vahşice öldürüldüğü ortaya çıkan ABD’li Sarai Sierra’nın katilini arayan polis, ilginç bilgilere ulaştı. Genç kadının, İstanbul’a gelmeden önce eşiyle kavga edip evinden ayrıldığı anlaşıldı.

Cesedi ailesine TESLİM EDİLDİ

İki çocuk annesi Sierra’nın Adli Tıp’taki cesedi dün ailesi tarafından alınarak Beyoğlu’ndaki Üç Horan Ermeni Kilisesi morguna kaldırıldı. Cenaze bugün ABD’ye götürülecek.

Sarai Sierra, tek başına geldiği İstanbul’da kayboldu. 13 gün sonra cesedi Sarayburnu’ndaki surlarda, 40 santimetre çapında girişi olan bir dehlizde bulundu.

İstanbul’da kaybolduktan 13 gün sonra cesedi bulunan ABD’li Sarai Sierra cinayetini çözmek için polis seferber oldu. FBI’la işbirliği yapan Ağır Suç Masası dedektifleri, genç kadının sanal âlemdeki tüm ilişkilerini mercek altına aldı.

New York’un en yoksul semtlerinden Bronx’ta yaşayan Sarai’nin, seyahatinden bir ay önce eşi Steven’i terk ettiği belirlendi. Bir arkadaşlık sitesine de üye olan genç kadının daha sonra Türkiye’ye geldiği tespit edildi.

Adli Tıp’taki otopsi de dün tamamlandı. Başından darbe alan Sarai’nin bedeninde çok sayıda kesik ve çiziklere rastlandı. Tırnak altlarından ve vücudundan alınan doku örnekleri incelenmek üzere laboratuvara gönderildi.

Polis 'in Sarayburnu' undaki çalışması ise dün de sürdü. Sur diplerinden kıl, tüy, tükürük, ter, hava kabarcığı ve sperm örnekleri toplandı. Yapılacak DNA testi sonuçlarının 3'ü İranlı 21 Şüpheli ile karşılaştırılacağı belirtildi.

Resim 7: “Eşini terk edip gelmiş” haberi, Takvim Gazetesi, 5 Şubat 2013.

2.2.5.2. Haber Çözümlemesi

Haberin makro çözümlemesinde yer unsurlardan biri de haberin başlığıdır. Van Dijk'e göre, manşet veya başlık tipik şekilde bir metnin başında farkına varıldığı için en önemli anlamı ifade eden önermelerle doldurulmaya eğilimlidir (Van Dijk, 2015: 65). Bu noktada, haberin başlığında kullanılan renkler ve vurgulanan kısım oldukça dikkat çekmektedir. “EŞİNİ TERK edip gelmiş” başlığının büyük harflerle yazılan kısmı, medyanın kullandığı eril dili ve cinsiyetçi yaklaşımını açıkça ortaya koymaktadır. Ve haberin başlığında verilen mesaj şudur: “ Bu kadın zaten sorunluydu ve ahlaksızdı. Dolayısıyla öldürülmeyi hak etmiştir.”

Hem haberin başlığında hem de haberin ayrıntılarında kullanılan daha doğrusu tercih edilen sözcükler, ideolojik tutum ve düşünceyi ortaya çıkarmaktadır. ‘Eşini Terk edip gelmiş’, ‘Vahşice ölüm...’, ‘ilginç bilgi...’, ‘tek başına geldiği İstanbul’da...’ ve haber fotoğrafı üstünde yer alan “ cesedi ailesine TESLİM EDİLDİ” gibi cümle yapıları ve sözcük seçimleri medyanın kamuoyuna cinayeti nasıl sunduğunu ve hangi yönde algıyı değiştirme çabasında olduğunu açıklamaktadır. Algıyı ve düşünceyi, kadına yönelik şiddeti sıradanlaştıran bu haber, ataerkil bir medya yapısını ve oluşumunun kanıtıdır. Medyada tercih edilen bu eril dil, erkek egemenliğini pekiştirmekte ve kadını şiddet gören, ihanette uğrayan birey imajını vermektedir. Aynı zamanda haber içeriğinde ahlaksız bir kadın imajı verilerek toplumdaki cinsiyet eşitsizliğini körüklenmekte ve konuyu cinayetten uzaklaştırarak maktulü itibarsızlaştırıp kamuoyunda suçlu çıkarma amacı güdülmüştür.

“Daima çekilen nutuklara göre, edepli kadınların ırzına geçilemez. Başlarına böyle bir şey gelenler ise zaten bu yolun yolcusu olanlardır. Bu tür kurallara uymayan aktif kadınlar zaten ahlaksızdır ve başlarına gelenler de kendi suçlarıdır. Bu kadınlar şiddeti tahrik etmektedir (Godenzi, 1992: 30-31).”

Haberin retoriğinde, haberi inandırıcı kullanmak amaçlı birçok yolla başvurulmuştur. Haberin detayında ‘FBI, Adli Tıp’ gibi kurumların isimlerini kullanması ve aynı zaman da haber için kullanılan fotoğraf, gazetenin benimsediği tutumu ve ideolojiyi yansıtmaktadır. Haberde, maktulün özel hayatının bütün ayrıntılarının tamamıyla verildiği ve olayın bir polisiye filmi gibi aktarım şekli haberi çarpıcı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Oysaki medyanın yapması gereken ve amaçlaması gereken şey toplumsal cinsiyet ayrımını pekiştirmek, şiddeti ve toplumsal ön yargıları yeniden üretmek yerine, şiddete dikkat çekerek bu önyargıları kırmak olmalıdır.

Van Dijk’in haberin üretildiği ülkenin yerel yapısı ve küresellik algısı üzerine ipuçları verdiğini söyler. Haber ve haberi yapan gazete ataerkil düşünce yapısının savunuculuğuyla birlikte ideolojik olarak ülke güvenliğinin de savunuculuğunu üstlenmektedir. Haberde ülke güvenlik güçlerinin FBI’la işbirliği içinde olmasının belirtilmesi çözüm için her türlü desteği yargılamadan kabul edermişçesine iktidarın,

kendi iktidarının aklanması için kadını ideolojik bir araç olarak kullandığı da görülmektedir.

Van Dik'e (Akt. İnceoğlu, 2013: 82) göre haber içeriklerini analize tabi tutmak, dünya genelindeki sosyoekonomik, siyasi ve kültürel eşitsizliklerinin ortaya konması süreci içerisinde yol gösterici verilerin edinilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Geleneksel bir uluslararası haberin başlık, öne çıkarılan eylem, haberin üretildiği ülkenin yerel yapısı ve küresellik algısı üzerine mühim ipuçlarının edinilmesini sağlamaktadır.

Bunun yansira haberde cinayetin tüm ayrıntılarının tek tek verilmesi, seçilen sözcükler kısacası haberin sunumu, TGC tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan 'MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu'nda yer alan, "Şiddet haberi; 'Kadın cinayeti' haberi; Cinsel saldırı, taciz, tecavüz haberi yaparken" belirlediği etik maddelerin çoğuna uymamaktadır. Bunlar:

1. Şiddeti öven, çaresizliği öğreten ve şiddete "terbiye aracı" olarak bakan ifadelerden uzak durulmalı, dilden temizlenmeli. Kalıplaşmış sözcükler ve inanışlar dönüştürülmeli; örneğin dayak "yenmez", dayak "hak edilmez", tecavüze" davetiye çıkaran kadın" diye bir tanım yoktur.
2. Şiddet haberlerinin başlıklarına çok dikkat edilmeli; haber metni mağdurdan yana olsa da, düşünmeden atılan bir başlığın muhabirin niyetini belli ettiği unutulmamalı.
3. Mağdurun kişilik haklarına saygı duyulmalı, örneğin yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlattırma gayretinde olunmamalı.
4. Haber verilirken söylentilerden, yakıştırmalardan, kalıplaşmış söylemlerden ve önyargılardan uzak durulmalı.
5. Melodramdan, sansasyon ve pornografiden kaçınılmalı. Cinayetin ayrıntılarını pornografik olarak resmederek şiddetin pornografisi üretilmemeli.
6. Maktulün mesleği, yaşam tarzı, sosyal ilişkileri veya davranışları ancak haberin anlaşılır kılınması için şartsa açıklanmalı ve yanlış anlamaya,

özellikle de ahlaksal yargıya yer vermeyecek şekilde aktarılmalı(TGC, 2016: 63-68⁶).

Medyada kadınlar geleneksel rol ve kimliklerle temsil edilmektedir. Maktulün anne ve eş kimliğinin ön plana çıkartıldığı bu haber bunu kanıtlamaktadır. Medyanın cinsiyetçi yaklaşımı, var olan şiddeti yeniden üretmekte ve çoğu zaman normalleştirmektedir. Öldürülmüş bir kadın, bir insandan ziyade haberde maktulün yabancı uyruklu olması bütün her şeyin önüne çıkartılmıştır. Medyanın bu tutumu ırkçılığı da aynı zamanda pekiştirmektedir. Nihayetinde medyadaki bu tutum, toplumda var olan tutum ve düşünceden bağımsız değildir. Birbirlerini karşılıklı etkileyerek cinsiyetçiliği ve şiddeti pekiştirmektedir. Sonuç olarak haberde verilen subliminal mesaj şudur: İki çocuk annesi bir kadının aynı zamanda eşini terk edip arkadaşlık sitelerine üye olması, insan öldürmekten daha büyük bir suçtur ve ölümü hak etmektir!

SONUÇ

⁶ Detaylı bilgi için Bkz. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), 2016, ss. 61-69. Kadın ve medya: toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

Varsayım 1: İktidarın ideolojik araçlarından biri olan medya, hâlihazırda var olan şiddeti yeniden üretmektedir.

Medyanın ideolojik araç olarak iktidar tarafından kullanılması, iktidarın beden üzerindeki tahakkümünü etkin kılmaktadır. İktidar beden üzerindeki bu tahakkümünü burada fiili müdahaleden çok ideolojik yani söylemsel olarak kurmakta ve yapmaktadır. Bu şekilde toplumun düşünce yapısını etkilemekte ve çıkarları/ arzuları doğrultusunda bu düşünce yapısını değiştirmektedir. İktidar burada medya aracılığıyla şiddet ile birlikte hareket etmekte birlikte yaşamakta ve şiddeti tekrardan üretmektedir. Böylece medyada hangi olayın şiddet ya da şiddet olmadığının algılanması gerektiği bizzat bu yapılar tarafından belirlenmekte ve topluma söylenmektedir.

Varsayım 2: Medyanın kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde kamuoyunu hem üretici hem tüketici hem de yeniden üretici konumuna getirmektedir.

Medyada kadın pasif, el konulabilir, hükmedilebilir şeklinde gösterilmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde, kadın genelde suçlu olarak görülmekte ve şiddetin kaynağı kadında aranmaktadır. Çoğu zamanda kadına yönelik şiddetin ölümle sonuçlanan olaylarında, cinayetin gerçek nedeni farklı nedenlere bağlanarak bir tür hikâyeleştirme yoluna gidilerek aktarılmaktadır. Bir film gibi sunulan bu haberlerde, cinayete dair en ince ayrıntılar sunularak şiddete ilişkin bütün detaylar verilmekte ve sunulan bu haberlerde kadının güzel görüldüğü fotoğraflara yer verilmektedir. Şiddetin bir film olarak sunulması toplumun şiddete merakını artırmakta ve şiddeti yaygınlaştırılmaktadır. Bu da toplumun şiddete alışmasını ve bunu normal olarak görmesini sağlamaktadır. Ayrıca medya burada toplumu hem okuyucu hem de izleyici konumuna getirmekle birlikte şiddeti topluma fark ettirmeden arzulamasını da sağlayarak üretici konumuna getirmektedir. Bu noktada **kamuoyu** da medyayla aynı konuma gelmektedir hatta bir adım ileri giderek **şiddetin hem tüketicisi hem de üreticisi** haline gelmektedir. Nihayetinde şiddet haberlerini her gün okuyan toplum, buna belli bir süre sonra tepki vermemeye yani alışmaya başlayacaktır ve toplum da iktidar gibi medya gibi şiddetle birlikte yaşamaya başlayacaktır.

Varsayım 3: Toplumsal cinsiyet bağlamında, gazete haberlerinde yer alan kadına yönelik şiddet ve cinayet olaylarında medyanın kadını,

- *Ötekileştirdiği*
- *Objeleştirdiği*
- *Magazinleştirdiği*
- *Kurbanlaştırdığı,*

Öne sürülmektedir. Buna ilaveten, gazetelerde yer alan haberlerin kadına yönelik şiddet ve cinayetleri,

- *Meşrulaştırdığı*
- *Normalleştirdiği*
- *Hikâyeleştirdiği, düşünülmektedir.*

Ataerkil yapının temel birimlerinden biri ailedir. Bu yapıda aile erkek üzerine inşa edilmiştir. Çünkü erkek çalışan olarak ailenin geçimini sağlayarak ayakta kalmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ailede çalışan erkek olduğu için, kadına verilen roller ve kimliklerde erkeğin arzuları doğrultusunda olmaktadır. Bu roller ve kimlikler kadını hem sosyal hem de ekonomik olarak pasif ve ikincil bir konuma düşürmektedir. Ailede var olan bu normlar, kadına yönelik şiddetin ailede kalmasını sağlamakla birlikte şiddeti artırmakta ve kadını bu duruma alıştırmaktadır. Kadınların çoğu bu durum karşısında sessiz bırakılmaktadır. Bu duruma sessiz kalmayanlar da çeşitli adlandırmalar yoluyla - töre cinayeti gibi- sessiz hale getirilmektedirler. **Sessiz Şiddet!**

Kadına ataerkil yapıda toplumsal cinsiyet bağlamında yüklenen kimlik ve roller, medya tarafından da şiddetin nedenleri olarak sunulmaktadır. Bu durum medyada erkeklerin egemen olması ve haberi cinsiyetçi bir yaklaşımla ele almasından kaynaklanmaktadır. Kadına yönelik şiddetin ölümle sonuçlanmayan olayları medyada haber olarak yer aldığı; kadın mağdur, anne, eş, sevgili olarak temsil edilmekte ya da cinsel obje ve magazinleştirilerek sunulmaktadır. Aynı durum kadına yönelik şiddetin ölümle sonuçlanan olayları aktarmada daha da belirgin olarak görülmüştür. Çözümlenen haberlerde kadın bedeni hem cinsel obje hem de pornografik unsur olarak sunulmuş ve ataerkil yapı tarafından kadına yüklenen ve verilen anne, sevgili ile eş gibi kimlik ve rollerle de temsil edilmiştir.

Varsayım 4: Kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinin, Türkiye Gazeteciler Cemiyet'i tarafından belirlenen etik kurallara uymamaktadır.

TGC tarafından belirlenen “kadına yönelik şiddet haberi nasıl yapılmalı?” başlığı altında şiddet haberlerinin kamuoyuna doğru sunumu hakkında bilgiler verilmektedir. Çözümleme çerçevesinde ele alınan Özgecan Aslan, Münevver Karabulut, Şefika Etik, Sarai Sierra ve Çilem Hülya Berkil cinayetlerinin haber başlıkları, spotları ve metinlerinde etik kuralların çoğuna uyulmadığı sonucuna varılmıştır. Kimi haberler cinayeti dramatize ederek kadın bedenini erkeğin bakışına sunarken kimi haberlerde pornografik unsurlara yer vererek kadına yönelik şiddet eşiğinin yükselmesine neden olduğu gözlemlenmiştir. Medyada yer alan bu cinayetler medya profesyonelleri tarafından medyatikleştirilip toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmıştır. Aynı zamanda haber metinlerinde seçilen başlık ve sözcükler medyada sahip olan iktidar görüşü ve ataerkil yapı düşüncelerini açıkça ortaya koymuştur.

Çözümlemeye tabi tutulan haber metinlerinde dikkat çeken önemli noktalardan biri, olayların anlatımında kullanılan yazılı ile görsel arasında çelişkili bir bağlamın olmasıdır. Haberde olayın anlatımı için kullanılan sözcükler, cümle yapıları, başlıklar vb. şiddeti olumlamazken; kullanılan görsel, şiddeti olumlamakta ve yeniden kurgulayarak üretmektedir. Kimi zaman da tam tersi bir durum söz konusu; haberde kullanılan dil şiddeti olumlamakta ve yeniden üretmektedir. Yani her iki durumda da kadına yönelik şiddet olumlanmakta ve yeniden üretilmektedir.

Haber çözümlemelerinde göze çarpan bir diğer nokta, bazı haberlerin kadınlar tarafından hazırlanmasıdır. Yani kadına yönelik şiddete dair haberin kadın tarafından yazılmasıdır. Bu tür haberlerde kadın hemcinsinin haklarını savunmak yerine, gazetenin sahip olduğu ataerkil düşünce ile yayın politikası ve iktidarın arzuları doğrultusunda hareket etmektedir. Kadının hakkını kadının başta koruması gerekirken var olan yapı bu şekilde kadını kadının karşısına koymaktadır. Kadının toplumda pasif hale getiren ve ataerkil yapının temel özelliklerinden biri de budur. **Kadını, kadının karşısına koymak ve yarıştırmaktır!**

Söylem , toplumda egemen olan yapılar tarafından medya aracılığıyla topluma enjekte edilmektedir. Şiddet, medyada kurgulanarak yeniden üretilmektedir. Medyada hâlihazırda sunulan şiddet ile daha sonra hikâyeleştirerek yeniden üretilen ve sunulan

şiddet yani söylemsel şiddet egemen yapıların çıkarlarına paralel olarak, **hem kamuoyunun arzusu doğrultusunda hem de kamuoyunun rızası dışında** sunulmaktadır. Başka bir deyişle **kamuoyu, sunulan şiddetten hem haberdar ve istekli hem de habersiz ve isteklidir**. Çünkü medya kamuoyunu önce şiddetin tüketicisi sonra üreticisi konumuna getirmektedir. **Burada önemli olan nokta kamuoyunun bunun farkında olmaması yani hem tüketici hem de üretici olduğunu bilmemesidir.**

Şiddetin niceliği kadar, niteliği de önem arz etmektedir. Kadına yönelik şiddetin azaltılması için yapılan çalışmaların odağında söylemler olmalıdır. Çünkü söylem, toplumun düşünce tarzını daha çok olumsuz yönde etkilemektedir. Söylemin yeniden doğru bir şekilde üretimi ve toplumun bu yönde bilgilendirilmesi şiddet eşiğini azaltacaktır. Özellikle toplumda kadınlara yönelik kalıplaşmış dil ve dilin cinsiyetçi yapısı, bilinçsizce de olsa toplumdaki şiddet eşiğini söylemsel olarak yükseltmektedir. Kadınlara yönelik toplumda egemen olan ve masumane olarak nitelendirilen sözcükler ve deyimler bunun belirgin ispatıdır.

Kısaca özetlenirse kadına yönelik her türlü şiddet -fiziksel, psikolojik, cinsel, söylemsel, medyatik- kadınları olumsuz etkileyerek, onları toplumda ikincil bir konuma düşürmektedir. Bu ikincil konum toplumda hoş karşılanmayan -daha doğrusu toplumda egemen olan ataerkil yapının norm ve kurallarına uyulmadığı için hoş karşılanmayan- ve dışlanan olarak ötekileştirilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akca, E. B. ve Ergül, S. (2016). Kitle iletişim çalışmaları alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarının gelişimi; temel yaklaşımlar ve çalışmalar üzerinden bir çerçeve çizme çabası. Ş. Yavuz (Der.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* kitabı içinde. (ss. 17-40). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Alankuş, S. (2003). BİA Medya ve toplum seminerleri ile elinizdeki kitapçık üzerine. S. Alankuş (Der.), *Medya ve toplum, habercinin el kitabı* kitabının içinde (ss. 25-42). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Alankuş, S. (2007) Neden kadın odaklı habercilik?. S. Alankuş (Haz.). Kadın odaklı habercilik kitabı içinde (ss. 25-66). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Althusser, L. (2015). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. A. Tekin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Altun, H. (2016). Cinsiyetin toplumsal inşası ve ötekilerin temsilinde karşı – hegemonik bir olanak olarak sinemanın protez belleği. Ş. Yavuz (Der.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* kitabı içinde. (ss. 69-112). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Arendt, H. (2016). *Şiddet üzerine*. B. Peker (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baudrillard, J. (2015). *Şeytana satılan ruh ya da kötülüğün egemenliği*. O. Adanır (Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Beauvoir, S. (2010). *Kadın ikinci cins: Evlilik çağı*. İstanbul: Payel Yayınları.
- Benjamin, W. (2014). Şiddetin eleştirisi üzerine. A. Çelebi (Der.), *Şiddetin eleştirisi üzerine* kitabı içinde. (ss. 19-42). İstanbul: Metis Yayınları.
- Belge, B. (2007). Bianet ve kadın odaklı habercilik. S. Alankuş (Haz.), *Kadın odaklı habercilik: hak haberciliği dizisi 2* kitabı içinde (ss. 196-208). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

- Binark, M., & Gencel, B. M. (2007). *Eleştirel medya okuryazarlığı, kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Burr, V. (2012). *Sosyal inşacılık*. S. Arkonaç(Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. B. Ertür (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. C. Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çelebi, A. (2014). Şiddete karşı siyaset hakkı. A.Çelebi (Der.), *Şiddetin eleştirisi üzerine* kitabı içinde. (ss. 255-312). İstanbul: Metis Yayınları.
- Çoban, S. (2014). E. “İktidar”ın “medya”sı. Arsan & S. Çoban (Haz.), *Medya ve iktidar –hegemonya, statüko, direniş-* kitabı içinde (ss. 27-53). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Dacheux, E. (2012). *Kamusal alan*. H. Köse (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Doğan, A. (2014). *Sözlü ve yazılı çeviri odaklı söylem çözümlemesi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dursun, Ç. (2007). Hak haberciliğinin doğası ve olanağı. S. Alankuş (Haz.), *İnsan hakları haberciliği, hak haberciliği dizisi* kitabı içinde (ss. 105-127). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Erol, D. D. (2014). Toplumsal cinsiyet açısından Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. H. Kuruoğlu ve B. Aydın (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve medya* kitabı içinde. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Federici, S. (2012). *Caliban ve cadı*. Ö. Karakaş (Çev.). İstanbul: Otonom Yayınları
- Firestone, S. (1993), *Cinselliğin diyalektiği*, İstanbul: Payel Yayınları.
- Foucault, M. (2003). *İktidarın gözü: seçme yazılar*. I. Ergüden (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Foucault, M. (2013). *Hapishanenin doğuşu*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar, seçme yazılar: 2*. I. Ergüden ve O. Akınbay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2015a). *Cinselliğin tarihi*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınevleri
- Foucault, M. (2015b). *Kelimeler ve şeyler: İnsan bilimlerinin bir arkeolojisi*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Godenzi, A. (1992). *Cinsel şiddet: yaşayanların/yaşatanların anlatımlarıyla*. S. K. Coşar ve Y. Coşar (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Görgülü, V. ve Süllü, S. (2013). Küresel habercilik ve söylem: Filistin ve BM örneği. Y. İnceoğlu (Der.), *Küresel habercilik ve söylem* kitabı içinde (ss. 1-10). İstanbul: Derin Yayınları.
- Gülbahar, H. (2012). Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu. Sevdalankuş (Ed.), *Kadın Odaklı Habercilik* içinde (s: 87-119). İstanbul: Bia IPS İletişim Vakfı.
- Gürbilek, N. (2001). *Kötü çocuk Türk*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2016). *Şiddetin topolojisi*. D. Zaptçioğlu (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- İmançer, D. (2006). Toplumsal cinsiyet oluşumuna ilişkin kuramsal yaklaşımlar. D. İmançer (Ed.), *Medya ve kadın* kitabı içinde (ss. 1-22). Ankara: Ebabil Yayıncılık.
- İnal, A. (2003). Medyanın etkisi sorunsalına başka bir bakış. S. Alankuş (Der.), *Medya ve toplum, habercinin el kitabı* kitabının içinde (ss. 59-74). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- İnal, A. (2010). Haber medyası ve seçim kampanyaları. B. Çaplı ve H. Tuncel (Der.). *Televizyon haberciliğinde etik*. Ankara: Fersa Yayınları.

- İnceoğlu, Y. G. ve Çokmak, N.A. (2009). *Metin çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Keller, E.F. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve bilim üzerine düşünceler*. F. B. Aydar (Çev.), İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Mater, N., & Çalışlar, İ. (2007). Medyadaki durumu tersine çevirmek. S. Alankuş (Haz.), *Kadın odaklı habercilik: Hak haberciliği dizisi 2 kitabı içinde* (ss. 167-195). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Millett, K. (2011). *Cinsel politika*. S. Selvi (Çev.), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Oskay, Ü. (2015). Önsöz. B. Çoban ve Z. Özarslan (Haz.). *Söylem ve ideoloji* kitabı içinde. (ss 11-13). İstanbul: Su Yayınları.
- Owen K.F. ve Owen W. D. (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Özer, Ö. (2011). *Haber, söylem, ideoloji: Eleştirel haber çözümlemeleri*. Konya: Literatürk.
- Pilcher, J. (2014). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitsizlikleri üzerine açıklamalar. A. Giddens (Ed.), *Sosyoloji başlangıç okumaları* kitabı içinde (ss. 109-119). İstanbul: Say Yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır çekim: Değişen erkeklikler değişen erkekler*. V. Ersoy (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Selçuk, E. K. (2016). Eşcinsellerin yerel medya temsili: Halil İbrahim Dinçdağ ve Trabzon basını. Ş. Yavuz (Der.). *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* kitabı içinde. (ss. 127-142). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Tanrıöver, H. U. (2007). Medyada kadınların temsil biçimleri ve kadın hakları ihlalleri. S. Alankuş (Haz.). *Kadın odaklı habercilik* kitabı içinde (ss. 149-167). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC). (2016). *Kadın ve medya: Toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu*. İstanbul: Akademi Yayınları.

- Uçar, M. A. (2003). *Aile içi şiddet ve aile koruma yasası*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Van Dijk, T. (1993). *“Principles of Critical Discourse Analysis”, Discourse & Society Sage Publications.*
- Van Dijk, T. (2015). Söylem ve ideoloji: Çokalanlı bir yaklaşım. B. Çoban & Z. Özarıslan (Haz.), *Söylem ve ideoloji* kitabı içinde (ss. 15-97). İstanbul: Su Yayınevi.
- Yanıkııkaya, B. (2009). Gündelik hayatın suretinde: Öteki korkusu, görsel şiddet ve medya. B. Çoban (Haz.), *Medya milliyetçilik şiddet* kitabı içinde (ss. 11-28). İstanbul: Su Yayınevi.
- Yavuz, Ş. (2016). Trabzon örneğinde, yerel medyada kadınların temsil biçimleri araştırması. Ş. Yavuz (Der.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri* kitabı içinde (ss. 143-165) İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Yaylagöl, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yükselbaba, Ü. (2012). *Habermas ve kamusal alan: Burjuva kamusalılık ilkesinden, iletişimsel kamusalılığa geçiş*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık.

Sürekli Yayınlar

Balman, M. (2013). *Dildeki cinsiyetçilik: Feminizm*. Argasdi Dergisi, (30), 5-6

Gökkaya, V. B. (2009). Türkiye’de şiddetin kadın sağlığına etkileri. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 10, 1-2.

Hobart, M. (1996). *Şidet: Şiddet ve susku: Bir eylem siyasına doğru*. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7.

Oskay, Ü. (1996). Efendi/Köle ilişkisi açısından şiddet ve görünümleri üzerine. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 6-7.

Rathe, E. Ç. (2010). Aile içi şiddet ve medya: Gündüz kuşağı televizyonunda şiddetin görünürlüğü ve yeniden üretimi. *İletişim dergisi*. 30, 6-7.

Van Dijk, T. (1983). “*Discourse analysis: Its Development and Application to the Structure of News*”, Journal of Communication, 33(2): 20-43.

Diğer Kaynakları

Altaylı, F. (2011). Rahatsız oldunuz değil mi?. 13.07.2016 tarihinde <http://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli/677372-rahatsiz-oldunuz-degil-mi> adresinden edinilmiştir.

<http://bianet.org>, Erişim Tarihi: 13.07.2016.

Bu da baba-Bu da baba. 21.05.2016 tarihinde <http://www.haber7.com/foto-galeri/33472-17-subat-2015-gazete-mansetleri/p14> adresinden edinilmiştir.

Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü. (2011, 8 Ekim). 13.07.2016 tarihinde <http://www.haberturk.com/yasam/haber/677376-ciceklerle-kandirdi-bicakla-oldurdu> adresinden edinilmiştir.

Eşini terk edip gelmiş. 13.07.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/gazetelerde-bugun-73142>, adresinden edinilmiştir.

Fatmagül'ü izledi, Özgecan'ı öldürdü. (2015, 15 Şubat). Akşam. 13.07.2016 tarihinde <http://www.aksam.com.tr/e-gazete/?tarih=15.02.2015> adresinden edinilmiştir.

Gömmeye vaktim yoktu yaktım. 21.05.2016 tarihinde <http://www.haber7.com/foto-galeri/33458-16-subat-2015-gazete-mansetleri/p13> adresinden edinilmiştir.

Hande istesin herkesi kapiya koyarım! Fatih Altaylı' dan ilginç açıklamalar! (2011, 10 Kasım). 13.07.2016 tarihinde <http://www.medyaradar.com/hande-istesin-herkesi-kapiya-koyarim-fatih-altaylidanilginc-aciklamalar-haberi-74040> adresinden edinilmiştir

İşte o testere-İşte o fotoğraf. 21.05.2016 tarihinde http://galeri.uludagsozluk.com/29/haberturk-te-yayinlanan-kanli-testere-fotografi_27646.jpg adresinden edinilmiştir.

Minibüsteki kızı öldürüp yaktılar. 21.05.2016 tarihinde <http://www.haber7.com/foto-galeri/33443-14-subat-2015-gazete-mansetleri/p15> adresinden edinilmiştir.

Sarai 12 gün dehşeti yaşamış. 21.05.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/gazetelerde-bugun-72671> adresinden edinilmiştir.

Sarıldı sonra yaktı. 13.07.2016 tarihinde

<https://www.memurlar.net/gazeteler/2013/8/27/hurriyet/> adresinden edinilmiştir.

Sevgilisi benzin döküp yaktı. 21.05.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/gazete-mansetlerinde-bugun-27-agustos-2013-155529> adresinden edinilmiştir.

Sevgilisi Çilem'i benzinle yaktı. 21.05.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/gazete-mansetlerinde-bugun-27-agustos-2013-155529> adresinden edinilmiştir.

Tuduk, M. (2011). Medyada şiddet pornografisi. 13.07.2016 tarihinde

<http://www.radikal.com.tr/turkiye/medyada-siddet-pornografisi-1065693/> adresinden edinilmiştir.

Türkiye'de ne işi vardı. 21.05.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/gazetelerde-bugun-73142> adresinden edinilmiştir.

Ünlü işadınının oğlu aranıyor. 21.05.2016 tarihinde

<http://gazetesayfa1.blogcu.com/haberturk-gazetesi-mansetleri-mart-2009/5779009#scribd> , adresinden edinilmiştir.

34 Yaşımı bekliyorum. 13.07.2016 tarihinde <http://www.gazeteler.org/haberturk-gazetesi/2012-aralik-06/> adresinden edinilmiştir.

EKLER

Ek 1: “Ünlü işadamlarının oğlu aranıyor” haberi, Güneş Gazetesi, 5 Mart 2009

Kesik baş cinayetinde şok gelişme

Ünlü işadamlarının oğlu aranıyor

Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi

LEHİNGER Edirne'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi. LEHİNGER'in sahibi M. Lehinçer, kızının öldürülmesi üzerine Edirne'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi.

POLİSİN BAŞARISI

LEHİNGER'in sahibi M. Lehinçer, kızının öldürülmesi üzerine Edirne'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi.

İÇİ DEVI ŞOKET

LEHİNGER'in sahibi M. Lehinçer, kızının öldürülmesi üzerine Edirne'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi.

Kadın doktorların soyunma odasında kamera bulundu

EDİRNE'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi.

BEYRUMİYE İŞADAMLARININ OĞLU ARANİYOR

BEYRUMİYE'de bir çift kızı cinayetinde şok gelişme yaşandı. Kesik kafası çöpte bulunan genç kızın olay günü bulunduğu sevgilisinin kimliği tespit edildi.

Ek 2: "İşte o testere-İşte o fotoğraf" haberi, Habertürk Gazetesi, 12 Haziran 2009.

12 Haziran 2009 CUMA GÜÇLÜ ÖZGÜRLÜĞÜNDE Fiyatı: 75 Kır RT SPOR

İŞTE O TESTERE

HABERTÜRK, 101 gündür yakalanamayan Cem G.'nin Münevver'in kafasını kesmek için kullandığı kanlı testerenin fotoğrafını ele geçirdi

101 GÜNDÜR FIRANDA
CINAYET GÜNÜ SATIN ALDI
Öldürülen ve sonra kaçı testereyle kesilerek Küller'de çöpe atılan Münevver Karabulut cinayetinin günün tüklerini yayımlayan HABERTÜRK, azadlı Cem G.'nin cinayet günü aldığı testerenin fotoğrafını ele geçirdi.

ÜZERİNDE SAÇLARI YARDE
Kırmızı içineki testerenin etiketinin bile üzerinde olduğu görüldü. Testereyi kullanan Cem G.'nin yatağının altında bulunan bir polis ayağı kumaşta "Tevde buldu" yazıyordu. Kan lekesiyle, üzerinde saçlar vardı.

30 BİN TL Telefon: (212) 313 87 72
ÖDÜLLÜ Faks: (212) 313 74 11
İHBAR HATTI haber@haberturk.com.tr

İşte o fotoğraf

HABERTÜRK, Cem G.'nin tutuklanan babası Mehmet Nida G.'nin teşhis odasındaki görüntülerini de buldu

BABA 2 NUMARALI
27 Nisan'da 'adam öldürmeye' işiyle tutuklanan baba Mehmet Nida G. fotoğrafı 2 no'lu kişi. Baba Mehmet Nida G. yanındaki 4 kişi de sanık teşhis için aynı sırada bekliyor.

"BİRİ BEYAZ SAÇLI"
Bu fotoğraf, Münevver'in cesedi çöpe atılacak iki kişiye gördüğünü dedi. Birisi bir görgü tanığının (Görsel) sonra çekildi. Baba G. ise 4 kişi görgü tanığının teşhis için soruldu.

BİRİ BABA, ÖTEKİ KORSAN TAKSİCİ
Görgü tanığı teşhis için gösterilen 5 kişiden 2 numara olan baba Mehmet Nida G. fotoğrafı, 4 numara olan vali ve diğer şahısların olduğu cesedi taşıyan Cem G.'yi Etiler'e götüren korsan taksiciydi.

Antalya'da Cem alarmı
Antalya'da bir vakonda "Bir araba Cem'i gördüm" diye haber aldılar. Polis alarmı geçti. Antalya'da bir vakonda "Bir araba Cem'i gördüm" diye haber aldılar. Antalya'da bir vakonda "Bir araba Cem'i gördüm" diye haber aldılar.

Ek 3: “Gömmeye vaktim yoktu yaktım!” haberi, Takvim Gazetesi, 16 Şubat 2015.

Ek 4: “Minibüsteki kızı öldürüp yaktdılar” haberi, Bugün Gazetesi, 14 Şubat 2015.

Ek 5: “Bu da baba-Bu da baba” haberi, Takvim Gazetesi, 17 Şubat 2015.

**Tatil yolunda
DEHŞET!**

SEVGİLİSİ BENZİN DÖKÜP YAKTI

Psikopat aşık, tatile giderken kavga ettiği sevgilisini araçtan indirip ateşe verdi

"Bir kadın hayattır aslında."
Çünkü hayatın içinde olan herşey ancak Kadınlar olduğunda anlam kazanıyor.
Yemek yemek, su içmek bile.
Bir kadının elinden içtiğiniz suyla
Kendi kendinize bardağı doldurup
İçtiğiniz su arasındaki lezzet farkını
Anlayabiliyor musunuz ?
Anlıyorsanız ne mutlu size,
Anlamıyorsanız ,
Ne yazık ki yaşamıyorsunuz.

Can Dündar

SKANDAL Acil servisin tuvaletinde kamera
İZMİR'deki Türkhan Özlühan Devlet Hastanesi Acil Servis'in kadınlar tuvaletinde gizli kamera bulundu. 8 gb hafızaya sahip kameranın yerleştirileni bulmak için kamera kayıtları inceleniyor. ■ 3'te

HİRSİNİ alamıyan psikopat aşık bageçdaki benzin bidonunu çıkarıp, genç kum üzerinden aşağı boşalttı, ardından da çakanağı çıktı. Çilem, çığlıklar içinde yanarken, peşman olan Göçer yoldan geçen diğer sürücülerin yardımıyla alevleri söndürdü.

HEM DE ROMANTİK!
AĞIR yaralanan Çilem, kaldırıldığı hastanede tüm çabalarına rağmen kurtarılamadı. Geriye tutuklanan psikopat aşığın, Facebook sayfasında paylaştığı "Bir kadın hayattır aslında" başlıklı o yan kaldı.

Kuyumcudan kanlı soygun
ADANA'da maskeli üç kişi elindeki pompallarla kuyumcuya girdi. 4,5 kilo altın alın soyguncular, kendilerini müdahale etmek isteyen baba-oğlu öldürüp, sokaktaki üç kişiyi yaraladıktan sonra kayıplara karıştı. 3'te

Ek 7: “Sevgilisi Çilem’i benzinle yaktı” haberi, Habertürk Gazetesi 27 Ağustos 2013.

Sevgilisi Çilem’i benzinle yaktı

BERK

3 GÜNÜK 30 YILLIK SAKATLIK

KAVGA ETTİLER
Dolmuşçu Abdurrahman Göçer (37), kız arkadaşını Çilem Berkil’le tatil yolunda kavga etti. Bagajdaki benzinini Berkil’e döküp ateşe verdi.

KENDİSİ DÖKMÜŞÜ
Berkil hastanede öldü. Tutuklanan evli ve 1 çocukla Göçer, kadını suçladı: “Benzini kendisi döktü. Sigarasını yakarken alev aldı.” 470

ENGELLİ HAMİLE İÇİN BAKAN DEVREDE 270

Çilem Hilmiye Berkil (30), ağır yaralandı, can verdi.

ÖZGÜRLÜĞÜNDE Fiyatı: 50 Kır

Ek 8: "Türkiye’de ne işi vardı” haberi, Güneş Gazetesi, 5 Şubat 2013.

SARAI 12 GÜN DEHŞETİ YAŞAMIŞ

İstanbul'da kaybolduktan 12 gün sonra cesedi bulunan Amerikalı Sarai Sierra'ya yapılan tetkiki korkunç gerçeği ortaya çıkardı. Sarai, cesedinin bulunduğu gün öldürülmüştü. Sarai'nin kaçırıldığı ve 12 gün boyunca bir evde tutulduğu sanılıyor. Bu süreçte Sarai'ye tecavüz edilmiş olma ihtimali var. Amerikan Federal Polisi FBI, Sarai'nin e-mail yazışmalarından Türkiye'de internetin bulunduğu 2 kişiye belirlemeye çalışıyor

BÖCEKTE GELMİŞTİ

Federasyon Başkanı Sarai Sierra'nın 12 günlük hayatı İstanbul'da başladı. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

SON MESAJ ABLASINA

Sarai, 12 Ocak'ta İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

IPAD'YE İPHONE KAYIP

Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

22 KİŞİMİN FİADESİ ALINDI

Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

INTERPOL DE DEVİLE

Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

460 POLİS ÇAĞI

Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

ESİYLE ARASI BOZUK MUYDU?

Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi. Sarai'nin İstanbul'da bulunduğu ilk günü, 12 Ocak'ta, İstanbul'da bulunan bir evde geçirdi.

ÖZGEÇMİŞ

Memet Arslan, 1990 Siirt doğumlu. İlkokulu Siirt Eruh Yokuşlu Köyü Okulu'nda ilköğrenime başladı. Ortaöğretimini Bağgöze PYİO'da ve lise eğitimini Siirt Yavuz Sultan Selim Lisesi'nde aldı. Kocaeli Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünde lisans öğrenimini 2013 yılında tamamladıktan sonra, 2014 yılında Sakarya Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı. Bu süre zarfında Mevlana Öğrenci Değişim Programı ile Bosna-Hersek'te International Burch University'de Managament(işletme) alanında çalışmalarda bulundu. Marmara İletişim Dergisi'nin 27. Sayısı'nda Medyatik Şiddet ve Kadın Cinayetleri konu başlığında yazmış olduğu makale çalışması yayınlandı. Halen yüksek lisans öğrenimini Sakarya Üniversitesi'nde devam ettirmektedir.